

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ Α' ΤΕΥΧΟΣ 11—12 ον

ΙΩΑΝΝΙΝΑ, 'Ιούνιος—'Ιούλιος 1931

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΗΛΑΡΑΣ	Τὸ Πουλάνι (Ποίημα).
† ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ	Παλιὸ τραγούδι (Ποίημα).
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ	Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη (συνέχεια καὶ τέλος).
ΕΡΡΙΚΟΣ ΧΑΪ-ΝΕ	Σολομώντας, (Ποίημα ἀπόδοσις Γιωσέφ Ἑλιγιά).
ΓΝΩΜΑΙ	ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν σοφίαν.
Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΕΣ	Ἡ γλῶσσα τοῦ Θεοῦ (διήγημα).
Κ. ΑΘ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ	Τι εἶναι μουσικὴ.
Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ	Ἡ Ἑπειρωτοπούλα τῶν παραμυθιῶν (Παραμυθόδραμα).
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ	Ὑμνος τοῦ Πνεύματος.
Ed. SHURE	Ὁ Θρίαμβος τοῦ Κρισνά.
ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ	Τὸ τραγούδι τῆς χαρᾶς (πελοτραγούδι), Βωμοὶ ποιήματα.
Στοχασμοί, ὁ Σκεπτικισμὸς στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα (συνέχεια καὶ τέλος).	
ΔΥΟ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ	Ἀπὸ τὴν ἀνέκδοτη συλλογὴ τοῦ Καθηγητοῦ.
κ. ΧΡ. Ι. ΣΟΥΛΗ.	
Π. Φ.	Ἀπὸ τὸ «Γκιουλιστάν» τοῦ ΣΑΑΔΗ. Μία διάλεξις γιὰ τὸν Πελλερεν.
ΧΡ. Ι. ΣΟΥΛΗΣ	Γιὰ τὸ ὄνομα τοῦ Βηλαρά.
Τ. Σ.	«Νέα βιβλία», Α. Σίγγου ὁ «Κύκλωπας» τοῦ Εὐριπίδη σὲ δημοτικὸς στίχους.
† ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ	

ΕΛΛΟΠΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΑΙ: ΠΑΝΟΣ ΦΑΝΤΗΣ — ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΟΔΟΣ ΦΙΛΕΛΛΗΝΩΝ 25 ΙΩΑΝΝΙΝΑ

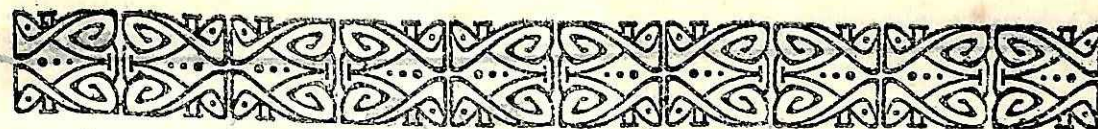
ΕΤΗΣΙΑΙ ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ ΔΡ. 75

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ: ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟΝ Σελ. 10

ΔΙΑ ΤΗΝ ΑΜΕΡΙΚΗΝ Δολλ. 3

Ἑμβάσματα καὶ ὅ,τι σχετικὸν μετὰ τὴν ὕλην πρὸς τὴν Διεύθυνσιν τῆς «Ἑλλοπίας»

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται

ΠΟΥΛΑΚΙ

Τοῦ ΒΗΛΑΡΑ

Πουλάκι ξένο, Ξενητεμένο,
Κυνηγημένο,
Ποῦ νὰ σταθῶ;
Ποῦ νὰ καθήσω,
Νὰ ξενοχτήσω,
Νὰ μὴ χαθῶ;
Βραδιάς ἢ ἡμέρα,
Σκοτάδι παίρει,
Καὶ δίχως ταίρι,
Πῶς νὰ βρεθῶ;
Πῶς νὰ φωλιάσω,
Σὲ ξένο δάσο
Ν' ἀποσπορθῶ;
Ἡ ἡμέρα φεύγει,
Ἡ νύχτα βιάζει,
Νὰ, ἡσυχάζει
Κάθε πουλί.
Κ' ἐγὼ στεναίω,
Τὸ ταίρι κρᾶζω,
Εἶνο πουλί,
Κυττάζω τ' ἄλλα
Πουλιὰ ζευγάρι
Αὐτὴν τὴ χάρι
Δὲν ἔχω πλιά.
Ἐρημο τρέχω,
Τόπο δὲν ἔχω
Μηδὲ φωλιά.
Νὰ βοῶ γυρίζω,
Ποῦ νὰ καθήσω,
Νὰ ξενοχτήσω,
Κἂν μοναχό.
Κάθε κλαράκι
Βαστάει πουλάκι
Ζευγαρωτό.
Δὲ με γνωρίζουν,
Κ' ἐδῶ με διώχνουν,
Κ' ἐκεῖ μ' ἀμπώχνουν,
Ποῦ νὰ σταθῶ;
Ἄχ! πῶς νὰ γένω,
Ποῦ νὰ πηγαίνω,
Νὰ μὴ χαθῶ;
Λιγὰν οἱ κλάδοι,
Τὰ φύλλα σειοῦνται
Γλυκοτσιμπιοῦνται
Τ' ἄλλα πουλιά.
Ἐγὼ τὸ ξένο,
Τὸ πικραμένο,
Χωρὶς φωλιά,
Ἀπὸ ἕνα σ' ἄλλο
Πετῶ δενδράκι
Νὰ βοῶ κλαράκι
Γιὰ νὰ σταθῶ,
Γιὰ νὰ ἀκουμπήσω,
Νὰ ξενοχτήσω.

Ἀπορριμμένο Νὰ μὴ χαθῶ.
 Σὲ ἄγρια ἀγκάδια,
 Μικρά μου πάδια
 Καὶ ξενιτιές,
 Θρηνῶντας μένω, Κ' ἐκεῖ διαβαίνω
 Κακὲς νυχτιές.
 Κ' ἐκεῖ ποῦ στέκω Μαμουριασμένο,
 Καὶ μαραμένο
 Θρηνολογῶ,
 Νιά, βλέπω, βγαίνει, Νιά ἀρματωμένη
 Σὰν κυνηγό.
 Βαστάει δίχτυα, Δίχτυα ἀσημένια,
 Συρματερόνια
 Στ' ἀοιστερό.
 Καὶ στὴ δεξιὰ της, Μὲ τ' ἀοματά της,
 Κλουβὶ ἀργυρό.
 Φορέματ' ἄσπρα, Κι' ἄσπρη μὲ χάρι,
 Ὅλη φεγγάρι
 Βαθεῖ ἰδὲ νυχτός.
 Λὲς κ' εἶναι ἐκείνη, Ὅπου τοῦ δίνει,
 Λάμψη καὶ φῶς!
 Περνάει σιμά μου, Καὶ μὲ κυττάζει,
 Γλυκὰ μὲ κορᾶζει,
 Καὶ μοῦ μιλεῖ.
 Ἔλα, πουλάκι, Μὲς τὸ κλουβάκι,
 Ξένο πουλί.
 Ἔμπα μοῦ λέγει, Ἔμπα τὸ ξένο,
 Τὸ πικραμένο
 Ν' ἀναπαυθῆς,
 Γιὰ νὰ καθίσης Νὰ ξενοχτήσης,
 Νὰ μὴ χαθῆς.
 Πουλί δικό μου, Νὰ σ' ἀποχτήσω,
 Καὶ νὰ σοῦ στήσω
 Χουσὴ φωλιά.
 Σ' αὐτὴ νὰ ζήσης, Ν' ἀλημονήσης
 Τὴν ξενιτειά.
 Μὴ σὲ πειράζει Κλεισμένο νὰ 'σαι
 Καὶ μὴ φοβάσαι
 Νὰ σκλαβωθῆς.
 Ἔλα σ' ἐμένα· Τὶ εἶσαι σὲ ξένα,
 Καὶ μὴ χαθῆς.
 Σοῦ τάξω μ' ὄρεο Τὴ λευτεριά σου
 Χωρὶς καμμιὰ σου
 Ἀμφιβολιά,
 Ὅταν θελήσης, Κλουβὶ ν' ἀφήσης,
 Καὶ τὴ φωλιά.
 Ἔλα, μοῦ λέγει, Μικρὸ πουλάκι,
 Μὲς τὸ κλουβάκι,
 Γιὰ νὰ σταθῆς.

Γιὰ ν' ἀκουπήσης, Νὰ ξενοχτήσης,
 Νὰ μὴ χαθῆς·
 Ὅς τις τόσαις χάρες, Ὅσα σπλαχνικά της,
 Λόγια γλυκά της,
 Πιὸ δὲν ἀργῶ.
 Φτε, ἄ μου ἀπλώνω, Σ' αὐτὴ ζυγώνω
 Πουλί γοργό.
 Καὶ στὸ χρυσό της Πιεῶ χεράκι,
 Καὶ στὸ κλουβάκι
 Προτοῦ νὰ μπῶ,
 Τὰ ξαχαρένια, Τὰ κοραλλένια
 Χεῖλια τσιμπῶ!

Ἀπὸ τίς «ΦΕΥΓΑΛΕΕΣ ΧΑΡΕΣ»

ΠΑΛΙΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Νᾶναι καὶ πάλι στὶς φωλιές, ξεμυαλισμένο ἀγόρι
 —Μενεξεδένιο δειληνὸ— νὰ σ' ἀνταμώσω, ὦ Κόρη.
 Μ' ὅλα τὰ μύρα τοῦ κορμιοῦ σου νὰ ξαναμεθύσω
 Καὶ τὸ παλιὸ τραγοῦδι νὰ σοῦ ξανατραγουδήσω:
 «Στ' ἀμυγδαλάτα μάτια σου τὰ δυὸ πού εἰν' ὁμορφούλια
 Λουφαρίζει ὁ μπλάβος οὐρανὸς μὲ τὴ χρυσὴ τὴν πούλια...»
 Νᾶναι καὶ πάλι στὶς φωλιές, σιμά στὰ χαμοκλάδια
 Νὰ μοῦ κερνᾷς, ἔτσι κουρά, τοῦ κόρπου τ' ἀφροκλάδια,
 Νὰ σκάει σὰ ῥοῖδι τὸ φίλι, τὸ γέλιο, σὰ λουλοῦδι
 Καὶ ἐγὼ νὰ ξανατραγουδῶ βράϊ τὸ παλιὸ τραγοῦδι:
 «Στὶς κυτρολεῖμονόκουρες τοῦ κόρπου σου, ὦ κοράσι,
 Βρίσκει ὁ Καῦμὸς δροσιτικὸ πιοτὶ νὰ ξεδιψάσῃ...»

ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

Ἀθῆνα, 1930

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΑΪΚΗ ΤΕΧΝΗ

Υπό ΑΓΓΕΛΙΚΗΣ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

(συνέχεια εκ του προηγούμενου)

Από τα έργα της ξυλογλυπτικής σπουδαιότεραν σημασίαν έχουν τα κατασκευάσματα δια τὸν ἐσωτερικὸν διάκοσμον τῆς οἰκίας, ἔχοντα ὁλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐστολισμένην με γυγλυμμένας παραστάσεις. Ἡ ὑπαρξίς ὀλίγων φορητῶν ἐπίπλων ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἐσωτερικὴν διάταξιν τῆς ἑλληνικῆς οἰκίας, τῆς ὁποίας ἡ ἐπίπλωσις με τὰ χωνευτὰ εἰς τοὺς τοίχους ἐρμάρια ν τ ο υ λ ἄ - π ο θ υ ρ ῖ δ ε ς κ λ τ. ἀποτελεῖ ὀργανικὸν σύνολον με τὴν ἀρχιτεκτονικὴν τοῦ σπιτιοῦ.

Μεταξὺ τῶν ὀλίγων ὡς ἐλέχθη ἐπίπλων ἀναντιρρήτως ἰδιαιτέραν θέσιν κατέχουσιν αἱ ξυλόγλυπτοι κασέλαι καὶ αἱ διάφοροι ξυλόγλυπτοι καρέκλαι καὶ σκαμνάκια με τὰ ποικίλα διακοσμητικὰ θέματα καὶ γλυφάς. Ἐπίσης χαρακτηριστικὰ ὑποδείγματα τῆς οἰκιακῆς χρήσεως εἶνε τὰ μονόξυλα ξυλόγλυπτα κουτάλια, ῥόκες, γκλίτσες, λίρες, καὶ τόσα ἄλλα, ἔργα κυρίως τῆς ποιμενικῆς τέχνης. Ἐκεῖνα ὅμως τὰ ὁποῖα ἔχουσιν ἰδιαιτέραν καλλιτεχνικὴν ἀξίαν εἶναι τὰ ἔργα τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ξυλογλυπτῶν (ἐπενδύσεις τοίχων, ράφια, ἐρμάρια, σκαμνάκια, μπάγκοι, τραπέζια, ἐκκλησιαστικὰ ἐπιπλά, εἰκονοστάσια, τέμπλα, δεσποτικοὶ θρόνοι, μανουαλῖα κλπ.) Οὗτοι εἶχον ὁλόκληρα συνεργεῖα ἀπὸ μαθητὰς ὁλίγων ἐξετέλουν ὅλην τὴν παρασκευαστικὴν ἐργασίαν ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ὕλικου. Τὰ σπουδαιότερα ἐξ αὐτῶν εἶναι τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἐπιπλά καὶ τέμπλα εἰς τὰ ὁποῖα οἱ κατασκευασταὶ τῶν ἐξεδήλουν ὅλην τὴν ἀτομικὴν τῶν ἱκανότητά εἰς τὸν πλοῦτον τῆς συνθέσεως, τὴν δεξιότην καὶ λεπτότητα τῆς ἐκτελέσεως. Εἰς πολλὰ

τέμπλα βλέπομεν ἀναγεγραμμένα τὰ ὀνόματα φημισμένων ξυλογλυπτῶν, οἱ ὁποῖοι μετὰ τῶν μαθητῶν τῶν ἐξετέλουν ἔργα εἰς τὰς διαφόρους πόλεις τῆς Βαλκανικῆς. Καὶ εἰς διαφόρους μονὰς ὡς εἰς τὸ "Ἁγίον Ὅρος ἡ ξυλογλυπτικὴ ἀσκεῖται ὑπὸ μοναχῶν, οἱ ὁποῖοι κατὰ παράδοσιν ἐξακολουθοῦσι καὶ σήμερον ἀκόμη ν" ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ξυλογλυπτικὴν διὰ τὰς ἀνάγκας τῶν μονῶν, κατασκευάζοντες συγχρόνως διάφορα ξυλογλυπτικὰ εἶδη πρὸς μεταπώλησιν, τὰ ὁποῖα ἀποστέλλουσιν εἰς ὅλην τὴν Βαλκανικὴν.

Ἡ κεραμεικὴ ἀσκεῖται τόσον ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν ὅσον καὶ ὑπὸ τῶν γυναικῶν, εἰς πολλὰς δὲ νήσους αἱ γυναῖκες εἶναι ἀποκλειστικαὶ ἐκτελεσταὶ τῶν ἐλαφρῶν ἐργασιῶν τῆς τέχνης ταύτης. Ἡ τέχνη αὕτη μεταβιβάζεται ἀπὸ τοὺς γονεῖς εἰς τὰ τέκνα, τὰ ὁποῖα ἀπὸ μικρῆς ἡλικίας, παίζοντα ἤδη, μανθάνουν αὐτὴν καὶ τοιοῦτοτρόπως σὺν τῷ χρόνῳ γίνονται θαυμαστοὶ τεχνῖται. Τὰ ἀγγεῖα, τὰ προοριζόμενα ἀποκλειστικῶς διὰ τὴν καθημερινὴν χρῆσιν, κατασκευάζονται ἀπὸ κοινὸν ὕλικον εἰς στερεότυπα καὶ ἀπλᾶ σχήματα ἐκ τῶν ὁποίων πολλὰ μᾶς ἐνθυμίζουν ἀρχαῖα ἑλληνικὰ πρότυπα, ἔχουσι δὲ ἀναλόγως τοῦ προορισμοῦ τῶν ἐσωτερικῶς πολλάκις καὶ ἐξωτερικῶς γάνωσιν κιτρίνην, ἀνοικτὴν κυανὴν ἢ πράσινην, ὅπως τὰ ἀγγεῖα τῆς Σάμου. Μερικὰ ἀπὸ τὰ ἀγγεῖα αὐτὰ εἶναι ἐξαιρετικῶς ἰδιόρρυθμα εἰς σχῆμα καὶ διάκοσμον, με ἀπλοῖκά καὶ ἀφελῆ σχέδια γραφόμενα διὰ λευκοῦ πολλοῦ ἢ ἐγχρώμου, ὅπως τὰ ἀγγεῖα τῆς Κερκύρας, Χαλκίδος κλπ. Ἐργαστήρια κεραμεικῶν προϊόντων διὰ κοινὴν χρῆσιν ὑπάρχον-

σιν εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰς νήσους εὐρίσκομεν γενικῶς περισσότερον ἐπιμελημένην ἐργασίαν μεταξύ τῶν κεραμεικῶν τῶν ὁποίων διακρίνονται ἄλλοτε τὰ γνωστὰ ἀγγεῖα τῆς Ρόδου. Ἀπὸ τὰ κεραμεικὰ προϊόντα ἐκτὸς τῶν Ροδιακῶν καὶ ἄλλων Μικρασιατικῶν με πρωτοτυπίαν καὶ καλλιτεχνικὴν ἀξίαν εἶναι τὰ κεραμεικὰ ἔργα τὰ κατασκευαζόμενα εἰς πολλὰς νήσους, κυρίως δὲ ἐν Πάτμῳ. Εἶναι πολὺ διαδεδομένα εἰς τὰς νήσους καὶ ἔχουν μονοχρώμους ἢ πολυχρώμους παραστάσεις.

Ἡ χρυσοχοικὴ καὶ ἀργυροχοικὴ ἦσαν εἰς παλαιότερα ἔτη λίαν διαδεδομένα καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ οἱ ταύτας ἀσχοῦντες τεχνῖται ἀπὸ οὐδεμίαν περιφέρειαν τῆς χώρας ἔλλειπον. Σήμερον ὅμως με τὴν καθημέραν τείνουσαν ἐξαφασίαν τῆς ἐνδυμασίας ἡ χρυσοχοικὴ ἀρχίζει νὰ ἐκλείπῃ. Ἡκμασε κυρίως εἰς τὴν Ἡπειρον εἰς τὴν περιφέρειαν Πίνδου καὶ Μακεδονίας, εἰς τὴν Στερεάναν τῆς Πελοποννήσου, Κύπρον κλπ. Ἡκμαζε δὲ τοσοῦτον ἡ χρυσοχοικὴ ὥστε ν' ἀποστέλλονται τὰ προϊόντα τῆς εἰς ὅλην τὴν βαλκανικὴν, κατασκευάζοντο δὲ εἰδικῶς δι' ἐξαγωγικὰ σκοποὺς διάφορα χρυσοχοικὰ εἶδη συμφώνως πρὸς ὁρισμένους τύπους συνηθισμένους εἰς τὰ μέρη εἰς τὰ ὁποῖα ἀπεστέλλοντο. Οἱ δὲ χρυσοχοὶ αὐτοὶ διασκορπισθέντες μετὰ τὴν Ἐπανάστασιν εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα καὶ τὸν Αἶμον, τὴν Φλωρεντίαν, Βενετίαν καὶ Ρώμην ἠδουκίμησαν τοσοῦτον, ὥστε πολλὰ μεγάλα καταστήματα χρυσοχοικῆς τῶν εὐρωπαϊκῶν πρωτευουσῶν νὰ ἀνήκωσι σήμερον εἰς Ἕλληνας τεχνίτας καὶ μάλιστα Καλαρρυτινοὺς. Ὁλας τὰς τεχνουργίας τῆς κατεργασίας τῶν πολυτίμων μετάλλων ἐκ τῶν ὁποίων ὅλοι ἐπιζῶσι ἀλλὰ εἰς μικρὴν κλίμακα, ἐγγώριζον οἱ χρυσοχοὶ οὗτοι. Τοιοῦτοτρόπως εὐρίσκομεν τὰ γλυπτὰ καὶ χαρακτὰ κοσμήματα, τὴν τέχνην τῶν σ υ ρ μ α - τ η ρ ῶ ν, τοῦ σ μ ἄ λ τ ο υ, τοῦ σ α β α τ ῖ ο υ καὶ τῶν τρυπητῶν μετάλλων. Εἰς τὰ ἐκ τρυπητῶν μετάλλων συνηθίζον νὰ παρενθέτωσι, ὡς ἐπὶ πλέον διάκοσμον, χρωματιστὰ ὑφάσματα, εἰς τρόπον ὥστε

τὸ σχέδιον νὰ καθίσταται ἐμφανεστερον ἐπὶ τοῦ χρωματιστοῦ βάθους. Ἡ τεχνικὴ αὕτη ἐνθυμίζει τὰ ἐσμαλτωμένα μέταλλα καὶ κοσμήματα τῶν ἑλληνορωμαϊκῶν χρόνων. Τὰ γλυπτὰ κοσμήματα ἐπεξεργάζονται με διάφορα μικρὰ ἐργαλεῖα διακοσμῶν δὲ αὐτὰ διὰ σμάλτου καὶ διαφόρων λίθων πολυτίμων καὶ μ.). Ἀπὸ τὰ δημιουργήματα αὐτὰ τὰ παλαιότερα δύνανται νὰ θεωρηθῶσι σήμερον ἀληθῆ καλλιτεχνικὰ κειμήλια ὅπως ἐπικαλύμματα εὐαγγελίων, ἐπενδύσεις εἰκόνων, σταυροί, λειψανοθήκαι, ὅπλα καὶ διάφορα κοσμήματα τῶν ἀνδρικῶν καὶ γυναικείων ἐνδυμασιῶν.

Τὰ Χάλκινα, ὀρειχάλκινα καὶ κασσιτέρινα σκεύη κατασκευάζονται ἀπὸ εἰδικούς τεχνίτας με μόνιμα ἐργαστήρια εἰς πολλὰς πόλεις ὅπως καὶ νήσους. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὰ ἐργαστήρια τῶν εἶναι συγκεντρωμένα εἰς ὁρισμένους ὁδούς τῆς πόλεως ὅπως π.χ. εἰς τὴν Θεσσαλονίκην εὐρίσκονται πλησίον τῆς Παναγίας τῶν Χαλκῶν (δηλαδὴ τῶν χαλκουργῶν) ἤδη ἀπὸ τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς. Τὰ δημιουργήματα τῶν στέλλονται πρὸς πώλησιν εἰς ἀγορὰς καὶ πανηγύρεις. Ἄλλοτε, ὅπως καὶ σήμερον ἀκόμη πολλοὶ ἐκ τῶν τεχνιτῶν αὐτῶν περιοδεύοντες ἀνὰ τὰς διαφόρους πόλεις ἐπώλουν, κατασκευάζον καὶ ἐπιδιδόρουν τὰ διάφορα μέταλλινα σκεύη, τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἐγκαταστάθησαν ὀριστικῶς εἰς μέρη ὅπου ὑπῆρχεν ἐργασία. Τοιοῦτοτρόπως ἐξηγεῖται ἡ ὁμοιομορφία τῶν τύπων εἰς ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς τέχνης. Τὰ σκεύη αὐτὰ εἶναι ἐσφυριλατημένα ἢ χυτὰ καὶ ὁ διάκοσμος τῶν εἶναι συνήθως χαρακτὸς καὶ σπανιώτερον ἀνάγλυφος ἢ τρυπητός. Ὁλα ἔχουσιν τὸν ἴδιον σχεδὸν τύπον εἰς ὅλην περίπου τὴν Βαλκανικὴν καὶ μόνον τινὰ ἐξ αὐτῶν παρουσιάζουσιν ἰδιαιτέρον τοπικὸν χαρακτήρα. Τὰ διακοσμητικὰ τῶν θεμάτων μᾶς ἐνθυμίζουν ἀνατολικά πρότυπα. Πολλάκις εὐρίσκομεν εἰς τὰ χυτὰ κυρίως, βυζαντινὰ θέματα με παραστάσεις ἁγίων κατὰ προτίμησιν τὸν Ἅγιον Γεώργιον κατὰ προτίμησιν τὸν Ἅγιον Δημήτριον, χωρὶς νὰ λείπῃ καὶ ὁ δικάφαλος αἰετὸς συχνάκις δὲ ἀναγεγραμ-

μένην εἰς βυζαντινὴν γραφὴν καὶ χρονολογίαν καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου ἢ τοῦ κατασκευαστοῦ.

Τὴν τέχνην αὐτὴν ἥτις ἀντιπροσώπευε καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ἀνόθευτὴν ἀπὸ ξένας ἐπιδράσεις αἰσθητικὴν τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, ἡ αὐτὴ τοῦ Ὁμήρου καὶ τῆς Ἀμαλίας τὴν ἐσεβάσθη..., Ἄλλ' ἦτο μοιραῖον ὀλίγον καὶ ὀλίγον καὶ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς ν' ἀποδεχθῇ καὶ αὐτὸς τὸν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν εἰς τὸ σύνολόν του καὶ νὰ πάθῃ κυρίως εἰς τὰς πόλεις μίαν γενικὴν μεταβολὴν τὸ πνεῦμα του. Καὶ οὕτως τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τοῦ 1848 ἐνικήθη καὶ ἡ μεταβολὴ τέλος τῆς οἰκονομικῆς ζωῆς τῆς χώρας ἥτις ἐβοήθησε τὸν σχηματισμὸν τῆς ἀστικῆς τάξεως ἔφερεν ὡς ἀποτέλεσμα νὰ προθυμοποιῶνται οἱ κάτοικοι τῶν μεγαλειτέρων ἑλληνικῶν πόλεων ἀπὸ τὰ 1860 καὶ ὕστερα νὰ γεμίζουν τὸ σπίτι τοὺς μ' εὐθηνὰ χειροτεχνήματα καὶ εὐρωπαϊκὰ ἐπιπλά ἢ μὲ κακὰς ἀντιγραφὰς παρφαρμένων ξένων κατασκευασμάτων πολὺ προηγμένων διὰ νὰ προσαρμόσθουν εἰς τὴν αἰσθητικὴν μας τὴν ὁποῖαν ὁμῶς διέφθειρον.

Καὶ τὰ ξένα λοιπὸν προϊόντα ὅπως καὶ τὰ πρόχειρα κατασκευάσματα τῆς αἰσθητικῆς βιομηχανίας συνέτριψαν πρῶτον εἰς τὰς πόλεις μέσα σὲ ὀλίγα χρόνια τὴν παλαιὰν ἑλληνικὴν μας φιλοκαλίαν. Τὴν καταστροφὴν αὐτὴν τὴν ἐπέφερε κυρίως ἡ ἀμάθεια ἥτις ἐθεώρησε τὴν παράδοσιν τῆς τέχνης μας, τῆς χειροτεχνίας μας, τῆς οἰκοδομικῆς μας ὡς ἀξίαν ἐκπεσοῦσαν ἄνευ οὐδεμιᾶς χρησιμότητος, ἐνῶ ἡ δύναμις νὰ ἔχωμεν ὅσα ἔτοιμα καὶ εὐθηνὰ μᾶς ἔφερον οἱ ξένοι πολιτισμοί. Διότι δὲν εἰχομεν ἐννοήσει ὅτι εὐκόλως δύναται τις νὰ χάσῃ τὸν πολιτισμὸν του ὅστις διετηρήθη καὶ διεμορφώθη εἰς τὸν τόπον του αἰῶνας, ἀλλὰ δὲν δύναται νὰ μεταφνεύσῃ χωρὶς νὰ ἔχῃ προετοιμάσῃ τὸ ἔδαφος ξένον πολιτισμὸν πολὺ ἀνώτερον ἀπὸ τὰς ψυχολογικὰς δυνάμεις τοῦ ἔθνους.

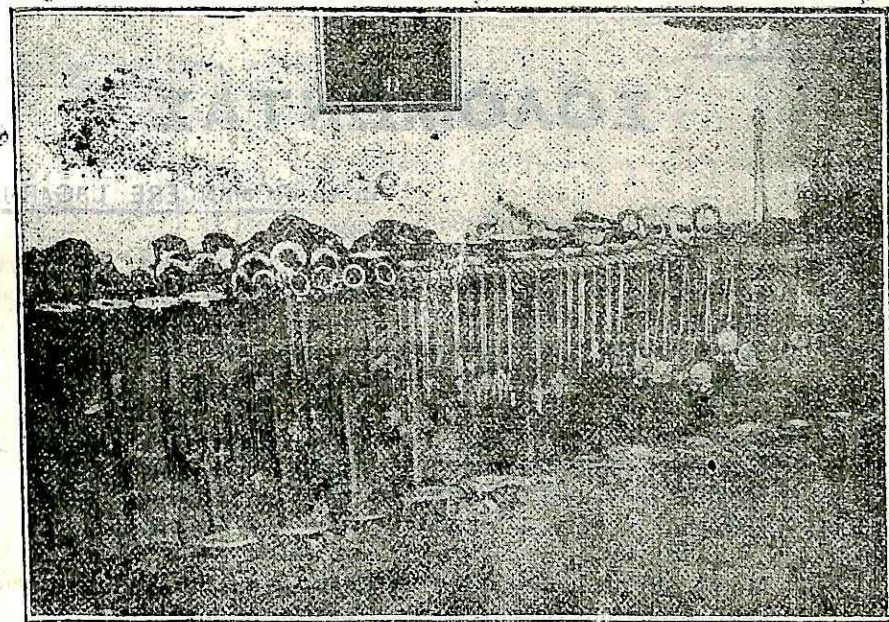
Δὲν εἰχομεν ἐννοήσει τέλος ὅτι δὲν εἶναι πολιτισμένος ὁ λαὸς ὅστις συντρίβει τὰ

χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα τοῦ ἰδιοῦ του πολιτισμοῦ, ἀλλ' ὁ λαὸς ὅστις ἀναπτύσσει τὸν ἰδικὸν του πολιτισμὸν.

Καὶ ἡ γνώσις ὅμως τῆς πλουσίας ὠφέλειας τὴν ὁποῖαν παρέχει ἡ λαϊκὴ τέχνη ἐπιβαρυνθεῖσα διὰ τῶν παραδειγμάτων ὅλων τῶν ξένων λαῶν ἐπέδρασεν μὲ τὸν καιρὸν τῆς εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ ἐξεδηλώθη ὡς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν λαϊκὴν μουσικὴν, τὴν λαϊκὴν γλῶσσαν, τὰς λαογραφικὰς σπουδὰς καὶ διὰ τὴν λαϊκὴν τέχνην. Τὰ τελευταῖα μάλιστα ἐτη ἤρχισεν κινήσεις ἐκ τῆς πρωτευούσης ἥτις γίνεται συνεχῶς ζωηροτέρα καὶ ἐντονωτέρα ἀφ' ἐνὸς μερὸς τὴν διάσωσιν καὶ τὴν περισυλλογὴν τῶν παλαιῶν ἔργων τῆς λαϊκῆς τέχνης ἀφ' ἑτέρου δὲ διὰ τὴν ἀνάπτυξιν, διαμόρφωσιν καὶ προσαρμογὴν τῶν εἰς τὰς σύγχρονους ἀνάγκας. Κοινωνικὰ ὁργανώσεις, ἀνδρώποι τῶν γραμμάτων, φωτισμένοι ἰδιῶται, καλλιτέχναι καὶ κυρίως σοματεῖα κυρίων ἐννώνουν σὺν τῷ χρόνῳ τὰς προσπάθειάς των πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀνωτέρου σκοποῦ. Τῇ πρωτοβουλίᾳ κυρίων ἰδρύθησαν καὶ εὐοκίμως λειτουργοῦν τὰ ἐργαστήρια διὰ τὴν ἐφαρμογὴν, τῆς ὑφαντικῆς, κεντητικῆς, τῶν χαλκῶν, καὶ τῆς δαντελλας. Ἐκτὸς τῶν ἐργαστηρίων τούτων εἰς τὴν πρόοδον τὴν πάραυτον μένην συντείνουσιν ὑφάντρες ἰδιώτιδες ἐργαζόμεναι εἴτε κατ' οἶκον εἴτε καὶ εἰς ἐργαστήρια. Ἡ κεραμερικὴ τέχνη ἡ μεταλλουργία, ἡ ξυλουργικὴ καὶ ξυλογλυπτικὴ δὲν ὀστεροῦν εἰς παραγωγὴν ὡραίων ἔργων ἀποδίδουσαι ἔργα αἰσθητικῆς καὶ τεχνικῆς ἀξιολογώτατα.

Καὶ τὰ δημιουργήματα λοιπὸν τῆς λαϊκῆς τέχνης εἶναι κατ' ἐξοχὴν πολύτιμα στοιχεῖα διὰ μίαν καλλιτεχνικὴν δημιουργίαν τὰ ὅποια δύναται νὰ καλλιεργήσῃ καὶ ἐξελιχθῇ συντελοῦντα οὕτω εἰς τὴν καλλιτεχνικὴν μόρφωσιν τοῦ λαοῦ.

Δύνανται ἐπίσης νὰ βοηθήσουν πολὺ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου καὶ νὰ περιορίσουν τὴν τᾶσιν διὰ τὴν ἀστυφίαν. Εἶναι φανερόν λοιπὸν ὅτι ἡ βαρυντικὴ γνωριμία τοὺς ἀπὸ τὸν λαὸν καὶ ἡ

Ἀπὸ τὰ ἐκθέματα τοῦ Χρυσόχοιρου ΤΖΟΥΜΑΚΑ

εὐοχέστερα διάδοσις καὶ κατανάλωσις τῶν ἔργων τῆς λαϊκῆς τέχνης εἶναι ἀσφαλέστατα μέσα διὰ νὰ εὐκολυνθῇ ἡ εὐεργετικὴ ἐπίδρασις τῶν εἰς τὸν λαόν.

Καὶ ἡ Ἡπειρος εἰς τὴν ὁποῖαν ἡ παλαιὰ κληρονομία εἶναι ἀκόμη ζωντανή, διότι ζῇ ποσότης εἰς τὰς ψυχὰς τοῦ καλοῦ, πρέπει νὰ θεωρήσῃ ὡς χρέος τῆς ἑθνικῆς καὶ ἐπιτακτικὴν τὴν ἀνάπτυξιν καὶ καλλιέργειαν τῆς σκημισμένης παιδείας χειροτεχνίας τῆς. Οἱ τόσοι καλοὶ βιοτέχναι τῆς οἱ ὅποιοι φωτοζωοῦν σχεδὸν σήμερον, πρέπει νὰ ὑποστηρίχθουν καὶ ἀπὸ τοὺς ἰδίους τοὺς Ἡπειρώτας. Ἡ ὑφαντικὴ, τὸ κέντημα, ἡ χρυσόποικιλτικὴ, ἡ ξυλουργικὴ, τὰ σταυροειδῆ, τὰ πέτρινα εἶδη, τὰ μεταλλουργικὰ, τὰ ἀργυροχοϊκὰ, τὰ σιμάλτα κλπ. πρέπει νὰ λάβουν νέαν ζωὴν καὶ δύναμιν υποστηρίζόμενα καταλλήλως οὕτως ὥστε νὰ προσδώσουν πόρον ζωῆς εἰς ἀπείρους ψυ-

χὰς ὅπως αἰσθητικὴ μόρφωσις καὶ ψυχικὴ παρηγορία. Τὴν ἐνεργὸν ὑποστήσει τῆς καλλιτεχνικῆς βιοτεχνίας τοῦ ὀφείλει νὰ αἰσθανθῇ ἕκαστος τόπος ὡς ἴδιον συμφέρον — καλλιτεχνικὸν — καὶ νὰ συνεργήσῃ ἐντόνως εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν χειροτεχνικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν τεχνῶν του.

Τὴν ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς τέχνης τοπικὴν κίνησιν θὰ ὑποβοηθοῦν ἐν Ἀθήναις αἱ ἐκάστοτε δυνανούμεναι ἐκθέσεις ὡς καὶ τὰ προηγουμένα τὰ ὁποῖα ἔχουν σκοπὸν νὰ τανύουν τὸ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῆς λαϊκῆς τέχνης, ὥστε νὰ ἐκτιμηθῇ καὶ ἀνατιηθῇ οἱ παλαιοὶ αὐτοὶ θεσμοὶ τῆς νεοελληνικῆς ὡς καὶ τῆς ἑθνικῆς τέχνης ἔχουν ἐπίσης σκοπὸν νὰ διευκολύνουν τὰς ἐμπορικὰς συναλλαγὰς ὡς πρὸς τὰ ἀντικείμενα τῆς ἑλληνικῆς χειροτεχνίας καὶ νὰ ἐξυπηρετοῦν τὴν διάδοσιν καὶ κατανάλωσιν τῶν προϊόντων τῆς πρὸς μεγίστην ὠφέλειαν τῆς προόδου τῆς καλλιτεχνικῆς βιοτεχνίας καὶ ἑθνικῆς οἰκονομίας.

ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ

ΣΟΛΟΜΩΝΤΑΣ

Ἀπ' τὸ ROMANCERE LAGARUS 1851

Τὰ κύμβαλα καὶ οἱ σάλπιγγες, τὰ πάντα ἔχουν σιγήσει:
Κοιμᾶται ὁ ὀψώνος Σολομώντας—καὶ στὸ προσκεφάλι
Ἀγγέλοι πληθὺς μὲ γυμνὸ σπαθὶ παραφυλᾶνε—
Ἐξή χιλιάδες στὰ δεξιὰ κι' ἐξή στ' ἀριστερά του

Ἀπ' τοῦ ὀνείρου τὴν κακὴ τὴν ὥρα τὸν φυλᾶνε
Καὶ μόλις ὁδοῦν τοῦ βασιλεῖα τὸ φρούδι νὰ σουφρώνῃ
Μὲ μιᾶς ὁλόγυνες οἱ ἐλγερεῖς ὁμοφαῖες ἀστράφτουν
Ἐξω ἅπ' τὴ θήκη —δώδεκα χιλιάδες, καὶ κραδαίνουιν.

Μὰ νὰ, καὶ οἱ ἀγγέλοι τὰ σπαθιά στὴ θήκῃ κατεβάζουν
Γιατὶ σκορπίσαν τῆς νυχτιάς οἱ ἀνελήντοι φῆβοι.
Κι' οὐδὲ μηνᾶ τὸ πρόσωπο τοῦ βασιλεῖα ἀγωνία,
Μόνο τὰ χεῖλῃ του στὸν ὕπνο ἀπάνω ψιθυρίζουν:

Ὡ Σουλαμίτιδα, δικιά μου κλῆρα εἶν' τὸ δηγάτο—
Μπροστὰ μου χώρες καὶ χωρὶά πέφτουν καὶ προσκυνοῦνε
Τοῦ Ἰούδα ἐγὼ μαι βασιλεῖας καὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἀφέντης
—Μ' ἂν τύχῃ καὶ δέ μ' ἀγαπᾷς—τὴ ζωὴ μου δὲν τὴ θέλω!

Απόδοσις

ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

ΓΝΩΜΑΙ

Ὁ μετροφόρων εἶνε κουτός, ὁ θυρῆς οἱ ὑποκριτῆς, ὁ τίμιος ἐπιτήδειος, ὁ ἥρωας
βάσβαρος, ὁ ἀσκητῆς ἡλίθιος, ὁ διαχυτικὸς φλύαρος καὶ ὁ σώφρων ἀναποφάσιτος.
Πέστε μου λοιπὸν ποιά εἶνε ἡ ἀρετὴ μεταξὺ τῶν ἀρετῶν, τὴν ὁποίαν ἡ ἀνθρωπίνῃ
κακία δὲν κατορθώνει νὰ μολύνῃ;

ἀπὸ τὴν Ἰνδικὴν σοφίαν.

ΠΑΛΑΧΙΜΗΣΤΑΧ ΠΙΛΙΑΤΤΑ

Η ΓΛΩΣΣΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ

Ἀφιερώνεται στὸν Διευθυντὴν τοῦ Λυκείου Ἰωαννίνων κ. Σπυρ. Σούρλαν

Μιά μέρα, ποῦ κάναμε σχολεῖο κάτω
ἀπὸ τὰ πολυαινώβια δέντρα τῆς Ἑκκλη-
σίας τοῦ χωριοῦ μας, θεοτὴ μῆνα, ὁ δά-
σκαλός μας, ὁ Παπ' Ἀντοῖας, φάνονταν,
σὺν ἀπίστευτο, ὅτι βοίσκονταν στὸν κα-
λὸ του Ἀγγέλο, ποῦ ἡς παρουσιάζονταν
γιὰ πρώτη φορὰ..... Ποῖς ξέρεῖ τί κίλῳ
ἐλνορο θὰ εἶχε ἰδεῖ, ἐνμερόνοντας ἐκείνη
τὴν ἡμέρα. Λέν ἀνοιόκτυπαζε κανένα
μας, καὶ δὲν ἔδωκε τοὺς τακτικούς σου-
σκους στὸ παιδί του, τὸν Γιώργο. Καὶ
—θαῦμα θανιμάτων!—ποῶτὴ φορὰ βλέπα
μετὸ προσώπῳ τοῦ γαλινεμένο. Δὲν ἡς
φαίνονταν ἀσκημος, σὺν πάντα, οὔτε
φόβιος, οὔτε μισητὸς κι' ἐλπίζαμε ὅτι ἀ-
πὸ κείνη τὴν ἡμέρα θ' ἄρχιζε, γιὰ μᾶς ἡ
μιὰ καλύτερη ζωὴ.

Νοιώσαμε, σὺν νὰ φύτρουσε μέσα στὴν
καρδιά μας μιὰ ὁρεξὴ, καὶ μιὰ ἀγάπη γιὰ
τὰ Γράμματα, ποῦ δὲν τὴν εἶχαμε νοιώσει
κάμμιᾳ φορὰ σ' ὅλα τὰ τοῖα χρόνια, ποῦ
βορσκουάσαν στὰ φοβερά του γέοια.

Ἀπ' ὅλους τοὺς συμμαθητᾶδες μου,
παραξενεύτηκα ἐγὼ πλειότερο, κι' ἐνῶ
προσποιώμουν ὅτι διάβαζα μέσα στ' ἀπέ-
ραντο Ψαλτήρι τοῦ Δαυὶδ, ρώτησα τὸν
ἐαυτόν μου:

—Πῶς ἔγινε ἔτσι τάχα καλὸς σήμερα ὁ
Παπ' Ἀντοῖας; Τὶ καλὰ θὰ εἶταν παντοῦνᾳ
ἔτσι καλός, σὺν καὶ σήμερα ἂν εἶταν... Πό-
σο γλυκὰ θὰ μᾶς φαίνονταν τότε τὰ ἔρημα
τὰ Γράμματα, πῶχον φαρυμακώσει τὴν
παιδιακήσια μας ζωὴ! Τὶ κατάλαβε ὥς τὰ
τώρα ὁ βλοημένος μὲ τὲς τυράγγινες, ποῦ
μᾶς ἔχει κάνει, γιὰ νὰ τὸν μισοῦμε νὰ
τὸν ὀχτρονῶμεστε καὶ νὰ παρακαλοῦμε νὰ
πεθάνῃ νὰ γλυτώσωμε ἀπὸ τὰ χεῖρά του;

Καὶ λέγοντας αὐτὰ κατάκρυφα, αἰσθάν-

θηκα ἕναν κρύον φόβο μέσα μου, μήπως
ὁ Παπ' Ἀντοῖας ἐνοίωσε τί ἔλεγα.... καὶ
θὰ ξαναγένονταν πάλι κακός, ὅπως τὸν εἶ-
χαμε γνωρίσει, κι' ὅπως εἶταν πάντα. Γύρισα
κρυφὰ μὲ τρόπο καὶ τὸν κύτταξα, χωρὶς
νὰ με καταλάβῃ.

Ὁ Παπ' Ἀντοῖας ἐξακολουθοῦσε νὰ
ναί ἡμερος κι' ἐγὼ ἐξακολουθοῦσα ἀκόμα
νὰ μιλῶ μὲ τὸν ἐαυτό μου, σὺν νὰ εἶταν
ἕνας φίλος μου, ἕνας καλὸς συντροφός μου:

—«Καλὰ εἶναι τὰ Γράμματα, βέβαια, (ἐ-
λεγα πρὸς τὸν ἐαυτό μου) ἀλλὰ δὲν μ'
εὐχαιριστοῦν. Σκόλασα τὰ Πινακίδια,
μπῆκα στὸ Φτωχὸ, καὶ τὸ τελειῶσα καὶ
τῶρα εἶμαι στὸ Ψαλτήρι, στὸ Ψαλτήρι,
ποῦ λέγουν, ὅτι ὅποιος τὸ τελειώνει, τελει-
ώνει καὶ τὰ Γράμματα καὶ γλυτόνει ἀπὸ
τὰ βάζαλα».

Στὴν ἡλικία, ποῦ εἶμουν τότε καὶ μὲ
« γ ρ α μ α τ ι κ ῆ ς » γνώσεις, ποῦ εἶ-
χα, δὲν γινώριζα, ἂν ὑπῆρχαν ἀνώτερα scho-
λεῖα, ἀπὸ τὸ δικό μου τὸ σχολεῖο, κι' ἄλ-
λου εἶδους Γράμματα, ἔξω ἀπὸ τὰ Πι-
νακίδια, τὸ Φτωχὸ καὶ τὸ Ψαλτήρι. Δὲν
εἶχα καθόλου ἰδέα γιὰ ἐκεῖνα τὰ Γράμμα-
τα, πῶμαθα ἀργότερα, ὅτι λέγονταν « Ἐλ-
ληνικὰ » καὶ νόμιζα ὅτι τὰ μονα-
δικὰ βιβλία στὸν Κόσμο γιὰ τὰ σχολεῖα,
εἶταν αὐτὰ τὰ τρία βιβλία: τὰ Πινακίδια,
ποῦ σκλάβοναν τὸ καυμένο τὸ παιδί, τὸ
Χτωχὸ, ποῦ τοῦ ρουφοῦσαν τὸ αἷμα, καὶ
τὸ Ψαλτήρι, ποῦ τοῦ ροκανοῦσαν τὰ
κόκκαλα, ὅπως τὰ χαρὰκτῆριζε ὁ Λαὸς αὐ-
τὰ τὰ τοῖα βιβλία, ποῦ ἀποτελοῦσαν
ὅλην τὴν ἐγκυκλοπαίδεια ἐκείνου τοῦ και-
ροῦ! Νόμιζα ὅτι, τελειόνοντας τὸ Ψαλτή-
ρι, θὰ τελειόνα καὶ τὰ Γράμματα. Συλ-
λογίζομουν καὶ στενοχωριόμουν, ποῦ μά-
θαινα τάχα Γράμματα καὶ δὲν τὰ κατα-
λάβαινα. Εἶχα περάσει τὴν μέση τοῦ Ψαλ-

τηριοῦ, καὶ σὲ λίγους μῆνες, ὥς τὸν Τρι-
γητή, θὰ τὸ τελειώσω, καὶ δὲν μποροῦσα
ν' ἀναγνώσω ἐλεύθερα, γιατίι στὸν κάθε
ψαλμὸ τοῦ Ψαλτηριοῦ ἐκπῆρχαν λέξεις, ποῦ
δὲν μποροῦσα νὰ τὲς συλλαβίσω, καὶ μοῦ
χοιριάζονταν ὁ Παπ' Ἀντριᾶς νὰ μοῦ τὲς
συλλαβίσῃ, κι' ὅλη ἡ σοφία του κι' ὅλη ἡ
ὑπεροχή του περιορίζονταν σ' αὐτὸ καὶ
μόνον: ὅτι ἤξερε νὰ μοῦ συλλαβίσῃ κάθε
δύσκολη λέξη τοῦ Ψαλτηριοῦ, ποῦ δὲν
μποροῦσα νὰ τὴν συλλαβίσω μόνος μου,
γιατί δὲν εἶχα διδαχῇ ποτὲ νὰ συλλαβί-
ζω « μ ε θ ο δ ι κ ᾶ ». Καί, τὸ σπουδαιό-
τερο, δὲν γνώριζα τὴν ὑπαρξὴ μιᾶς φυλ-
λαδούλλας, ποῦ λέγονταν « Ἀ λ φ α β ῆ -
τ ᾶ ρ ι », ποῦταν τὸ κλειδί τοῦ συλλα-
βισμοῦ καὶ τῆς μεθοδικῆς ἀνάγνωσσης.
Συλλογίζομουν, συλλογίζομουν κι' ἔλεγα
στὸν καυμένον τὸν εαυτοῦλλη μου:

— «Σὲ λίγους μῆνες ἀκόμα θὰ τελειώσω
τὸ Ψαλτήρι, θὰ τελειώσω τὰ Γράμματα,
ἀλλ' ὥς τώρα, πῶχω περᾶσει τὸ μισὸ καὶ
πλεϊότερο, δὲν κατὰλαβα τίποτε, καί, βέ-
βαια οὔτε θὰ καταλάβω, κι', ὅταν τὸ ἀπο-
τελειώσω. Ἐμαθα νὰ διαβάζω καὶ νὰ μα-
θαίνω ἀπὸξω τοὺς ψαλμοὺς τοῦ Ψαλτηρι-
οῦ, τὸ ἴδιο θὰ κάνω κι' ὥς ποῦ νὰ τὸ τε-
λειώσω τὸ Ψαλτήρι, ἀλλὰ θὰ μπορέσω ὥς
τότε νὰ μάθω τὸ μυστικὸ τοῦ Ψαλτηριοῦ;
Θὰ μπορέσω νὰ καταλάβω τότε τίποτε, ἢ
θὰ εἶμαι ὅπως εἶμαι καὶ τώρα;...»

Σταμάτησα σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο.... Εἶδα
καὶ πάλι τὸν Παπ' Ἀντριᾶ γαληνεμένο...
Μάζωξα τότε ὅλη μου τὴν ψυχικὴ δύναμη,
τὴν ἔκανα ἕνα γερὸ κουβάρι καὶ τὴν πέ-
ταξα στὰ μοῦτρα του, λέγοντας φοβισμέ-
να:

— Δάσκαλε... Δὲν μοῦ λές, γιατίι αὐ-
τὰ τὰ Γράμματα, ποῦ μαθαίνω, καὶ δια-
βάζω, δὲν τὰ καταλαβαίνω τί λέν; Γιατί
καταλαβαίνω ὅταν κοινοβεντιάζουμε συνα-
μεταξύ μας καὶ δὲν καταλαβαίνω οὔτε
τὰ Πινακίδια, οὔτε τὸ Χτωήχι, οὔτε τὸ Ψα-
λτήρι; Δὲν θὰ εἶταν καλύτερα νὰ τὰ καταλα-
βαίνουμε; Δὲν μπορεῖς νὰ μᾶς μάθῃς νὰ τὰ
καταλαβαίνωμε τί λέν γιὰ τὸν Θεό, γιὰ τὸν

Χριστό, γιὰ τ' Ἅγιο Πνεῦμα, γιὰ τὸν Σταν-
ρό, γιὰ τὴν Παναγία καὶ γιὰ τοὺς Ἁγίους;
Αὐτὸ εἶταν μιὰ ψυχικὴ ἐπαναστάσις
μέσα μου... Εἶμουν ἀληθινὰ στὴν παιδική
μου μικρότητα μιὰ ἐπαναστατικὴ φύσις,
ποῦ ἐκδηλώθηκε ἀργότερα καὶ σ' αὐτὸν
ἀκόμα τὸν πατέρα μου, ποῦ προσπαθοῦσε,
σὰν πατέρας μου, νὰ μοῦ περαιοῖ τὴν παρὰ
τὴν ἐλευθερίαν, γιὰ τὴν ἡλικίαν μου: ν' ἀνα-
βαίνω τὲς σκάλες μόνος μου, νὰ ζώνωμαι
μέσα στὰ λόγια, σὰν ἀγρόμι, χωρὶς συν-
τροφία, νὰ πηγαίνω κυνήγι, καί, τὸ χειρό-
τερο ἅπ' ὅλα, νὰ καταβαίνω στὸ ποτάμι,
τὸν ἀπέσανον Καλαμά, καὶ νὰ κοιμηθῶ
τὸ καλοκαίρι, ἥνᾴ προσπαθῶ νὰ πιῶ ψά-
σια μετὰ τὴν ἀποχή. Ὅλ' αὐτὰ μοῦ εἶταν
ἀπαγορευμένοι, κακοποὶ ἀπὸ τὸν πατέρα
μου καὶ χαϊομοῖνον, ὅταν αὐτὸς πῆγαινε στὰ
Γιάννινα, ἢ σὲ ξένα χωριά, κι' ἔμενα ἐγὼ
ὁ μεγάλος τοῦ Σπιτιοῦ. Ἡ μάνα μου δὲν
με μάλωνε κι' οὔτε μοῦ ἀπαγόρευε τίποτε,
τὲ ἐναντίον καμάου, ποῦ ἐπεχειροῦσα
ἀντρίκια ἔργα καὶ μόνον, ὅταν κατέβαινα
στὸ ποτάμι, μῶστελνε ἕναν ὑπηρετή, ἢ τὴν
ἀδερφή μου, ποῦ εἶταν δέκα χρόνια μεγα-
λύτερή μου, γιὰ νὰ με προσφυλάγῃ νὰ μὴν
πνιγῶ....

Ὁ δάσκαλός μου, ὁ Παπ' Ἀντριᾶς ἐα-
φονίστηκε ἀπὸ τὸ παρατόλμο ρώτημά μου.
Γύρισε τὸ βλέμμα του δῶθε, κεῖθε, ξερόβη-
ξε, σκέφτηκε κάμποσο, κι' ὕστερα μοῦ ἀ-
πάντησε κοιμιστά:

— Οἱ Ἅγιοι, πῶκαναν τὸ Χτωήχι καὶ
τὸ Ψαλτήρι: ὁ Ἅγιος Ἰωάννης, ὁ Λαμασκη-
νὸς κι' ὁ Δαυὶδς — προσκυνοῦμε τ' ὄνο-
μά τ'ς, — (κι' ἔκανε τρεῖς φορὲς τὸν σταν-
ρό του) ὡς ἅγιοι ἄνθρωποι, ποῦ εἶταν,
μιλοῦσαν μετὰ τὸν Θεό — μεγάλο καὶ θαυμα-
στὸ τ' ὄνομά του! — (Σταυροκοπήθηκε καὶ
πάλι τρεῖς φορὲς), ὅταν ἔγραφαν αὐτὰ τὰ
βιβλία... Καί, γιὰ νὰ μιλοῦν μετὰ τὸν Θεό,
ἔπρεπε νὰ ἔχουν τὴν ἅγια Γλῶσσά του,
κι' ὄχι μονάχα τὴν δική μας, τὴν χωριάτικη
τὴν Γλῶσσα. Γιατί ὁ Θεὸς « ἡ μ ὦ ν, ὁ
λ η θ ι ν ὅ ς » αὐτὴν τὴν Γλῶσσα μοναχά
μιλάει μετὰ τοὺς Ἀγγέλους του καὶ με

τοὺς Ἁγίους του, καὶ σ' αὐτὴν τὴν Γλῶσ-
σά, ποῦ δὲν τὴν καταλαβαίνωμε ἡμεῖς, τὴν
Γλῶσσα τοῦ Χτωήχι τοῦ Ψαλτηριοῦ
καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, δέ-
χεται τὲς λειτουργίες τῶν ἱερέων, τὲς πα-
ράκλησές τους, τὰ εὐχέλια τους, τοὺς ἁγι-
ασμούς τους καὶ τὲς προσευχές τους γιὰ
τὸν Κόσμο.

— Καὶ δὲν καταλαβαίνει, Δάσκαλε, ὁ
Θεὸς τὴν Γλῶσσα, ποῦ μιλοῦμε ἡμεῖς τώ-
ρα;

— Τ' εἶπες; Τ' εἶπες; Βλαστήμησες! Κά-
νε τὸν σταυρό σου! Ὁ Θεὸς ἔχει ὅλες τὲς
Γλῶσσες τοῦ Κόσμου ὡς καὶ τὴν Γύφτι-
κή ἀκόμα! Ἀλλὰ μιὰ μονάχα Γλῶσσα μι-
λάει μετὰ τοὺς Ἀγγέλους του καὶ μετὰ τοὺς
Ἁγίους του, καὶ μιὰ μονάχα ἀκούει: τὴν
Γλῶσσα τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ εἶναι τὸ Χτω-
ήχι, τὸ Ψαλτήρι, καὶ ὅλα τ' ἄλλα ἐκκλησι-
αστικά βιβλία: τὸ ἱερόν καὶ θεῖον Εὐαγ-
γέλιον, ποῦ μιλοῦσε ὁ « Κ Ὑ ρ ῖ ο ς ἡ -
μ ὦ ν » Ἰ η σ ο ὕ ς Χ ρ ι σ τ ὁ ς, ὁ μ ο
ν ο γ ε ν ῆ ς καὶ λ ὁ γ ο ς τ ο ὕ Θ ε -
ο ὕ, τὰ Μ η ν ι α ῖ α, τ ὶ ν Ἀ γ ῖ -
ο ν, ἡ Παρακλητικὴ, τὸ Τριῶδι, τὸ Πε-
τηχοστάρι, οἱ Προῖες τῶν Ἀποστόλων...
Δὲν καταδέχεται ν' ἀκούσῃ ὁ « Π α τ ῆ ρ
ἡ μ ὦ ν ὁ ὁ ὕ ρ ᾶ ν υ ο ς », ὁ Ἑ λ ῆ
ἡ μ ὦ ν καὶ Π ο λ υ ἑ ὗ σ π λ α γ -
χ ν ο ς » τὴν χωριάτικὴν μας τὴν Γλῶσ-
σα....»

Ὁ Παπ' Ἀντριᾶς τέλειωσε μ' αὐτὰ τὰ
λόγια τὴν διδαχὴν του, ἀλλ' ἐγὼ δὲν εἶ-
μουν καθόλου ἱκανοποιημένος καὶ τὸν ἐα-
ναρώτησα:

— Καὶ δὲν βρίσκειται σήμερα κανένας
ἄνθρωπος στὸν Κόσμο, ποῦ νὰ ἔσῃ τὴν
ἅγια Γλῶσσα τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ καταλαβαί-
νῃ τὰ Πινακίδια, τὸ Χτωήχι, τὸ Ψαλτή-
ρι καὶ τὰ ἄλλα βιβλία τῆς Ἐκκλησίας;

— Πῶς! Πῶς! Ὅλοι οἱ Δεσποτάδες, οἱ
Πατριάρχαι καὶ οἱ Θεολόγοι. Αὐτοὶ ἔ-
χουν τὴν Γλῶσσα τοῦ Θεοῦ καὶ καταλα-

βαίνουν τί λέν τὰ Πινακίδια, τὸ Χτωήχι καὶ
τὸ Ψαλτήρι.... Ἀμ! Ἄν δὲν τὰ καταλά-
βαιναν, μποροῦσαν νὰ γένουν Δεσποτάδες,
Πατριάρχαι καὶ Θεολόγοι;

— Καὶ πῶς μπόρεσαν αὐτοί, Δάσκαλε,
νὰ μάθουν νὰ καταλαβαίνουν τὰ Πινακί-
δια, τὸ Χτωήχι, τὸ Ψαλτήρι καὶ τ' ἄλλα
ἐκκλησιαστικά βιβλία κι' ἡμεῖς οἱ ἄλλοι δὲν
μποροῦμε;

— Αὐτοὶ ἔχουν θεία φώτιση.... Εἶναι ὅλοι
τοὺς ἱεροφορεμένοι, λειτουργοὶ τοῦ Ὑψίστου.

Ἡ τελευταία ἀπάντησις τοῦ ἀσόφου
« σ ο φ ο ο ὕ » δασκίλου μου μὲ ἀπέπι-
σε. Γιὰ τὰ μάθω τὴν Γλῶσσα τοῦ Θεοῦ,
ἔπρεπε νάχω θεία φώτιση, καί, γιὰ νάχω
τὴν θεία φώτιση, ἔπρεπε νὰ γένω, — ὦ
δυστυχία μου! — πρῶτα Δεσπότης, ἀρχιερέ-
ας, καὶ Δεσπότης, κατὰ κανέναν τρόπον,
δὲν ἤθελα νὰ γένω! Ἀπεχθάνομουν τὰ γέ-
νεια, τὰ καμπλάφια, τὰ ράσα, τὲς γούννες
καὶ τὰ παπούτσια! Ἐγὼ ἤθελα ξουρισμέ-
νο πρόσωπο, κόκκινο φῆσι, τσιμιστό, κα-
πεταναρίτικο, μετὰ χρυσή φούντα, χρυσυκέν-
τητα πεσλιά, χρυσὸ σελιάχι ἀσματομένο,
φρουστὶνέλλα χιόνι, καλτσες ἄσπρες μετὰ κόκ-
κινες μεταξωτὲς ζωνίτσες, κόκκινα τελατι-
νένια τσαρούχια, κι' ἀπάνω ἅπ' ὅλα αὐτὰ
μιὰ χρυσοκέντητη φέριμλη...

Ἐτσί ἀποφάσισα νὰ ὀπλιστῶ μετὰ ὅση
δύναμη εἶχα μέσα μου, γιὰ νὰ τελειώσω
τὸ Ψαλτήρι σὲ πεντέξ μῆνες ἀκόμα, καὶ νὰ
γλυτώσω, ἐγὼ ἀπὸ τὰ Γράμματα καὶ τὰ Γραμ-
ματα ἀπὸ μένα, ἀδιάφοροντας πλεῖα γιὰ
τὴν κατανόησιν τῆς Γλῶσσας τοῦ Θεοῦ: τῶν
Πινακιδίων, τοῦ Χτωήχι τοῦ Ψαλτηριοῦ
καὶ τῶν ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων, ἀ-
φοῦ γιὰ νὰ τὰ μάθω αὐτὰ ὅλα, ἔπρεπε νά-
χω θεία φώτιση καὶ τὸ χειρότερο... νὰ
γένω... Δεσπότης καὶ νὰ φορέσω ράσα!

ΤΙ ΕΙΝΑΙ ΜΟΥΣΙΚΗ

Ἡ κατωτέρω σύντομή μὲν ἀλλὰ καὶ πολὺ διαφωτιστικὴ γὰρ ἐπαρχιακὸ κοινὸν ὅαν τὸ κοινὸ τῶν Φιλιατῶν, διάλεξις ἀνήκει στὸν κ. Κων. Ἀθ. Μιχαηλίδην, καλὸν λόγιον καὶ φίλον δημοσιογράφον, ἐγκατεστημένον ἀπὸ ἐτῶν στήν Ἡγουμεν. τσα καὶ ἀγωνιζόμενον ἐκεῖθεν τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς ἀναμορφώσεως τῆς ἰδιαιτέρας του ἐπαρχίας.

Τὴν δημοσιεύομεν γιὰ δύο λόγους: πρῶτα γιὰ νὰ δείξουμε, ὅτι οἱ ἐπαρχίες μας δὲν εἶναι ἐξ ὅλο, λήρον στεῖρες κ' ἀγόνες καὶ δεύτερα γιὰ νὰ μπορέσουμε νὰ κέουμε ὥστε κ' ἄλλοι ἐπαρχιώτες διανοούμενοι νὰ φωτίσουν ἀναλόγως τοὺς συμπολίτες τους μιμούμενοι τὸ καλὸν παράδειγμα τοῦ κ. Μιχαηλίδου.

Κυρίαι καὶ κύριοι.

Πλημμυρισμένος ἀπὸ συγκίνηση γιὰ τὴν σέ μὲνα ἔλαχεν ἡ τιμὴ νὰ δώσω τὴν πρώτην διάλεξιν στὸν ὄραιο καὶ ἐκπολιτιστικὸν μας σύλλογον, ὅς εὐχαριστῶ καὶ ἀπ' τὸ πολὺ ἀκόμα περισσότερον γιὰ τὴν τιμὴν, ποὺ μοῦ κάνετε ὅλοι σας μὲ τὸ νὰ παρευρεθῆτε στήν διάλεξιν αὐτή. Καὶ δίκαιον εἶναι ἀφοῦ ὁ σύλλογός μας εἶναι μουσικοφιλολογικὸς καὶ ὄχι φιλολογικομουσικὸς ἢ πρῶτη μὲν αὐτὴ διάλεξις θέμα τῆς νὰ ἔχει τὴ μουσικὴ. Καὶ γιὰ νὰ μὴ σᾶς κουράσω μὲ περιττοὺς προλόγους ἔρχομαι ἀμέσως στὸ θέμα μου. Ἀκούομε καὶ λέγομε μουσικὴ. Ἀλλὰ τί εἶναι μουσικὴ; εἶναι τέχνη; εἶναι ἐπιστήμη; εἶναι καὶ τὰ δύο μαζί;

Μουσικὴ εἶναι βέβαια κάθε τέχνη ὑποκείμενη στὴς Μοῦσες, ἀλλὰ καὶ κάθε διὰπλασὴ τοῦ νοῦ, ποὺ ἀφορᾷ τὴν ἐπιστήμην

ἢ τὴν τέχνην. Γι' αὐτὸ ἡ μουσικὴ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀγωγήν ἑνὸς μορφωμένου ἀνθρώπου, ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἀγωγήν ἑνὸς πολιτισμένου ἀτόμου. Ὅπως ἡ γυμναστικὴ μορφώνει τὸ σῶμα, ἔτσι καὶ ἡ μουσικὴ μορφώνει τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου. Οἱ ἀρχαῖοι ἐχτιμοῦσαν τὴ μουσικὴ γιὰ τὴν ἐξάγνισιν καὶ καταπράυνσιν τὴν ψυχὴν καὶ ἐθεράπευε τις σωματικὰς ἀρρώστειας. Ἐχει σχέσιν πρὸς τὰ ἐνδύμνα τῶν ἀνθρώπων αἰσθήματα. Οἱ ἀρχαῖοι τὴν θεωροῦσαν θείας καταγωγῆς. Ὁ Ἀπόλλωνας, ὁ Ἑρμῆς, ἡ Ἀθηνᾶ, ὁ Πᾶν ἦσαν θεότητες τῆς μουσικῆς. Στὴν ἀρχαιότητα πρὸ πάντων ἀναπτύχθηκε ἡ μουσικὴ μὲ τὴν ῥυθμίσιν τῆς λυρικῆς ποιήσεως, ποὺ τὸ ἄσμα ἔπρεπε νὰ συνοδευθῇ καὶ ἀπὸ ὀργανικὴ μουσικὴ εἴτε μὲ ὄργανα ἐμπνευστὰ (αὐλίδες) εἴτε μὲ ὄργανα ἐντατὰ (κιθάρα καὶ λύρα).

Στὴν ἀνάπτυξιν τῆς μουσικῆς στήν ἀρχαίότητα βοήθησαν παλὺ καὶ οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες, τὰ Πύθια στοὺς Δελφοὺς καὶ τὰ Παναθηναῖα στήν Ἀθῆνα. Ἡ σοφία καὶ ἡ μουσικὴ ἦσαν ταυτώσασιν στοὺς ἀρχαίους. Γι' αὐτὸ καὶ κατὰ τὸν Πλάτωνα ἡ ζωὴ τοῦ σοφοῦ εἶναι ἀρμονία. Ἡ μουσικὴ μποροῦσε νὰ συμπεριληφθῇ στὴς ἐκαστικὰς τέχνας. Γιὰ τὴν ἄλλο εἶναι εἰκαστικὴ τέχνη παρὰ ἡ τέχνη, ποὺ παριστάνει τὸ καλὸ, τὸ ὥραιο, ἂν οἱ τρεῖς ἄλλες εἰκαστικὲς τέχες, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ καὶ ἡ ἀρχιτεκτονικὴ ἀπευθύνονται στήν ὄραση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ μουσικὴ ἀπευθύνεται σὲ μίαν ἐπίσης σπουδαίαν αἰσθησίν του, στήν ἀκοή. Κυρίως σήμερον λέγομε μουσικὴ τὴ γνῶσιν τοῦ νὰ κρούωμε ῥυθμικὰ ἓνα ὁποιοδήποτε ὄργανον

νο ἢ τὴν γνῶσιν τοῦ νὰ τραγουδοῦμε ἢ νὰ ψάλλομε. Θὰ προσθέσω ἀκόμα τοῦ νὰ χορεύομε καὶ νὰ τραγουδοῦμε μαζί. Σκέφτομαι πὼς ἀρχῆς κάθε μουσικῆς εἶναι ὁ ῥυθμὸς ἡ ἐκτελούμενη ταυτόχρονα μὲ ἄσμα. Ποῦθε καὶ πὼς παρήχθη εἶναι ζήτημα ἀνεξακριβώτο, ἄλλοι παραδέχονται πὼς εἶναι ἀπομίμηση τῆς μελωδικῆς φωνῆς τῆς πτηνῶν καὶ ἄλλοι πρακτικώτεροι πὼς εἶναι φυσικὴ συνέπεια τῆς ὁμιλίας, τῆς ἀνάπτυξης καὶ τῆς χρόνου μὲ τὸ χρόνο τελειοποιήσεως τῆς φωνῆς τοῦ ἀνθρώπου. Πρέπει νὰ μὴ λησμονήσουμε πὼς καὶ τὰ βάρβαρα ἀκούμα ἔθνη ἐκαλλιεργήσανε τὴ μουσικὴ ἀνάλογα μὲ τὴν ἀνάπτυξίν τους. Δὲν θὰ ἀσχοληθῶ μὲ τοὺς τρόπους καὶ τὴν ἀρμονίαν, μὲ τὰ γένη καὶ τὰ μουσικὰ σημεῖα, πὼς ἦσαν ἢ πὼς διαμορφώθηκαν μὲ τὴν ἐξέλιξιν τῶν χρόνων. Οὔτε θὰ ἀναφέρω ὅσους ἀσχοληθήκανε μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ λεγόμενη Βυζαντινὴ μουσικὴ τοῦ μεσαίωνα οὔτε γενικὰ μὲ τὴ μουσικὴ ἀπὸ τὰ παλαιὰ χρόνια ὡς τὰ σήμερον εἴτε μὲ τὸ χέρι εἴτε μὲ τὴ πέννα, γιὰ τὴν ἀπὸ τὰ ἡσάν κατάλληλα γιὰ τὴν μεγάλη Ἑλληνικὴ ἐγκυκλοπαίδεια, γιὰ μιὰ διάλεξιν ὡς τόσο θὰ ἦτο ἀνιάρη μιὰ τέτοια προσπάθεια. Στὸ θέατρο ἡ μουσικὴ μπῆκε ἀπὸ τὸν 17ο αἰῶνα καὶ κατὰ τὸν 18ο καὶ 19ο αἰῶνα ἔφτασε στὴ μεγαλύτερή της ἀκμὴ. Καὶ ἐδῶ ἔχομε τρεῖς κυρίως ῥυθμούς: τὸν Ἰταλικὴ μελωδικὴ χάριν σὲ ἅπλως καὶ ἁρμονικὰς συνθέσεις· τὸ δεύτερον ῥυθμικὴ γοργότητα καὶ μιὰ φυσικὴν ἀφέλεια σκὺς εὐθυμους καὶ ἁρμονικὺς τῆς ἡχους καὶ τὸ τρίτον μελωδικὰς φράσεις μὲ τὴς διαφορὰς φωνὰς (Βαρῖα, ὄξεια ἢ μέση) καὶ μὲ χάριν αὐστηρὴν κάπως, ἀλλὰ βαρύτερη ποὺ φέρει τὴν διάνοιαν σὲ ὑψηλότερα στρώματα ἀπὸ τὴν κοινὴ καὶ συνειδησμένη μελωδίαν σὲ τρόπο, ποὺ νὰ βυθίζεσαι σὲ οὐράνιες ἐκστάσεις καὶ νὰ αἰσθάνεσαι ὑποκειμενικώτερα τὴ θεῖαν μυσταγωγίαν τῆς νέας αὐτῆς τέχνης.

Γι' αὐτὸ περισσότερο κανένας εὐχαριστεῖται μὲ τὴν Ἰταλικὴ μουσικὴ, εὐκολώτερα συνειθίζει στὴ Γαλλικὴ καὶ μὲ δυ-

σκολία, μὲ δυσφορίαν θέλω νὰ πῶ ἀκούει τὴ Γερμανικὴν, ἐκεῖνος μάλιστα, ποὺ δὲν ἔχει ἀρκετὴ μουσικὴν παιδείαν.

Ἡ πρώτη διεξήγησις τῆς ὑπαρχίας μας εἶναι ἡ μουσικὴ τὸ βρέφος προτοῦ μιλήσει ἀκόμα κραυγάζει. Ἡ κραυγὴ τί ἄλλο εἶναι παρὰ στοιχεῖο τῆς μουσικῆς; Γιὰ τὸν Σωκράτη ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ τέχνη, ποὺ δανείζει τ' ὄνομά της στὴς Μοῦσες. Αὐτὸ βγάζομε ἀπὸ τὸν διάλογόν του τὸν Ἀλκιβιάδην γιὰ τὴ μουσικὴ. Πολλοὶ ἄλλοι ἀρχαῖοι καὶ νεώτεροι μίλησαν ἐνθουσιαστικά, ποιητικὰ ἢ καὶ φιλοσοφικὰ γιὰ τὴ μουσικὴ ὡς καὶ ὁ ἄνθρωπος ἀκόμα τὴν εἶπανε. Ὁ ἀγαπητότερος θόρυβος ὅμως.

Ὅπως ἡ ποίησις εἶναι μουσικὴ τῶν λέξεων ἔτσι ἡ μουσικὴ εἶναι ποίησις τῶν ἡχων. Οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι, ποὺ τραγουδοῦσαν γιὰ νὰ ικανοποιήσουν μιὰν ἐσώτερην ἀνάγκην τοὺς δὲ οὐκ ἐπὶ τὴν τεχνικὰ οὔτε ἐπιστημονικὰ γιὰ νὰ ἐκδηλώσουν ἓνα αἰσθημα, ποὺ τοὺς ἐπῆγε ἢ ποὺ ὑπερεξεχείλιζε στήν καρδίαν τους. Αὐθόρμητα αἰσθάνθηκαν τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκδηλώσουν μὲ ἡχους ἐκεῖνο, ποὺ δὲν ἔφτανε νὰ ἐκδηλώσουν μὲ λόγια.

Περισσότερον ἐπίδραση ἔχει μιὰ καλὴ μουσικὴ ἀπὸ ὅλον τὸν βιβλίον στὰ ἡθῆ ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν τοπῶν. Ἐνὰ καλὸ βιβλίον μᾶς πείθει λογικά, ἀλλὰ δὲν μεταβάλλει τὰ αἰσθήματά μας.

Ἡ σύγχρονη μουσικὴ — γιὰ τὴν καλὴν μουσικὴν μιλοῦμε — ἂν καὶ δὲν μπορεῖ νὰ διδάξει τὴν ἡθικὴν γιὰ τὸν ἀπλοῦστατο λόγον, οἱ ἡθικὴ δὲν ὑφίσταται πρὸς ἀπὸ τὴν ἰδέαν τοῦ δικαίου καὶ τοῦ καθήκοντος — ποῖα σχέση μπορεῖ νὰ ἔχουν οἱ ἡχοί, ποὺ μονάχοι τοὺς δὲν ἔχουνε καμμιὰ ὁρισμένη ἐννοία πρὸς τὸ δίκαιον καὶ τὸ καθήκον, τὴς ἀρχῆς τῆς ἡθικῆς δηλαδή, ποὺ ὁδηγᾷ τὸ πνεῦμα μας καὶ φωτίζει τὴ συνείδησίν μας — ἔχει μολοντοῦτο τὴν μεγαλύτερην ἐπίρροον στὰ ἀνθρώπινα πάθη. Οὔτε γλώσσα τῶν αἰσθημάτων εἶναι ἡ μουσικὴ ὅπως λέγουν καὶ ὑποστηρίζουν συχνὰ πολλοὶ μουσικοφιλοὶ. Οἱ γλώσσες εἶναι μέθοδοι ἀπὸ κανόνες καὶ ἐξαιρέσεις καὶ ἡ μουσικὴ εἶναι τέχνη κατ' ἐξοχὴν

πνευματική, ενστικτώδικη στον άνθρωπο.

Είναι ἰ δ ε ὡ δ η ς . Δεν έχει σχῆμα, ἔκταση. Σύννοο δὲν τὴν τριγυρίζει. Ἀπερίγραπτη καὶ ἀπεριόριστη.

Ἡ μουσικὴ εἶναι ἡ φωνὴ τῆς ἀνθρώπινης ψυχῆς ἢ ἀληθινὴ διορατικὴ τῶν ἰδανικῶν μας καὶ τῶν εὐγενικῶν μας πόθων ὁ ἀντίλαλος. Εἶναι ἓνα ἀνθρώπινο αἶσθημα μὲ μιὰ βαθειὰ μυστικὴν ἀνταπόκριση μὲ τὴ ζωὴ καὶ μὲ τὴ φύση. Μὴ ζητήσητε νὰ ἀναλύσητε τὸ αἶσθημα αὐτὸ γιατί ἀσφαλῶς θὰ τὸ ἐξευτελίσητε. Ὅχι δὲν εἶναι δουλειά μας νὰ νοητοῦμε σὲ λουλούδια τὰ μπουμπούκια οὔτε ἔργο μας νὰ προσωποποιούμε τὰ ἄνθρα. Μὴ ζητᾶτε νὰ βρῆτε καὶ νὰ προσδιορίσητε τί νοιώθουμε σὺν μεθάρη ἡ ψυχὴ μας. βαθειὰ ἐκεῖ ὅπου ὁ ἀνθρώπινος στοχασμὸς ρυθμίζεται ἀπὸ μιὰ κρυφὴ δύναμη ὑπερανθρώπινη. Ὁ ποῖος ζητᾶει δικαιολογίες στὰ πράγματα παραλογίζεται.

Τὰ χίλια ἄδελφα καὶ κρυφὰ φανερώματα τῶν μυστικῶν φυσικῶν καὶ ἠθικῶν μας δυνάμεων τὰ πλανήματα τοῦ νοῦ καὶ τῆς ψυχῆς μας σὲ κόσμους ἰδεαιτῶν καὶ μυστηριώσεως στοὺς εἶναι μιὰ ἐλπίδα καὶ μιὰ ἐγκαρτέρηση στὴν ἐσώτερη ζωὴ μας καὶ μιὰ παρηγοριὰ τῶν ψυχικῶν μας θλίψεων. — Ἡ ψυχὴ ἀπολυτρώνεται ἀπὸ τὴς ταπεινῆς φροῦτιδης νὰ ξεσκεπάζεται ἢ ἀπόκρυφη οὐσία τῆς ζωῆς στὴ λάμψη, ποὺ χύνει τὸ μυστικὸ φῶς τῆς τέχνης μακρὰ ἀπὸ τὸ ψέμμα καὶ τὴν χυδαιότητα τῆς ζωῆς, ποὺ μὲ τὸν Γκάτε δριζέται καὶ ὀνομάζεται « ἀνοιχτὸ μυστικὸ ». Ἡ πνευματικὴ αὐτὴ ἀποκάθαρση μᾶς δίνει τὴ βαθύτερη ἐκείνη συγκίνηση ποὺ διαρκεῖ καὶ ποὺ ἐξευγενίζει τὴν καλαισθησία.

Ἡ μουσικὴ (ὠδικὴ καὶ ὁργανικὴ) ἔχει μεγάλη ἠθοποιὸ καὶ ἠθικοπλαστικὴ δύναμη. Θίγει τὴς ἀπειρες δυνάμεις τῆς ψυχῆς καὶ πρὸς τὸ φανταστικὸ καὶ τὸ συναισθητικὸ. Μᾶς προσεγγίζει πρὸς τὸν θεὸ καὶ δυνάμει τὴν ἀγάπην μας πρὸς τὴν πατρίδα καὶ πρὸς τὸν πλησίον.

Νοιώθουμε μιὰν ἐσώτερη, ἀπροσδιώριστη καὶ ἀκαθόριστη χαρὰ ποὺ πλημμυρίζει ὅλο τὸ εἶναι μας χαρὰ ποὺ θέλουμεν

καὶ οἱ ἄλλοι νὰ τὴ συμμερισθοῦνε. Νοιώθουμε τέλος παλμοὺς ζωῆς στὴν καρδιά μας ποὺ σκιρτᾷ σὰ σὲ διάσπηση καλωσύνης ἀναπάντεχη...

Ὅμιλεῖ μὲ τὴν ἴδια φωνὴ καὶ τὸν ἴδιο χρόνον σὲ ἑκατὸ, σὲ χίλιους ἀνθρώπους ἑκατὸ ἢ καὶ περισσότερες γλώσσες καὶ τὴ καταλαβαίνουν ὅλοι, γιατί μιλεῖ ἀπ' εὐθείας στὴν ψυχὴ μας.

Ἡ γλώσσά της εἶναι ἀτέλειωτη στὴν ἔκφραση, βαθειὰ σὺν τῇ θάλασσᾳ, φωτεινὴ σὺν τοῦς οὐρανοῦς, ὅπου παίζουν ἡ Ἀνατολὴ καὶ τὸ ἥλιο, σίλεμα, τὸ φῶς καὶ ἡ σκιά.

Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασή της καὶ ὁ κακὸς καλλιεργεῖται. Νοιώθει κάποια ἀπαλλαγὴ ἀπὸ τὴς χαμοσερνάμενες ποταπιττες, ποὺ τονοῦνε κάθε αἴγλη καὶ ἀγνότητα σκέψεων καὶ πράξεων.

Ἡ μουσικὴ εἶναι δημοκρατικὴ. Δεν εἶναι προνόμιο μιᾶς χώρας, μιᾶς γενιᾶς, ἐνὸς καιροῦ καὶ τόπου.

Εἶναι ἡ ἐκδήλωση τῶν συναισθημάτων μας, στοιχεῖο τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ μας. Εἶναι μιὰ τέχνη καὶ μιὰ εὐγενικὴ ἀναψυχή. Καὶ μὴν ἀνὰ αὐτὸ πρόπει νὰ καλλιεργηθεῖ στὰ σχολεῖα, ποὺ ἡ ψυχὴ τῶν μικρῶν εἶναι τόσο εὐπλαστή. Ἡ φωνητικὴ μουσικὴ, τὸ τραγοῦδι ἔχει ἐπίδραση στὸ ἀναπνευστικὸ τοὺς σύστημα ὅπως οἱ φυσικὲς ἀσκήσεις στὰ ἄλλα μέρη τοῦ σώματός τους.

Μὲ τὴν ὠδικὴ οἱ μικροὶ μαθηταὶ μορφώνουν τὴν πιὸ καθαρή καὶ τὴν πιὸ δυνατὴν ἀπαγγελίαν, τὴν πιὸ ἀλάδευτη ἄρθρωση τοῦ λόγου. Τὸ χορικὸν ὅσον ἀναπτύσει τὰ προσόντα τῆς πειθαρχίας καὶ τῆς προσοχῆς χωρὶς αὐτὸ δὲν μπορεῖ νὰ ἔχουμε ἓνα ἀρμονικὸ σύνολο, δὲ μπορεῖ νὰ συνειθίσουμε τὰ πάντα στὴ κρίση, στὴν παρατήρηση καὶ στὴν ἀκριβείαν καὶ νὰ προκαλέσουμε μιὰ ἀμύλλα συναμεταξύ τους. Ἡ ὠδικὴ ἐνθαρρύνει καὶ δυνάμει τὸ ἐμφυτο τῆς κοινωνικότητος καὶ τῆς συνεργασίας καὶ ἐμπνέει τὴν ἰδέαν τῆς ἀλληλεγγύης. Τὸ ὅσον ἔχει καὶ ἠθικώτερον

ἐπιρροὴ στὸ παιδί κι' ὅς μὴ φαίνεται ἀπὸ μιᾶς ἀρχῆς.

Μὲ τὴν ἔκφραση καὶ τὴς λεπτῆς ἐναλλαγῆς τοῦ χρωματισμοῦ τοῦ ἔχει ἐπίδραση στὴν ἠθικὴ τοῦ παιδιοῦ εὐαισθησία μορφώνει τὸ αἰσθητικὸ τοῦ πνεύματος καὶ τὴν φιλοκαλίαν του.

Τὸ καλύτερο ὄργανο γιὰ τὴν ἀνατροφή του καὶ γιὰ τὴ φωνὴν του.

Ἀλλὰ καὶ στὴν Ἰατρικὴ ἡ μουσικὴ εἶναι πολὺ χρήσιμη. Οἱ ἤχοι ὅπως καὶ τὰ λοιπὰ φυσικὰ μέτα παράγουνε στὸν ὁργανισμό μας μιὰ βαθειὰ ψυχικὴ καὶ φυσικὴ ἐπίδραση. Ὅταν ἀκοῦμε ἓνα μουσικὸ τεμάχιο, ἓνα ρυθμὸ, μιὰ μελωδίαν, ἀνπροσέξουμε, θὰ καταλάβουμε πῶς ὁ σφινγὸς μας παθαίνει σύσπασμα καὶ ἐλάττωσιν τοῦ Εὐρύου τοῦ ἡ διαστολῆς μὲ αὐξηση τῆς καρδιακῆς συστολῆς. Οἱ συγκινήσεις, ποὺ δοκιμάζουμε ἀκούοντας μουσικὴ, ἢ χαρὰ μας, τὰ δάκρυά μας εἶναι ἀποτελέσματα κάποιας μυστικῆς σύσπασμας, ποὺ προκαλοῦν οἱ ἤχοι. Εἰς τοὺς ψυχροπαθεῖς, εἰς τοὺς νευροπαθεῖς καὶ τοὺς φρενοβλαβεῖς εἶναι ἡ καλύτερα ψυχοφυσικὴ ἀντίδραση.

Σήμερα ἡ μουσικὴ, ἡ μελοθεραπεία, χρησιμοποιεῖται μὲ ἐπιτυχίαν στὴ θεραπεία τῶν ψυχώσεων καὶ τῶν νευρώσεων.

Μποροῦμε ἀνάλογα μὲ τὴς πορροσιαζόμενες περιπτώσεις νὰ τὴ μεταχειρισθοῦμε ὡς διεγερτικὴ καὶ τονωτικὴ ἢ ὡς καθισχυαστικὴ καὶ προαυτικὴ. Ποιὸς ἀδύνατος, ἀνήσυχος, ἐξωτεμένος, μυστικιστὴς ἢ ψυχολαθὴς δὲ ζήτησε τὴν γαλήνην ἢ τὴν λήθην στὴν μουσικὴ; Εξημερώνει καὶ αὐτὰ τὰ ἄγρια θηρία. Εἶναι τὸ παρὰ τὸν ἔρωτος ἢ προσευχὴ πρὸς τὸν θεὸν λέγει ὁ γκιανὸς ποιητῆς.

« Ja musica e il lamento dell' amore, o l' a preghiera a gi Dei ». Ἡ ἐπὶ τῆς μᾶς εἶναι πολὺ γοητευτικὴ. Ἡ μουσικὴ — ἐννοῶ τὴν ἀντίληψή της τὴν πραγματικὴ — μπορῶ νὰ πῶ πῶς μᾶς δεσμεύει ἀλλὰ τὸ δεσμεύειν ἐνεργεῖ ἐπ' αὐτὴν μᾶς κατὰ δύο τρόπους. Ἀπὸ τὴ μιὰ μᾶς δεσμεύει κι' ἀπὸ τὴν ἄλλη μᾶς ἀνυψώνει.

Ὅταν τὴν ἀκοῦμε, σὺν νὰ μὴν ἐγγίζουμε τὴ γῆ σὰ νὰ φτερουγίζουμε πρὸς τὰ ἄνω πρὸς τὸ φῶς, πρὸς τὸ ἀπρόσπελαστο. Ἀπὸ τὴ μιὰ μᾶς ἀπασχολεῖ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μᾶς βυθίζει στὸ πέλαγο τοῦ ἀγνώστου, στὸ πέλαγο τοῦ φωτός.

Ἡ παράδοση παραδέχεται πῶς ὁ ἀνθρώπος ἐδημιούργησε τὴ μουσικὴν σὲ στιγμὴ λύπης, ποὺ δὲν μποροῦσε νὰ ἐκφράσῃ μὲ λόγια τὸ βάρος, ποὺ τὸν ἐπίεζε. Μάλιστα τὸ παραδέχομαι, ἀλλὰ σὲ πολὺ μεγάλη κλίμακα. Ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινον γένος εἶχε τὴν τάσην αὐτή, ποὺ εἶχεν ὁ δημιουργὸς τῆς μουσικῆς. Εἶναι ἡ μουσικὴ ὁ αἰώνιος ἦχος τοῦ παρὰ τὸν ὁ αἰώνιος στεναγμὸς τοῦ κόσμου, ποὺ θέλει νὰ ἀνυψωθῇ, νὰ ἀρθῇ σὲ ὕψος ἐπάνω ἀπὸ τὸ τέλμα καὶ τὸ σκότος. Εἶναι ἡ προσδοκία τοῦ αὐριοῦ. Μὲ τὴν ἐπίδρασιν τῆς ἡ ψυχὴ μαλίσσεται καὶ καθαρίζεται, ἀπὸ τὰ ἀνθρώπινα πάθη ἀπὸ τὸ φρόνο, τὸ μῖσος, τὸ πάθος, τὴν δομὴν, τὴν ὁργὴν. Στὴς φυλακὰς οἱ κακοῦργοι μοῦ φαίνεται πῶς ἔπρεπε νὰ εἶναι πάντοτε ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τῆς μουσικῆς. Θὰ ἔλειπον ἀσφαλῶς τὰ ἐγκλήματα, ποὺ συνεχίζονται καὶ ἐκεῖ μέσα ἀνάμεσά τους — καὶ πρὸ πάντων στὴν Ἑλλάδα καὶ στὴν Τουρκίαν ποὺ οἱ κακοῦργοι στὴς φυλακὰς τῶν χωρῶν αὐτῶν συναγελάζονται — γιὰ νὰ διανοῦσιν τρόπον τινὰ τὴν κακίαν καὶ τὴν ἐγκληματικότητα τοῦ αἵματος μας.

Στὴν Ἑλλάδα, ποὺ βόισκεται πλησιέστερα πρὸς τὴν αἰσθηματικὴν μεσημβρίαν καὶ πρὸς τὴν εὐφάντασιν Ἀνατολὴν μὲ τὴν πολὺ πλούσιαν καὶ πολὺβλαστὴν αἴσθησιν φυσικῶν ἡτο νὰ ἔχουμε μουσικὴ καὶ ἰδιότυπὴ καὶ ἰδιόρρυθμην. Καὶ τὸ δημοτικὸν μᾶς τραγοῦδι ἔχει τὴ μουσικὴν του. Κάθε τραγοῦδι βγαίνει ἀπὸ τὴ λαϊκὴ ψυχὴ συνηροσμένο πρὸς ἀνάλογον μελωδίαν. Τεχνητοὶν ἀδιάσειστον ἔξ' ἄλλου καὶ γιὰ νὰ ἀποδειχθῇ πλέον ἡ ὁμογένεια τῆς ἀρχαίας μὲ τὴν νέαν Ἑλληνικὴν ψυχὴν, τὴν ἀμεση κληρονομία της, εἶναι καὶ ὁ ποιητικὸς μᾶς Ἑλικώνας, ποὺ ἦταν ἡ κατοικία τῶν Μουσῶν καὶ τοῦ Ἀπόλλωνος,

Ἐκεῖ ἐπάνω ἡ πηγὴ Ἰπποκρήνη, ποὺ ἐνέπνεε τοὺς ποιητάς.

Ἐκεῖ ἐπάνω γίνονταν καὶ οἱ μουσικοὶ ἀγῶνες στὴν ἀρχαίαν ἐποχὴ.

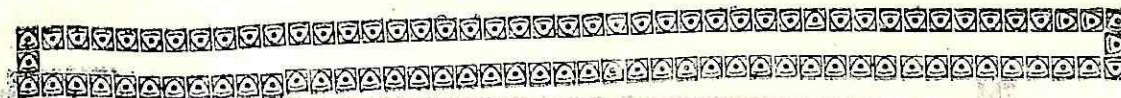
Ἐκεῖ ὁ Δάμυρις, ἐκεῖ ὁ Ὁρίωνας, ἐκεῖ ὁ Ἰδας ἐκεῖ καὶ ὁ Ἀμφίωνας ἦρθαν νὰ συναγωνισθοῦνε. Οἱ ἄλλοι υποχώρησαν. Ἀμφισβητοῦσαν τὴν ὑπεροχὴ τῶρα ὁ Ἀμφίωνας καὶ ὁ τοξότης καὶ μουσουργὸς Ἰδας. Καὶ νὰ τὸ παιδί τοῦ Λύκου, τοῦ Βασιλῆα τῆς Φήβας καὶ τῆς ὁμορφῆς Ἀντιόπης ὑπερερεῖ. Σπάζει ὅμως ἡ μεσαικὴ χορδὴ τῆς κιθάρας του. τί ἀτυχία! ὁ Ἀμφίωνας τραβῶν ἀπὸ τὴ λύπη του παρακαλεῖ τὸν Ἀπόλλωνα νὰ Χρυσὸς τζιτζικας μὲ δομὴ πετώντας κάθεται στὴν κιθάρα καὶ ἀναπληροῦν τὴ σπασμένη χορδὴ...

Ἡ πατρίδα μας ἀπὸ τὰ παλὰ τὰ χρόνια ἀκόμη φωταγωγοῦσε τὴ παραπλανώμενη (παραπαίουσα) ἀνθρωπότητα. Ἀπὸ τὶς χορδὲς τοῦ ποιητικοῦ Ἑλικῶνα ἐστέλνε καὶ αὐτὴ τὶς λάμπειστ ἢς μεγαλοφυΐας τῆς

Ἐχοντας θεὸ μουσουρὸ καὶ καλλιτέχνη τὸν Ἀπόλλωνα τὶς μεγάλες ἐμπνεύσεις τῆς καλλιτεχνίας ἀπετύπωσε σὲ ποιητικούς τῆς μυθολογίας θεοὺς.

Ἐλπίζω, τί λέγω; εἶμαι βέβαιος πὼς καὶ πάλιν μὲ τὸν νέον κλονισμόν μας, μὲ τὴν νέαν κατάστασιν τῆς πατρίδας μας θὰ δώσουμε καὶ πάλιν ἀθάνατα τὰ σημεῖα τῆς ζωτικότητάς μας σ' ὅλους τοὺς κλάδους τῆς καλλιτεχνίας μὲ τὴν ἀγάπην, ποὺ θὰ ἐμπνεύσουμε στὴ νέαν Ἑλληνικὴ ψυχὴ γιὰ ὅλα τὰ εἶδη τοῦ ἐπιστητοῦ. Αὐτὸν τὸν σκοπὸ ὑποθέτω πὼς ἐκπληροῦν οἱ διάφοροι σύλλογοι καὶ ἐπομένως καὶ ἰδικός μας, ποὺ τοῦ εὐχομαι κάθε προκοπὴν καὶ κάθε δυνατὴν εὐδοκίμησιν γιὰ τὸ γενικὸ καλὸ καὶ γιὰ τὴν ἀναδεχθῆ καὶ πάλιν ἡ Ἑλληνικὴ ψυχὴ, ἡ πολύρρυθμη Ἑλληνικὴ ψυχὴ, ποὺ εἶνε πάντοτε μιά, ἀπέθαντη, αἰώνια.

ΚΩΣΤΑΣ ΑΘ. ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ

Ἡ ἩΠΕΙΡΩΤΟΠΟΥΛΑ ΤΩΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙΩΝ

ΠΑΡΑΜΥΘΟΔΡΑΜΑ (+)

Τὸ δράμα πλέκεται γύρω ἀπὸ ἓνα παραμῦθον, ἡ ὑπόθεσις τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ εξής:

Στὰ παλὰ τὰ χρόνια, — πρὶν καιρὸν ποὺ δὲν ὑπῆρχαν Γιάννινα — ἐδῶ στὴν Ἡπειρὸν καὶ ἀκριβῶς στὴ νησί τῶν Γιαννίνων ἦταν ἓνας βασιλεὺς. Κι' ἐξουσία-

ζε ἀπ' τὴ Νικόπολιν ὡς τὸν Ἄψο. Ὁ βασιλεὺς αὐτὸς εἶχε μιὰ κόρη, μιὰ πεντάμορφη κόρη κι' ἓνα γυιό. Κι' ἦταν ἡ κόρη ἡ χαρὰ τοῦ παλατιοῦ. Μὰ οἱ μοῖρες ποὺ εἶχαν γράψῃ τὸν καιρὸ ποὺ τὴ μοίραναν.

- « Παντοτείναν τὸ γέλοιο τῆς σὺ πόσωπο »
- » Νὰ δίνῃ τὴν πλὴν πλούσιαν ὁμορφάδα »
- « Νῆσαι τοῦ κόσμου ἡ πεντάμορφη »
- » Μὲ νεοσφιδένια κἄλλη καὶ φωνή »
- « Νὰ κλῇ σὰ μάτια μέσα τοὺς Παράδεισους »
- » Μόλο τὸ φῶς »

Οἱ μοῖρες θυμοῦνται μιὰ βραδεία ἡμοῖα μὲ κείνη ποὺ τὴ μοίραναν κάποιον γραμμένο κι' ἔχονται καὶ οἱ τρεῖς κάτω ἀπὸ τὸ παλάτι. Εἶναι ἀκριβῶς τὸ σημεῖο, ποὺ ἀνοίγει ἡ αὐλαία. Τὸ στοιχεῖο τοῦ παλατιοῦ καταλαβαίνει τὸ κακὸ

ποὺ πρόκειται νὰ γίνῃ καὶ φωνάζει μέσα ἀπὸ τὰ φέρετρα. Οἱ μοῖρες ὅμως, ποὺ τίποτε δὲν τὶς τρομάζει, φεύγουν σιγὰ κι' ἀδόρυγα ἀφήνοντας πίσω τους αὐτὰ τὰ λόγια:

(+) Σημ. Τὸ ἀνωτέρω παραμυθόδραμα παρεστάθη στὰς 24 Ἰουνίου εἰς τὸ Διδασκαλεῖον Ἰωαννίνων καὶ εἶναι προϊόν τῆς λογοτεχνικῆς ομάδος τοῦ Διδασκαλείου, ἡ ὁποία ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ καθηγητοῦ κ. Χρ. Σούλη ἐπλεξε τὴν ὑπόθεσιν ἔχουσα ὑπ' ὄψιν τὰ Ἡπειρωτικὰ παραμῦθια καὶ τὴν Ἡπειρωτικὴν λογογραφίαν. Μετὰ τὴν κατάστασιν τῆς συνθέτου ὑποθέσεως καὶ τῶν λεπτομερειῶν τῶν προσώπων ὁ διδασκαλιστὴς κ. Γεωρ. Παπαδόπουλος, ποιητὴς, ἐσχευόμην τὸ παραμυθόδραμα εἰς στίχους δημοτικούς. Παραλλήλως πρὸς τὴν λογοτεχνικὴν ὁμάδα εἰργάσθη καὶ ἡ μουσικὴ ὁμάς ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ μουσικοδιδασκάλου κ. Μ. Νικολάου, ὅστις καὶ ἐμελοποίησε τὰ τραγούδια ὡς τὰ τραγούδια τῶν Νεοσφιδῶν.

τὰ τραγούδια τῶν λουλουδιῶν καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἄλλα, ἡ ὁποία ἀποτελέσασα ὁρχήστραν ἐπαιξε τὰ ἀνωτέρω τεύχη. Ἐπίσης παραλλήλως εἰργάσθη καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ὁμάς ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τοῦ καλλιτέχνου κ. Μπουκουβάλα διὰ τὴν σκηνογραφίαν καὶ κατασκευὴν πουλιῶν καὶ λουλουδιῶν, εἰς τὴν ὁποίαν τὰ μέγιστα συνέβαλεν ὁ καλλιτέχνης μαθητὴς κ. Γεωρ. Οἰκονομίδης. Γενικῶς τὸ ἔργον φέρει τὴν σφραγίδα τῆς ὁμαδικῆς συνεργασίας ὅλων τῶν μαθητῶν καὶ καθηγητῶν τοῦ Διδασκαλείου ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν τῶν καθηγητῶν καὶ τὴν γενικὴν ἐποπτείαν καὶ κατεῦθυνσιν τοῦ κ. Σπυρ. Σούλη, μέχρ' ὅσον τῶν μικροτέρων λεπτομερειῶν καὶ σκοπὸν ἔχει τὴν χρησιμοποίησιν τῶν δημιουργικῶν δυνάμεων τῶν μαθητῶν.

— « Κάποιο γραμμένο ἀπόψε θυμηθήκαμε:
Πρὸς τὰ βαθεῖά μας τὰ δνειροπαλάτια
Τοῦ βασιλεῦς τὴν κόρη θά τὴν πάρομε »

Ἀυτὰ τὰ λόγια τ' ἀκούει ἡ Κυρά — Κα-
λὴ, ὑπερέτρια τοῦ παλατιοῦ καὶ βγαίνει
ἐξω τρομαγμένη. Ὑποψιάζεται κάποιο
κακὸ γιὰ τὴν βασιλοπούλα καὶ τὴν ὑπόνοι-
ά της τὴν ἐνισχύει ἡ θρηνώδης φωνὴ κά-
ποιας κουκουβάγιας π' ἀκούεται ἐκείνη
τὴ στιγμὴ. Σὲ λίγο ἔρχεται ἀπὸ μέσα
εὐθυμὸ καὶ ἐντελὸς ἀνυποψίαστο τὸ βα-
σιλόπουλο. Μαλῶνει τὴν Κυρά Καλὴ πού

κάθεται καὶ συλλογιέται γι' ἀσήμαντα
πράγματα, ἀλλὰ λίγο—λίγο, ἀφοῦ πιά
φύγει ἐκείνη, τόσο ἀπὸ τὰ λόγια της, τό-
σο ἀπὸ κακὰ σημάδια ποὺ βλέπει γύρω
του, ὅσο κι' ἀπὸ κάποιο κακὸ ὄνειρο,
ποὺ εἶδε ἐκείνη τὴ νύχτα, ἀρχίζει νὰ ὑπο-
ψιάζεται κι' αὐτὸς κάποιο κακὸ. Καὶ πη-
γαίνει μέσα στοὺς παλάτι σκεπτικός:

— « Ἴσως καὶ ξέρεи πλῆτερά νὰ πῇ ἡ Κυρά καλὴ »

Ἡ σκηνὴ μένει λίγες στιγμὲς ἀδειανή.
Σὲ λίγο νὰ κι' ἡ βασιλοπούλα, ποὺ τὴν
περιμέναμε ναρθῇ ὁμορφὴ—χιλιόμορ-
φη, ὅπως μᾶς τὴν περιέγραψαν οἱ μοῖ-
ρες. Εἶναι ἓνα ὥραϊο δεῖλι, ποὺ ὅλα
γύρω μαγεύουν μ' ἓνα ξεχωριστὸ τρόπο.

Κι' ἡ βασιλοπούλα, σὰ μιὰ λεπτὴ κι' εὐγε-
νικὴ ψυχὴ, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ νοιώσῃ τὴ
μαγεία. Καὶ ξεσπάει — ἀφοῦ πιά τὰ ἐκ-
στατικά μάτια της παρατηρήσουν ὅλα—
σ' αὐτὰ τὰ λόγια:

Ὡ θάμα ἀπόψε ἡ φύση πέρα ὡς πέρα,
Μὲ τὴ γλυκεῖα μεθυστικὰ γαλήνη
Μὲ τὰ μεθυστικὰ τῶν λουλουδιῶν
Τ' ἀρώματα, ποὺ τὰ σκορπáει τ' ἀγέρι,
Μὲ τίς πνοές, χίλιες πνοές τῶν ῥόδων,
Μὲ τὰ χρυσὰ καὶ τὰ λιλὰ τὰ χρώματα,
Π' ἀφήνει ὁ ἥλιος γέροντας στὴ δύση
Στὰ σύννεφα, ποὺ μοιάζουν καβαλλάρηδες,
Ποὺ μεσ' στοῦ ἴδιο αἵμα τους κυλίστηκαν....
Ὡ θάμα πέρα ὡς πέρα ἀπόψε ἡ φύση..
Στὰ δέντρα δὲν ἀκούγεται οὔτε ψίθυρος.
Καὶ τὰ πουλιὰ σωπάσαν καὶ τὸ φλοῖφλισμα
Τῆς λίμνης, ποὺ σὲ γλυκονανουρίζει.
Ὅλα σωπάσαν... λὲς πὼς σὲ μιὰν ἔκσταση
Εἶναι τὸ πᾶν... καὶ μαρμαρώσαν ὅλα
Καὶ χρόνος κι' ἀνθὴ, χρώματα καὶ φῶς
Σὲ μιὰ στιγμὴν ὑπέροχης γοητείας....
Κι' ἡ λίμνη καθρεφτίζει μεσ' στὰ ἥσυχά
Νερά της, τὴ γαλήνη καὶ τὸ θάμα...

Κι' ἔπειτα βλέποντας πρὸς τὴν ὁμορφὴ δύση:

Μενεξεδένια κι' ἄλκα καὶ κίτρινα
Καὶ χουσαφένια, ὅλα μαζὺ τὰ σύννεφα,
Τοῦ ἡλιοῦ νὰ χαιρετήσουν τὸ βασίλειο
Ἐβγήκαν στῶν βουνῶν τίς κορυφές.
Καμαρωτὴ κι' ἡ Πίνδο ἡ ἀσπροκόρυφη

Ἀπὸ τὰ χιόνια ποὺ ὁ χειμώνας ἄφησε,
Στέλνει κι' αὐτὴ τὸ χαίρε, πρὸς τὴ δύση...
— Ὡρα τῶν μυστηρίων τῶν βαθύτατων,
Μὲς' τὰ μεγάλα μάγια σου ὦρα, στάσου,
Μὲς' τὰ φτερὰ τὰ γλήγορά του, χρόνε,
Μαρμάρωσε στιγμὴ θεῶν ἐκστάσεων
Κι' ἄς μείνω ἐδῶ στὰ μάγια βυθισμένη,
Σ' ὁνειρο ἡδονικὸ κι' ἀσύλληπτο....

Κι' ὕστερα ἀπὸ λίγο ξεσπάει ὁ ἓνας ὁ-
μορφὸς γιὰ τὴν Πατρίδα της.
Μ' ἀπάνω στὴν ἐνστασί της, ἀκούγε-
ται στοὺς βάθος ἓνα τραγοῦδι ποὺ πλησία-
ζει. Σὲ λίγο νὰ καὶ μπαίνουν στὴ σκηνή
νὴ νεράιδες χορεύοντας τὸν ἐξωτικό τους

χορὸ Ἡ βασιλοπούλα μόλις τίς βλέπει,
τὰ χάνει. Κάνει νὰ φύγῃ μὴ δὲν μπορεῖ
— Κι' ἔτσι ἀφοῦ τῆς ρίξουν ἓνα πέπλο
γίνεται κι' αὐτὴ νεράιδα καὶ φεύγει μαζὺ
μ' ἐκεῖνες.

Ἐδῶ κλείνει ἡ αὐλαία.

Ἡ δεύτερη πράξη μὲ σκηνογραφία
τὴν ἴδια εἶναι ἓνας θρηνησ τῶν ἀνθρώπων
τοῦ παλατιοῦ γιὰ τὸ χαμὸ μαζὺ μὲ τὸ
φυτικό καὶ τὸ ζωϊκὸ κόσμον. Ἡ ἀτμό-

σφαιρα τώρα εἶναι πένθιμη. Ζῶα καὶ
φυτὰ κλαῖνε τὴν χαρὰ τους καὶ λένε τὰ
παραπονὰ τους μὲ πένθιμους μονόλο-
γους.

Ἀφήνω ἐδῶ νὰ κλάψῃ ἡ ἴδια ἡ μαργαρίτα:

Τόσες φορὲς ἦρθε σιμά μου
Καὶ μοῦ ζητοῦσε τὰ μυστικά.
Μ' ἐξεφυλλοῦσε χαμογελοῦσα
Καὶ μὲ ρωτοῦσε σιωπηλά...
Τώρα ποῖος τάχα θὰ μὲ προσέξῃ,
Ποῦ εἶναι ἡ κυρά μου νὰ μὲ ἑωτᾷ
Γιὰ τὰ ὄνειρά της, γιὰ τὴν καρδιά της,
Γιὰ τὰ κρυφὰ της τὰ μυστικά;...

Κι' ἔπειτα τὸν πετεινὸ:

Παντοῦ τὸ γέλιοι της ἀντηχοῦσε
Κι' ἦταν γύρω ὅλα ὁμορφιά.
Τώρα πιά μένει ἡ φύση θλιμμένη,
Ἐρημωμένη νεκροσπηλιά.
Ποῖον νὰ « ξεπνήσω, » ποῖος νὰ ἀρχινήσῃ
Νὰ τραγοῦδῃ καθε πρῶτῃ
Ποῖος θὰ νὰ φέρῃ σ' αὐτὰ τὰ μέρη
Τὸ μάγο ἀστὲρι πᾶν σ' αὐτὰ...
Ἐφυγ' ἐκείνη καὶ τὸ παλάτι
Μοιάζει τρισκότεινη φυλακή...
Τὴν ὁμορφιά της καὶ τὴν καρδιά της
Καὶ τὴ λαλιά της ποῖος νὰ τὰ πῇ...

Ἀλλά ἐνῶ [θρηνοῦν ὅλοι ἐπὶ σκηνῆς
ἔρχεται κάποιος ἀγνωστος πουλί, πού δι-
νοντας στοὺς βασιλόπουλο ἕνα φτερό τὸ
στέλλει μακριὰ σὲ μιὰ μάγισσα γιὰ νὰ
τὸν σώσει. Ἡ αὐλαία κλείνει μ' ἕνα εὐ-
θυμο τραγουδάκι, γιὰ τὴ χαρμόσυνη εἴ-

δηση.

Στὴν Γ' πράξη τὸ βασιλόπουλο κου-
ρασμένο ἔξω στὴν καλύβα τῆς μάγισσας
Κυττάει δεξιὰ, ἀριστερά, ἀνήσυχτα:

Ἡ σκηνογραφία παριστᾷ παρθένιο
ἡπειρωτικὸ δάσος.

Ποῦ μ' ἔρριξε ὁ δρόμος; Ποιοὶ νὰ μένουν
Μεσ' στοὺς φτωχοὺς καὶ ἐρημικὸ καλύβι
Ἐδῶ μακριὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους; Ἀνθρώποι
Τάχα ἢ κάποια ἄλλα στοιχεῖα καὶ δράκοι;...
Μὰ ἐδῶ νερὸ πού βράζει καὶ ἐκεῖ βότανα.
Μὴν τάχα εἶμαι στῆς μάγισσας τὸ σπῖτι,
Μοῦ μέρες περπατώντας ψάχνω
Νὰ βρῶ καὶ ὁ δρόμος μου ἦτανε ἀτέλειωτος;—
ὦ! φτάνει πιά... ὅς τελέψουν ἐδῶ πέρα
Οἱ πόνοι, πού μοῦ χλόμιαναν τὸ σῶμα....
Κι' ἂν ἴσως δρακοντόσπιτο εἶναι τοῦτο;...
ὦ! σὺ γλυκεῖα μορφή, πού μοῦ σταλάξεις
Σὰ φῶς μπροστά μου πάντα τὴν ἐλπίδα...
Ὅπου καὶ ἂν πάω σὲ νοιώθω νὰ μὲ σέρνεις
Μὲ τὸ χρυσὸ χεράκι σου ἀδελφούλα μου.
Δὲν τὰ φοβάμαι, τὰ στοιχεῖα. Ἡ ἀγάπη σου
Πάντα φτερά καὶ δύναμη μοῦ δίνει.

Ἐπειτα ἀκούει τὴ μουσικὴ τοῦ δάσους καὶ ξεσπάει σ' αὐτὰ τὰ λόγια:

Θεῖα γαλήνη νοιώθω ὅλοῦθε γύρα...
Τραγουδοῦ οὐρανὸ μοιάζει τῶν πουλιῶν
Τ' ὀλόγλυκο κελάδισμά τους καὶ τὸ θροῖσμα
Τῶν δένδρων μὲ τὸ φύσημα,
Τὸ σιγανὸ τὸ φύσημα τ' ἀγέρα
Καὶ τὸ γλυκὸ κελάρυσμα ἀπ' τὰς βρύσας. Φτάνουν
Βαθεῖα μέσ' στὴν ψυχὴ μου καὶ τὰ νοιώθω
Κρυφὰ μ' ἐκείνη νὰ μιλοῦν στὴν ἔκσταση,
Στὴ θεῖαν ἔκσταση, πού μὲ μαγεύει.

Σὲ λίγο βγαίνει ἕνα κορίτσι. Εἶναι ἕ-
να ἐγκαταλειμμένο κορίτσι ἀπὸ μητρὶνὰ
του ἐκεῖστ' ἄγρια μέρη καὶ τὸ πῆρε ἡ μά-
γισσα. Μόλις βλέπει τὸ βασιλόπουλο
τρομάζει, ἀλλὰ πολὺ γρήγορα ὁ πόνος
τοὺς σμίγει. Κι' ἔτσι ἐκείνη τοῦ ὑπόσχε-

ται νὰ μεσολαβήσῃ στὴν κακιὰ μάγισσα
γιὰ νὰ τὸν σώσει καὶ πηγαίνει μέσα νὰ
τὴ φέρῃ.

Τὸ βασιλόπουλο δὲν πιστεύει στὰ μά-
τια του, νομίζει πῶς καὶ ἀκόμα τὸν παι-
δεύει ἡ μοῖρα του:

Πάντα τὸ ἴδιο ἐρώτημα μπροστά μου...
Εἶναι τὸ χαμογέλιο τῆς ζωῆς
Αὐτὰ πού τόσα μ' ἀναιτίαν τάστρα,

Ἡ μήπως εἶναι ὁ θάνατος πού δείχνει
Τὸ ἀπαίσιο τὸ στόμα νὰ μὲ πνίξῃ;...
Πάντα τὸ ἴδιο ἐρώτημα μπροστ' μου....

Ἐδῶ βγαίνει ἡ κόρη μαζί μὲ τὴ μά-
γισσα. Μὰ ἡ μάγισσα ὅσο κι' ἂν βλέπει
τὸν πόνο τοῦ βασιλόπουλου στέκονταν
σκληρὴ, πολὺ σκληρὴ. Στὸ τέλος ὅμως,—
ὅσο καὶ νάταν ἦταν ἄνθρωπος—λυγίζει ἡ
καρδιά της. Κάνει τὴν μαγγανεία καὶ
τὸν συμβουλεύει νὰ κατεβῇ στὸν κάτω
κόσμο καὶ ἐκεῖ θὰ μπορέσῃ νὰ ἰδῇ τὴν
ἀδελφή του. Ἐτσι στὸ σημεῖο ἀκριβῶς
πού ἡ μάγισσα κατεβάζει τὸ βασιλόπου-
λο, ἀπὸ μιὰ σπηλιὰ, κλείνει ἡ αὐλαία.

Στὴν Δ' πράξη ἔχομε τὸν κατ' ἐξοχὴν
κ' σμον τῶν παραμυθιῶν. Ἡ σκηνογρα-
φία παριστάνει δάσος μὲ νεράιδες νὰ λού-
ζονται. Ἡ αὐλαία ἀνοίγει μὲ παιγνίδια
καὶ χορὸ τῶν νεραϊδοπαίδων.

Ἐπειτα ὅμως, μόλις ἔλθῃ τὸ βασιλόπου-
λο, ὅλοι τρώμαξαν καὶ φεύγουν πρὸς τὴ
σπηλιὰ τῶν νεραϊδων. Τὴ σπηλιὰ τὴ
φυλάει κάποιος δράκος πού μόλις κατάλα-
βῃ χύνεται νὰ φάῃ τὸ βασιλόπουλο, ἀλλὰ
ἐκεῖνο τοῦ ρίχνει μιὰ μαγικὴ σκόνη καὶ
τὸν νικά. Ἐτσι νικημένος πιά ὁ δράκος

δοκιάζεται νὰ τοῦ κάνῃ ὅ,τι χάρις θέλει.
Τὸ βασιλόπουλο τοῦ ζητᾷ τὴν ἀδελφή του
πού τὴν κρατοῦν οἱ νεράιδες. Αὐτὸ ἦταν
βαρὺ, ἀλλὰ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ ὑπο-
χωρήσῃ στὸν δοκὸ ὁ δράκος. Τὸν κρύ-
βει κάπου καὶ τοῦ δίνει ἕνα μαγικὸ κα-
θρέφτη. Ἐπειτα περνᾷ οἱ νεράιδες νὰ
παίζου τὸ κρυφὸ καὶ ἀφήνουν τοὺς πέ-
πλους τοὺς σ' ἕνα βράχο. Ἐδῶ τελειώ-
νουν ὅλα. Τὸ βασιλόπουλο ἀφοῦ κατωρ-
θώνει νὰ μιλήσῃ μὲ τὴν ἀδελφή του,
χωρὶς νὰ μπορέσῃ νὰ τὴν πάρῃ μαζί του,
πέρνει τὰ πέπλα πού εἶναι ἡ δύναμις τῶν
νεραϊδων καὶ φεύγει.

Κλείνει ἡ αὐλαία.

Στὴν Ε' πράξη ἐπανερχόμαστε στοὺς πα-
λάτι — πάντα πένθιμα ἐδῶ. Ἡ μητέρα
κλαίει τὰ παιδιὰ της. Ἐρχεται ὅμως τὸ
βασιλόπουλο κρατώντας τοὺς πέπλους καὶ
φέρνει τὴ χαρὰ. Μόλις πατήσῃ τὸ πό-
δι του στὸ σπῖτι του ξεσπάει σ' αὐτὰ τὰ
λόγια:

Λίγη πὼς πόθησα γῆ νὰ φιλήσω,
Λίγο γλαυκὸ οὐρανὸ σου ν' ἀπολαύσω,
Ἀγαπημένη μου πατρίδα.
Σὲ ξένον κόσμον ξένος ἦμουν καὶ ἔρημος
Γυρεύοντας τὴν εὐτυχία πού χάθηκε.
Μὰ ὅσα κάλλη καὶ ὁμορφιὲς κι' ἂν γνώρισα
τὴν ὁμορφιά σου ἄλλοῦ πού δὲν τὴν εἶδα
Ἀγαπημένη μου πατρίδα.
Πὼς πόθησα νὰ ἰδῶ λίγη σου λίμνη
Λίγα λευκὰ βουνά, λίγη γαλήνη.—

Τὸ βασιλόπουλο πηγαίνει στοὺς παλάτι.
Ἐπειτα ἔρχεται ἡ βασιλοπούλα καὶ ἀκο-
λουθοῦν οἱ νεράιδες καὶ τὰ νεραϊδοπαῖδα
μὲ μιὰ θλίψη γυρεύοντας τοὺς πέπλους
τῶν. Βγαίνει ἔπειτα ὅλος ὁ κόσμος τοῦ

παλατιοῦ γίνεται ἐπὶ σκηνῆς ἡ ἀναγνώρι-
σις. Ἡ βασιλοπούλα δίνει ξανά τοὺς πέ-
πλους στὰς νεράιδες—κι' ἡ αὐλαία κλείνει
μὲ τὸ παρακάτω τραγουδοῦ πῶχει καὶ ὁ
τὴν ὑπόθεση τοῦ παραμυθοδράματος.

Τὸ παρκαμύθι μας με σίχους

Σ' ἓνα μικρὸ νησί τ' ἀπάνου κόσμου
Μέσ' σὲ χρυσᾶ παλάτια μιὰ φορὰ.
Κάτω ἀπὸ οὐρανὸ
Ἡπειρωτικὸ.
Ζοῦσε μιὰ ξανθιά Βασιλοπούλα
Κι' ἔλαμπεν ὁ κόσμος ἀπ' τὴν ὁμορφιά
Τὶ εἶχε τὴ μορφὴ
Σᾶν τὴ χρυσαυγὴ.

Τῆς ὁμορφιάς πατρίδα
Χώρα νύφη ξωτική
Ὡ Ἡπειρο γαλήνια
Ἡπειρο μαγευτική

Μὰ μιὰ βραδεῖα—ἔτσι ἔγραψεν ἡ μοῖρα.
Πῆγαν ξωθιᾶς ντυμένες στὰ λευκά,
Καὶ τὸ δειλινὸ
Στήνουν τὸ χορὸ.
Καὶ τὴν τραβᾶν σ' ἔξωτικά παλάτια
Στὰ γαλανὰ τῆς λίμνης τὰ νερά
Μέσα στὸν ἀφρὸ
Μέσα στὸ βύθιο

Τῆς ὁμορφιάς πατρίδα..... κ. τ. λ.

Κι' ὅλοι πιά κλαῖν μεσ' στὰ χρυσᾶ παλάτια.
Γιὰ τὸ σκληρὸ χαμὸ τὸν ξαφνικὸ
Καὶ πρὸς τὸ βραδὺ
Ἦρθε ἓνα πουλὶ
Καὶ μακρὰ μιᾶς μάγισσας τὸ σπίτι
Λέει νὰ βρῇ στοῦ βασιλεῆ τὸ γυιὸ
Καὶ γιὰ φυλαχτὸ
Δίνει ἓνα φιερό.

Τῆς ὁμορφιάς πατρίδα..... κ. τ. λ.

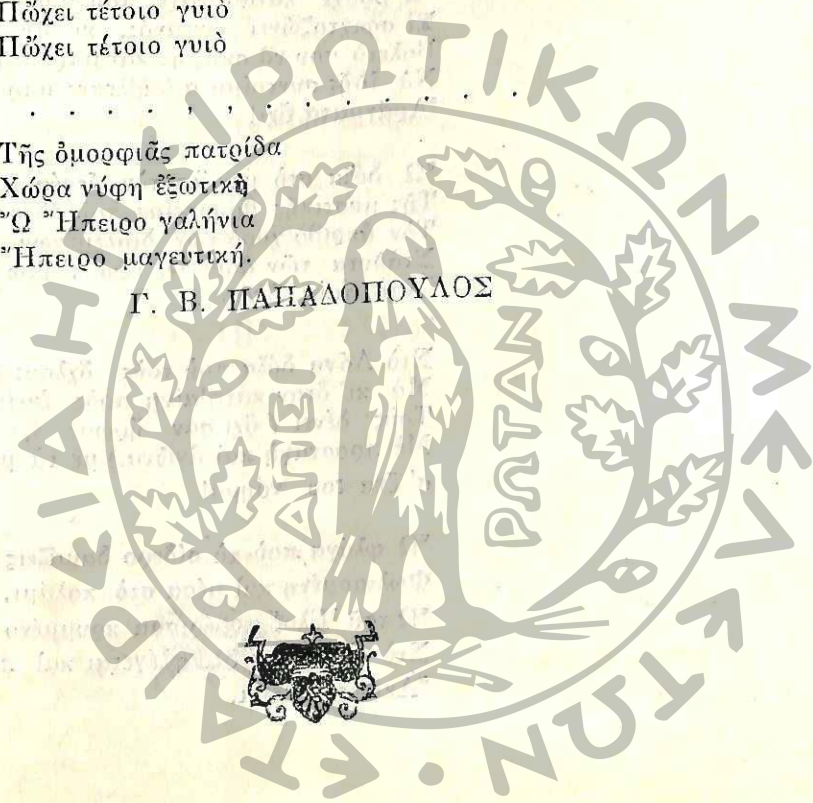
Περνᾶ βουνά, λαγκαδία, ράχες, δάση
Τοῦ βασιλεῆ ὁ γυιὸς ὥσπου νὰ βρῇ
Μέσ' στὴν ἐρημιά.
Τὴν καλὴ γορὰ
Τὴ μάγισσα. Κι' ἐκείνη τόνε στέλλει
Στὸν κάτω κόσμον, μόνο με μιὰ εὐχὴ
Γιὰ νὰ ξαναβρῇ
Τὴ χαρὰ ἐκεῖ.

Τῆς ὁμορφιάς πατρίδα..... κ. τ. λ.

Ἐπάλεψε παντοῦ με τὰ θηρία
Ἐπάλεψε μέδοντες, με στοιχειὰ
Κι' ἀπ' τὰ ξωτικά
Πέρνει τὰ λευκά
Τὰ πέπλα τους, πέρνει καὶ τὴ νεράϊδα
Τὴν ἀδελφή του. Χαρὰ στὸ βασιλεῆ
Πῶχει τέτοιο γυιὸ
Πῶχει τέτοιο γυιὸ

Τῆς ὁμορφιάς πατρίδα
Χώρα νύφη ἔξωτική
Ὡ Ἡπειρο γαλήνια
Ἡπειρο μαγευτική.

Γ. Β. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΥΜΝΟΣ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ

Στὸ Πνεῦμα, πούγινε ἀπὸ πλάσεως πλάσμα,
στὸ κορμὶ δόξα!

(Ἀπὸ τὸν Ὑμνοῦ τοῦ Σώματος)

Δόξα στὸ πλάσμα δόξα, ἀλλ' ὅμως πρῶτα
Ἄπ' ὅλα δόξα, χίλιες φορὲς δόξα
Στὸν Πλάστη, ὃ τὸ καθάριο ἄσαρκο Πνεῦμα,
Θαῦμα Θανμάτων!

Στοῦ Παντός τ' Ἄλφα καὶ τ' Ὠμέγα δόξα!
Ὡς φῶς πὺν τὰ σκοτάδια τῶν ἀβύσσων
Τὰ νικᾷς, φοβερώτερο ἀπὸ κείνα!
Ὡς ἀθώρητον ὃ ἀγνώριστον, ὃ θεῖον,
Ὡς ἀγγιχτον Ἐνα!

Ὡς βράχε καταμόναχε, πὺν γύρω
Σὲ σφιχτοζώνει ὠκεανός, κι' ἂν ἦταν
Βολετὸ σου νὰ σκύψης καὶ μπροστά σου
Νὰ ἰδῇς συντοίμια θάβλεπες μπροστά σου
Ἀράγματα ὄχι!

Ὡς δόξα στὸ μεγάλο τὸν ἱερέα
Τῆς μυστικῆς θρησκείας πὺν ἀδερφώνει
Τὸν ἀκριβὸ χορὸ τῶν διαλεμένων,
Στάδута τῶν ἀδύτων, ἔξω κ' ἔξω
Ἀπὸ τοὺς ὄχλους.

Στὸ Λόγο δόξα πὺν τοὺς ὄχλους φεύγει,
Μὰ κι' ὅταν κατεβαίνει πρὸς ἐκείνους,
Τοὺς δίνει (ὄχι σὰν ἥρωας ἢ μονάρχης
Μὲ προσταγὴ καὶ ἀγῶνα.) μὲ τὰ μάγια
σ' ἓνα τοῦ νόημα!

Ὡς φλόγα πὺν τὸ σίδηρο δαμάζεις
Φωλιασμένη καὶ μέσα στὸ καλάμι,
Ὡς τοῦ Ἑλοῦ φοβέρισμα κρυμμένο
Στὸ βᾶτο πὺν ὅλο φλέγεται καὶ πάντα
Ἀκαφτος μένει.

Στάλα πὺν μᾶς μεθᾶς καὶ πὺν μᾶς πνίγεις
Σὲ μιὰ μοσκοπλημύραν ὠκεάνια
Δίχως νὰ πιάνης κι' ὅσον τόπο πιάνει
Στὴν ἀκρὴ ἀπὸ τὸ δάχτυλο τὸ χνουδι
Τῆς πεταλούδας.

Ὡς πὺν εἶσαι γεννημένη ἀπὸ τὸ αἷμα
Χιλιάδων ὁδῶν, δύναμη πὺν κάνεις
Καὶ τὸ σακάτη ἀκόμα νὰ θριαμβεύῃ
Σὰ νὰ εἶνε νικητὴς ἀρματοδρομῶς
Τῆς Ὀλυμπίας.

Τὸν κουρνιαχτὸ δὲν ἀγαπᾷς τοῦ δρόμου,
μηδὲ τὴ χλαοὴ τῆς πάλης, μήτε
Τῆς ἀγοριᾶς τὸν κύκλο, οὔτε τῶν ἄθλων
Τὸ δόξασμα στεφάνι σου τὸ φέγγος
Τῆς θείας γαλήνης.

Προτοῦ ξανοίξῃ στὰ πολύαστρα ὕψη
Τὸ νέον ἀστέρι ὃ ξανοιχτὴς τῶν κόσμων,
Ἀθώρητον ἀκόμα τοῦ τὸ δεχνεῖς
Μὲς στὸ βαθύ τοῦ σκύψιμο, δλομέσα
Στὸ λογισμό τοῦ.

Στοῦ στρατηλάτη ἐσὺ τὴ νίκη σκλάβα.
Φέρνει τοῦ πρὶν ὃ πόλεμος ἀνάψῃ
Μὲ τῆς Αὐγῆς τὰ δειράτα κορμίσια
Μέσα στὸ νοῦ τὸ στοχασμὸ πὺν ἀλλάζει
Τῆς γῆς τὴν ὄρη!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΚΡΙΣΝΑ

Ἡ Ἰνδία ἀνέπτυξε ἕναν ἀρχαῖο καὶ πολὺ διαφορετικὸ πολιτισμὸ, ποὺ κινεῖ τὴν προσοχὴ τῶν ἐρευνητῶν καὶ τῶν διανοουμένων.

Ὡς τόσο ὁμως ἂν προσέξῃ κανεὶς βαρύτερα, ἂν ἀφαιρέσῃ τὸ περιβάλλον τῶν ἐξωτερικῶν ἐκδηλώσεων, θὰ παρατηρήσῃ ὅχι χωρὶς ἐκπληξῆ, ὅτι ἡ ἠθικὴ ὑφὴ τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ εἶνε καταπληκτικῶς ὁμοίᾳ μὲ ἄλλων πολιτισμῶν εἰδικῶς τοῦ χριστιανικοῦ μὲ τὸν ὁποῖον βαδίζει πλάι πλάι στὴν πύλιν ἀγνὴ του ἐκδήλωση.

Τὸ παρακάτω δημοσιευμένο ἀπόσπασμα, ποῦνε παρμένο ἀπὸ τὸ περίφημο βιβλίο τοῦ Ed Schpre «οἱ μεγάλοι μύστοι» δίνει μιὰ ἀρκετὰ σαφὴ ἀντίληψη τῆς ὁμοιότητος αὐτῆς. Μᾶς δίνει ἡ ἀντιληφθούμε ἕνα μέρος τῆς διδασκαλίας τοῦ δευτέρου κατὰ χρονικὴ σειρὰ θερησκευτικοῦ ἀρχηγοῦ τῆς Ἰνδίας—πρὶν ἀπ' αὐτὸν ἦταν ὁ Ράμας καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸν ὁ Βούδας—τοῦ Κρισνά. Ὡς γνωστὸν ὁ Κρισνάς εἶνε ὁ ἰδρυτὴς τοῦ Βραχμανισμοῦ.

Ἀφοῦ ἐδίδασκε τοὺς μαθητὰς του ἐπὶ τοῦ ὄρους Μερού, ὁ Κρισνάς ἐπῆγε μασὶ μὲ αὐτοὺς εἰς τὰς ὄχθας τῆς Λξαμούνας καὶ τοῦ Γάγγη, διὰ νὰ ποσηλυτίσῃ τὸν λαόν. Εἰσήρχετο εἰς τὰς καλύβας καὶ ἐσταματοῦσε εἰς τὰς πόλεις. Τὸ βράδι, εἰς τὰ πέριξ τῶν χωριῶν, τὸ πλῆθος ἐμαζεύετο γύρω του. Ἐκεῖνο ποὺ ἐδίδασκε πάντων εἰς τὸν λόγον ἦταν ἡ φιλανθρωπία πρὸς τὸν πλησίον. «Τὰ κακὰ μὲ τὰ ὁποῖα πικραίνουμε τὸν πλησίον μας, ἔλεγε, μᾶς παρακολουθοῦν ὁμοῦς ἡ σκιά μας παρακολουθεῖ τὸ σῶμα μας.—Τὰ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἔχουν ὡς ἀρχὴν τὴν ἀγάπην τοῦ ὁμοίου μας εἶναι ἐκεῖνα ποῦ

πρέπει νὰ φιλοδοξῇ ὁ δίκαιος, γιατί αὐτὰ θὰ βαρύνουν περισσότερον εἰς τὴν θεῖαν ζυγαρίαν.—Ἄν σὺ γὰρ τούτους καλούς, τὰ παραδείγματά σου θὰ εἶνε ἀνωφελεῖς, μὴ φοβᾶσαι νὰ εἶς μεταξὺ τῶν κακῶν, διὰ νὰ τοὺς φέρῃς εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ καλοῦ.—Ὁ ἐνάρετος ἄνθρωπος ὁμοιάζει μὲ τὴν γιγαντιαίαν πλάτανον τοῦ ὁποῖου ἡ εὐεργετικὴ σκιά δίδει εἰς τὰ φυτὰ ποὺ τὴν περιτριγυρίζουν τὴν δροσιὰ τῆς ζωῆς.» Καποτε ὁ Κρισνάς, τοῦ ὁποῖου ἡ ψυχὴ ἐξεχρίλινε τὰς ἀπὸ ἕνα ἄστρον ἀγάπης, ὁμιλοῦσε διὰ τὴν αὐταπάλησιν καὶ διὰ τὴν θυσίαν, μὲ φωνὴν γλυκεῖα καὶ μὲ θελκτικὰ εἰκονάς: «Ὅπως ἡ γῆ βαστάζει ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τὴν πατοῦν καὶ τῆς ξεσχίζουν τὰ σπλάχνα ὀργώνοντάς τιν, ἔτσι καὶ ἐμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἀποδίδωμεν τὸ καλὸ ἀντὶ τοῦ κακοῦ.—Ὁ τίμιος ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ πέσῃ ὑπὸ τὰ κτυπήματα τῶν κακῶν, ὅπως τὸ δένδρον σάνδανον, τὸ ὁποῖον, ὅταν τὸ κόπτουν, ἀρωματίζει τὸν πέλεκυν ποὺ τὸ ἐκτύπησε.» Ὅταν οἱ ἡμιμαθεῖς, οἱ ἄπιστοι ἢ οἱ ἀλαζόνες τοῦ ἐζητοῦσαν νὰ τοὺς ἐξηγήσῃ τὴν φύσιν τοῦ Θεοῦ, ἀπαντοῦσε μὲ ἀποφθέγματα ὅπως τὰ ἀκόλουθα: «Ἡ ἐπιστήμη τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι παρὰ ματαιότης· ὅλοι αἱ καλαὶ του πράξεις εἶναι μάταιαι, ὅταν δὲν ἡξεῖσθῃ νὰ τὰς ἀποδώσῃ εἰς τὸν Θεόν.—Ἐκεῖνος ποὺ εἶναι ταπεινὸς τὴν καρδίαν καὶ τὸ πνεῦμα εἶναι ἀγαπημένος τοῦ Θεοῦ· δὲν ἔχει ἀνάγκην ἀπὸ ἄλλο πράγμα. Τὸ ἀπειρον καὶ τὸ διάστημα δύνανται μόνον νὰ ἐννοήσουν τὸ ἀπειρον· ὁ Θεὸς μόνον ἡμπορεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὸν Θεόν».

Δὲν ἦσαν αὐτὰ τὰ μόνα νέα πράγματα τῆς διδασκίας του. Ἐγοήτευε, παρέσχε τὸ πλῆθος πρὸ πάντων μὲ ὅ,τι ἔλεγε περὶ τοῦ ζῶντος Θεοῦ, τοῦ Βισνοῦ. Ἐδίδασκεν, ὅτι ὁ κύριος τοῦ σύμπαντος εἶχεν ἡδὴ ἐν-

σαρκωθῇ πλέον ἢ ἅπασι μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Εἶχε φανῇ διαδοχικῶς μέσα εἰς τοὺς ἐπὶ τὰς οἰσούς, τὸν Βεάσαν καὶ τὸν Βασίσταν. Θὰ ἐφανερόντο καὶ πάλιν. Ἀλλὰ ὁ Βισνοῦς, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Κρισνά, ἠρέσκετο μερικὲς φορές νὰ ὁμιλῇ διὰ στόματος τῶν ταπεινῶν, δι' ἐνὸς ἐπαίτου, διὰ μετανοούσης τινὸς γυναίκας, δι' ἐνὸς μικροῦ παιδιοῦ. Ἐδιηγείτο, εἰς τὸν λαόν τὴν παραβολὴν τοῦ φτωχοῦ παρὰ Δούργα, ὁ ὁποῖος εἶχε συναντήσῃ ἕνα μικρὸ παιδί ποὺ ἀπέβαινε ἀπὸ τὴν πείναν, κατὰ ἀπὸ ἕνα φοῖνικα. Ὁ καλὸς Δούργας, ἂν καὶ γονατισμένος ἀπὸ τὴν δυστυχίαν καὶ ἐπιβαρυνόμενος μὲ πολυμελὴ οἰκονομίαν, ποὺ δὲν ἤξερε πῶς νὰ τὴν θρέψῃ, ἐσυγκινήθη ἀπὸ οἶκτον γιὰ τὸ παιδάκι καὶ τὸ ἐπῆρε στὸ σπῆτι του. Καὶ λοιπόν, ὁ ἥλιος εἶχε βασιλέψῃ, τὸ φεγγάρι ἀνέτειλε ἐπάνω εἰς τὸν Γάγγην, ἡ οἰκονομία εἶχε πῇ τὴν βραδυνὴν τῆς προσυχνῆς, καὶ τὸ παιδάκι ἐφιθύρισε σιγανά: Ὁ καλὸς τοῦ κατὰ καὶ καθαρίζει τὸ νερό, ἔτσι αἱ ἀγαθὲς οἰκονομίαι καθαρίζουν τὴν ψυχὴν. Πᾶρε τὰ δίκτυα σου, Δούργα, ἡ βάρκα σου πλέει στὸν Γάγγην.—Ὁ Δούργας ἔρριξε τὰ δίκτυα του, καὶ αὐτὰ ὀλίγον ἔλειψε νὰ κοποῦν ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν ψαριῶν. Τὸ παιδί εἶχεν ἐξαφανισθῇ. Ἐτσι, ἔλεγε ὁ Κρισνάς, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐκχρᾷ τὴν ἰδική του δυστυχίαν γιὰ τὴν δυστυχίαν τῶν ἄλλων, ὁ Βισνοῦς φανερόνεται καὶ τὸν κάμνει εὐτυχῇ. Μὲ τέτοια παραδείγματα ὁ Κρισνάς ἐκήρυττε τὴν λαοερίαν τοῦ Βισνοῦ. Ὁ καθένας ἐθαύμαζε, εὐρίσκων τὸν Θεὸ τόσον κοντὰ εἰς τὴν καρδίαν του, ὅταν ὁμιλοῦσε ὁ υἱὸς τῆς Δεβακῆς.

Ἡ φήμη τοῦ προφήτου τοῦ ὄρους Μερού, διεδόθη εἰς τὴν Ἰνδίαν. Οἱ ποιμένες ποὺ τὸν εἶχαν ἰδεῖ νὰ μεγαλῶνῃ καὶ ποὺ εἶχαν πάρευρεθῇ εἰς τὰ πρῶτα του κατορθώματα δὲν ἡμποροῦσαν νὰ πιστέψουν ὅτι τὸ ἅγιον αὐτὸ πρόσωπον ἦταν ὁ ὁμηρικὸς ἐκεῖνος ἥσως τὸν ὁποῖον εἶχαν γνωρίσει. Ὁ γηραιὸς Νάνδας εἶχε πεθάνει. Ἀλλ' αἱ δύο του θυγατέρες, ἡ Σαρασβατὴ καὶ ἡ Νιχδαλή, ἔζησαν ἀκό-

μη Διαφορετικῇ ὑπῆρξεν, ἡ ποῖα τῶν. Ἡ Σαρασβατὴ, θυμωμένη γιὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Κρισνά, εἶχεν ζητήσῃ τὴν λήθην εἰς τὸν γάμον. Εἶχε γινεῖ σύζυγος ἐνὸς ἀνθρώπου εὐγενοῦς τάξεως, ὁ ὁποῖος τὴν ἐπῆρε γιὰ τὴν οὐροφίαν τῆς. Ἀλλ' ἔπειτα τὴν εἶχε χωρίσει καὶ τὴν ἐπώλησε εἰς ἕνα βαῖσσαν (ἐμπορὸν). Ἡ Σαρασβατὴ εἶχεν ἐγκαταλείπει ἀπὸ περὶφρόνησιν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ γίνῃ γυναῖκα κακῆς διαγωγῆς. Ἐπειτα, μιὰ μέρα ἀπελπισμένη, καταλυφθεῖσα ἀπὸ τύφιν καὶ ἀπὸ ἀηδίας, ἐγύρισε πίσω εἰς τὴν χώραν τῆς, καὶ πῆγε νὰ εὕρῃ κρυφὰ τὴν ἀδελφὴν τῆς Νιχδαλήν. Αὐτὴ, ἔχουσα πᾶν τότε εἰς τὸν νοῦν τῆς τὸν Κρισνά, ὅταν νὰ ἦτο παρὼν, δὲν εἶχε διόλου ὑπαινδοσθῇ, καὶ ἔζουσε πλησίον ἐνὸς ἀδελφοῦ τῆς ὡς ὑπηρέτρια. Ὅταν ἡ Σαρασβατὴ τῆς διηγῆται τὰς ἀτυχίας τῆς καὶ τὸ αἶσχος τῆς, ἡ Νιχδαλή τῆς ἀπήντησε:

—Φτωχή μου ἀδελφεύλα! σὲ συγχωρῶ, ἀλλὰ ὁ ἀδελφός μας δὲν θὰ σε συγχωρήσῃ. Μόνος ὁ Κρισνάς θὰ μπορούσε νὰ σε σώσῃ.

Μιὰ φλόγα ἔλαμψε μέσα εἰς τὰ σβυσμένα μάτια τῆς Σαρασβατῆς.

—Ὁ Κρισνάς! εἶπεν, τί ἀπέγινε;

—Ἐγὼς ἄριστος, ἕνας μεγάλος προφήτης. Κηρύττει εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Γάγγη.

—Πᾶρε νὰ τὸν βροῦμε! εἶπεν ἡ Σαρασβατὴ. Καὶ αἱ δύο ἀδελφαὶ ἐπῆραν τὸν δρόμον, ἡ μιὰ μαρμαμένη ἀπὸ τὰ πάθη, ἡ ἄλλη εὐδοκίμου ἀπὸ ἀθωότητα, καὶ ὅμοιαι αἱ δύο τοὺς λυμέναι ἀπὸ τὸν ἴδιον ἔρωτα.

Ὁ Κρισνάς ἔμελλε νὰ διδάσῃ τὴν διδασκαλίαν του εἰς τοὺς πολεμιστὰς (ξατράς). Αὐτὴ ἀλληλοδιαδόχως ἀπηνθύνετο πρὸς τοὺς βραχμάνους, τοὺς ἀνθρώπους τῆς στρατιωτικῆς τάξεως καὶ τὸν λαόν. Εἰς τοὺς βραχμάνους ἐξηγοῦσε, μὲ τὴν ἡρεμίαν τῆς ὁρίμου ἡλικίας, τὰς βάσεις ἀληθείας τῆς θείας ἐπιστήμης, ἐμπεδὸς εἰς τοὺς ὁμιλῶντας τὰς πολεμικὰς καὶ τὰς οἰκογενειακὰς ἀρετὰς, μὲ τὴν φωτιάν τῆς νεότητος εἰς τὸν λαόν ὁμιλοῦσε, μὲ τὴν

απλότητα της παιδικής ηλικίας, για την φιλανθρωπία, την αυταπάτη και την ελπίδα.

Ο Κρισνάς παρεκάθητο εις συμπόσιον, εις τὸ σπίτι ἐνὸς φημισμένου ἀρχηγού, ὅταν δύο γυναῖκες ἐξήτησαν νὰ παρουσιάσθουν εἰς τὸν προφήτην. Τὰς ἀφῆκαν νὰ εἰσέλθουν διότι ἦσαν ντυμέναι ὡς μοναχαί. — Ἡ Σαρασβατή καὶ ἡ Νιχδαλή ἐπῆγαν καὶ ἐγονάτισαν εἰς τὰ πόδια τοῦ Κρισνά. Ἡ Σαρασβατή ἐφώναξε, χύνουσα ποταμούς δακρύων:

— Ἀφότου μᾶς ἀφῆκες ἐπέρσας τὴ ζωὴ μου μέσα εἰς τὴν πλάνην καὶ τὴν ἁμαρτίαν· ἀλλ' ἂν τὸ θέλῃς, Κρισνά, μπορεῖς νὰ μὲ σώσῃς!...

Ἡ Νιχδαλή ἐπρόσθεσε:

— ὦ! Κρισνά, ὅταν σὲ εἶδα ἄλλοτε, ἐννοίωσα πῶς σὲ ἀγαπῶσα γιὰ πάντα· τώρα ποὺ σὲ ξαναβρίσκω ἐνδοξον, ἔρω πῶς εἶσαι υἱὸς τοῦ Μαχαδέβα!

Καὶ ἀμφοτέραι ἐνηγκαλίσθησαν τοὺς πόδας του. Οἱ ῥαγὰ εἶπαν:

— Γιατί, ἅγιε ρίσκε, ἀφήνεις αὐτὰς τὰς γυναῖκας τοῦ λαοῦ νὰ σὲ προσβάλλουν μὲ τὰ ἀνόητα λόγια τους! Ὁ Κρισνάς τοὺς ἀπεκρίθη:

— Ἀφῆστε τὲς νὰ ἀνοίξουν τὴν καρδιά τους· ἀξίζουν καλύτερα ἀπὸ οὗτος. Γιατὶ αὐτὴ ἐδῶ ἔχει τὴν πίστιν καὶ ἐκεῖνη ἔχει τὴν ἀγάπην. Ἡ Σαρασβατή, ἡ ἁμαρτωλή, ἐσώθη ἀπ' αὐτὴν τὴν στιγμήν, διότι ἐπέστρεψε εἰς ἐμένα· καὶ ἡ Νιχδαλή, μὲ τὴν σιωπὴν της, ἀγάπησε πρὸς πολλὴν ἀλήθειαν παρὰ σεις μὲ ὅλες σας τὶς φωνές. Νὰ ξέρετε λοιπόν, ὅτι ἡ ἀκτινοβολία μητέρα μου, ποὺ ζῇ μέσα εἰς τὸν ἥλιον τοῦ Μαχαδέβα, θὰ τὰς διδάξῃ τὰ μυστήρια τῆς αἰωνίας ἀγάπης, καθ' ὃν χρόνον ὅλοι ἐσεῖς θὰ εἰσθε ἀκόμη βυθισμένοι εἰς τὰ σκότη τῶν κατωτέρων ζωῶν.

Ἀπ' αὐτὴν τὴν ἡμέραν, ἡ Σαρασβατή καὶ ἡ Νιχδαλή ἐπροσκολλήθησαν εἰς τὰ βήματα τοῦ Κρισνά καὶ τὸν ἀκολούθησαν μαζὶ μὲ τοὺς μαθητάς του. Ἐμπνευσμένοι ἀπ' αὐτὸν ἐδίδασαν τὰς ἄλλας γυναῖκας.

DE SCHURE

« ΠΕΣΟΙ ΡΥΘΜΟΙ »

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΧΑΡΑΣ

Μὲ τὴν ἀράδα μου θὰ ψάλλω τὸ τραγούδι τῆς χαρᾶς.

Στὸν οὐρανὸ πετοῦνε τ' ἀστὲρα καὶ στὴν ψυχὴ μου σπίθες ἀγνωστες χορεύουν. Ποιᾶς σπίθες πάντα ὁλογυροῦνε στὴν ψυχὴ; Τῶν ἰδεῶν οἱ κόσμοι οἱ συνθετώτεροι κ' ἀπὸ τῶν ἀστέρων τοὺς χορούς; Ποιᾶς σπίθες στὴν ψυχὴ μου λάμπουν, λάμπουν;

Φέρτε μου τὴν κιθάρα μου νὰ παίξω. Ἀπάνω στὶς ἐφτά χορδὲς τῆς τὰ χερσὶν αἰετῶν νὰ σταθῶν· κ' ἄς ὀτήσουνε χορὸ χειροποιιστά. Γιατὶ κ' ἐγὼ ἀπόψε μάγος ἐγίνα καὶ μὲ τὰ ξωτικά θέλω νὰ ζήσω!

Μὲ τὴν ἀράδα μου θὰ ψάλλω τὸ τραγούδι τῆς χαρᾶς.

Σταν οὐρανὸ ἡ νύχτα ἀστέρια κέντησε καὶ στὴν καρδιά μου ὁ πόθος χίλια ὄνειρα. Μ' ἂν εἶνε σάν τ' ἀστέρια νὰ σβύστουν καὶ πὰ νὰ μὴν ὑπάρχουν κάποτε, ἄς λείψουν τέτοια ὄνειρα χιματωικά.

Ζητῶ τὴ χώρα τῶν ὀνείρων τὴ θαυματουργή, ποὺ τίποτε δὲ χάνεται μήτε γεννιέται. Μὲ τὴν κιθάρα μου θὰ πάω νὰ τῆνε βρῶ καὶ κάποιος ἄγγελος τὴν πύλιν θὰ μιν οἰξῇ. Τὶ κόσμους τότε θ' ἀγναντέψω φωτεινούς καὶ σὰ θεὸς θὲ νὰ τοὺς ὑποτάξω. Ἐγὼ — κ' ἄς εἶμαι ἓνα σκουληκὶ ἐδῶ στὴ γῇ — στὸ ἀπειρὸ τὴν κατοικία μου γεύω.

Προφῆτες, σεῖς, ποὺ προφητεύεται καταστροφές, ἀπόψε φύγετε μακρὰ. Δὲν ψάλλετε παρὰ τὸ ἐφήμερό καὶ τὸ τυχαῖο. Γιατὶ ἐκεῖνο ποῦνε ἀθάνατο εἶνε ὁ μέγας νόμος τῆς ζωῆς, κ' εἶν' ἡ χαρὰ ἱερὴ φωτιά, ποὺ μὲς στὰ σπλάχνα της γεννιέται.

Σὲ κάποια λίμνη, μοῦεipan οἱ σοφοί, πηγαίνουν οἱ ψυχὲς καὶ καθρεφτίζονται καὶ βλέπουνε τὴν ὁμορφίαν τους τὴν ἀσυγκριτὴν. Κι' ἂν τὰ κοπάδια τῶν ἀνθρώπων δὲν τὴν ξέρουνε, ὡς τόσο κάποιος Τζομπάνος κάποτε τὴν ἔδειξε ἔπειτα κι ἄλλοι. Κι' ὅταν τὰ δειλινά, λές, φῶτα καίγονται στὴ δύση, κάποιοι σιγατὶ τοὺς ὀδηγεῖ τοὺς διαλεχτοὺς καὶ τοὺς ἀγαπημένους. Σ' αὐτὴ τὴ λίμνη σόρε ψυχὴ μου νὰ λουστῇς, σόρε νὰ παίξῃς μὲ τὶς ἄλλες ἀδερφές σου, τὶς νεράιδες.

Ποιὸς ἦρθε; ποιὸς μὲ κάλεσε σαυτὸ τὸ

πανηγύρι; Κάποιος θεὸς ποὺ φέρνει, ὁ πάντεχα, δάκρυα καὶ γέλοια ἔτσι μοῦ μίλησε:

— Εἴμ' ὁ μέγας Ἐρωτὰς ἐγώ, ὁ πόθος τῶν θεῶν, οἱ ἁμαρτίαι τους καὶ τῶν θεῶν ὁ σύντροφος ὁ μέγας. Νὰ τὰ δικά μου τὰ φτερά καὶ πέταξε ἀπάνω ἀπὸ γαλάζιες θάλασσες καὶ καταπράσινα λειβάδια.

Κι' ἂν κάπου ἐκεῖ ἀντικρύσῃς τὶς Βακχίδες καὶ τοὺς χοροὺς μιᾶς ὀρφικῆς λατρείας μὲς στὰ δάση, σύρε καὶ σὺ καὶ χόρεψε μαζί τους.

Γιατὶ κ' ἐκεῖ καὶ πρὸ ψηλά, στῆς μοίρας τὰ βασίλεια, ἔχουν τὴ χάρη τὰ δικά μου τὰ φτερά νὰ φτάσουν.

— Ἐρωτα, νυμφίε, σοῦ δίνω ἀπόψε τὴν χαρὰ, τὴ νύμφη τῆς ψυχῆς μου, σοῦ δίνω τῆς ψυχῆς μου τὰ φτερά....

TAKΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

« ΒΩΜΟΙ »

1 — ΔΙΟΝ. ΣΟΛΩΜΟΣ (1)

Μὲς στοὺς καιροὺς τοὺς ἐπικούς τὸ λυρικὸ τῆς δόξης!

Ἡ νέα Ἑλλάδα βγαίνοντας ἀπὸ τὸν τάφο τῆς λαμπρῆς κ' ὀραία, ἐνῶ ἀκόμα τὸ χῶμα τῆς γῆς μὲ μιὰ βασιεῖα μισοῦν καὶ μούχλας ἐμόλυνε ἐδῶ κ' ἐκεῖ τὸ θεῖο κομὶ τῆς, σοῦ ἔδωκε τὴ λύρα καὶ σὲ πρόσταξε νὰ τραγουδήσῃς κ' ἐψάλλῃς:

σὲ νέους θυμούς, μὲ νέα φωνή, τὴ δόξα τὴν καινούργια τὴ δόξα ποὺ παρήγαγε τὶς χορδὲς τοῦ Ὀλύμπου

(1) Τὰ ποιήματα τῶν «Βωμῶν» εἶνε κόμ. μὲ σχέδια δευτέρου καὶ τρίτου καὶ με ποιήματα γραμματολογικά, δηλ. ἀναφέρονται στὶς ιδέες καὶ στὰ ἰδιαιτέρη χαρὰ κτηρησιακὰ τῆς ποιήσεως τῶν τριῶν ποιητῶν. Ἰδιαιτέρη, καὶ πρὸς πολλὰ ἀπὸ τ' ἄλλα δύο, φέρει τὴ γραμματολογικὴ σφραγίδα ὁ «Σολωμὸς» Γιατὶ αὐτὸ εἶνε γραμμένο τὸ ποίημα αὐτὸ σὰν ἀτέλειωτο, ἀποσκαματωμένο.

στο κάλεσμα τὸ ξαφνικὸ τῶν πολιορκημένων.

3

Ὁ Πρόφυρος κι' ὁ Κρητικὸς, συντροφίμια Παρθενόνων
ποῦ σμίλυνες καὶ τὸρνευες καὶ δὲ σκοποῦσες τέλος...
(ὁ Πρόφυρος καὶ ὁ Κρητικὸς μετόπες Παρθενόνων)

4

Ἀπὸ μιὰ μοῖρα τραγικὴ στὰ χέρια σου κρατοῦσες,

εὐγενικὲ κι' ἀσύγκριτε, μιὰν ἄρπα θάϊσμένη...

2 — ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Στῆς μελέτης τὰ βαθειά—ὕμνος σου καὶ δόξα σου—
ἦρεμα τὸ σκάλισες τὸ σοφὸ τραγοῦδι σου.

Βρύσες κρουσταλλόνερες ἀνοιξες καὶ θυσιῶνες

τὰ φουγγμένα χεῖλη μας ἀπὸ δίψα μυστικῆ.

Στὴν πηγὴ τῆς σκέψης σου σὰν τὰ περικλινόπουλα

πάρε μας καὶ φέρε μας μὲ τὸ γλυκοχάραμα.

Κι' ἂν νεράϊδες καὶ ξωθιὲς στὴν πηγὴ χορεύουνε.

ΜΑΓΕ, φύλαξε γιὰ μᾶς τὴν ἀρχομαντῆλιν τους.

3 — ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

— Κρυστάλλη, χρόνια νὰ φανῆς καὶ χρόνια νὰ λαλήσης
μὲ τὴ γλυκεῖα φλογέρα σου στὶς ὁάδες στὰ θουμάνια.
Μηδὲ κ' οἱ βρύσες σ' εἶδανε, μηδὲ καὶ τὰ πλατάνια,
μόν' ἄλλοις πόνειρεύεται κι' ὄνειρα ἀγναντεύει
μᾶς εἶπε πὼς ἀπέρασες στὰ Ἠλύσια τραγουδώντας.
Ποιὰ τάχα νὰ σὲ πλάνευε τοῦ τόπου αὐτοῦ νεράϊδα
ἢ ποιὸς ξανθὸς Ἀπόλλωνας σὲ πῆρε στὴν ἀδλὴ σου;
Γύρισε πίσω, σὲ ζητοῦν τοῦ τραγουδιοῦ σου οἱ Σκλάβοι.

— Ἀχ! ντρέπομαι νὰ σοῦ τὸ εἰπῶ νὰ σοῦ τὸ μολογήσω.
Δὲν εἶμαι πιά τραγουδιστὴς, δὲν εἶμαι πιά Κρυστάλλης.
Μέσα σὲ χίλια χρώματα κι' ἀψίδες ἄλλες τέσες,
ποῦ κόσμος ἀπειρος περνᾷ, μερόνυχτα διαβαίνει,
κι' ὅποιος περάσῃ καὶ διαβῇ τοῦ χάρου τὴν ἀψίδα,
ὄνομα, τέχνη, σύνεργα τὰ παρατάει, τὰ φέρνει
καὶ σὰν πνοῦλα βραδυνὴ τὸν κόσμο περιτρέχει
ἐλευθερὴ κι' ἀπὸ καὶ μὲς κι' ἀγάπες πονεμένες,
ἀνύποπτος ἀπέρασε τοῦ χάρου τὴν ἀψίδα
κι' ἄξαφνα βοήθηκα κι' ἐγὼ ξαομάτωτος ἀπ' ὅλα.
Οἱ βρύσες πιά δὲ μὲ καλοῦν, τὰ νηδόνια δὲ μὲ κρατοῦν
καὶ τὰ περήφανα βουνὰ δὲν ξερω κι' ἂν ὑπάρχουν.
Στὰ πανηγύρια τῆς ζωῆς τὰ χλιοπαίνεμένα
περνῶ πνοῦλα βραδυνὴ κι' ἀδιάφορη τὰ φέρνω...

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

(Σὲ ὅρες ἀπολύτου πνευματικῆς δια-
γείας καὶ σὲ μιὰ κατάνσταση φιλοσο-
φικῆς ἐνοράσεως ἔτυχε νὰ διατυπώσω τοὺς
παρακάτω στοχασμοὺς. Εἶνε καταστάλα-
γμα μιᾶς παλυσύνθετης καὶ ἀπροσδιόρι-
στης μελέτης καὶ ἐρεῦνης, τὸ ἀπρόσκλητο
δῶρον σὲ κάποιον δύσκολο ἀνηφορικὸ δρόμο
τοῦ πνεύματος. Δὲν ἔχουν καμμιὰ σχέση
μὲ τίς γνώμες ἐκείνες ποὺ γεμίζουν ὁλό-
κληρα βιβλία καὶ οὔτε εἶνε σημιτώσεις

στὸ περιθώριον τῶν βιβλίων, ὅπως ἄλλως
τε θὰ τὸ ἀντιληφθῇ κανεὶς μὲ τὴν πρώτη
ματιὰ. Ὅτ' τὸ θεωρήσω μεγάλη μου εὐτυ-
χία ἂν στὴν ζωὴ ποῦ μοῦ μέλλεται ἀκόμα
νὰ ζήσω, ἂν, λέγω, μπορέσω τὰ διατυπώ-
σα ἄλλες τίς τοῦ αὐτοῦ βίβλου γνῶμες
— ἀνεξάρτητα πῶς ἀπὸ ἓνα πλῆθος
γνωμῶν καὶ ἀντιλήψεων ποὺ εἶνε δυνα-
τὸν νὰ διατυπωθῶν καὶ νὰ σκορπιστοῦν
ἐδῶ κι' ἐκεῖ.)

1) Ἄν ἡμῶν Ἡράκλειτος θᾶλγα « πάντα ἐνεργεῖ καὶ πράττει ».

2) Αὐτὸ ποῦ ὑπάρχει εἶνε καὶ θύτης καὶ θῦμα.

3) Κλείνω τῆς καθολικῆς ζωῆς τὸ νόημα σὲ μιὰ μονάχα λέξη « Ἀγάπη ».

4) Ἡ οὐσία τοῦ καλοῦ εἶνε ἀποτυπωμένη στὰ πράγματα.

5) Ὁ πόνος εἶνε τὸ κύριον στοιχεῖον τῆς προόδου.

6) Ἡ ἐργασία εἶνε τρόπος τοῦ ζῆν (δὲν ἐννοῶ ἐδῶ τὴν πρακτικὴ σκοπιμότη-
τα τῆς ἐργασίας. Τὸ δὲ ζῆν χαρακτηρίζω ὡς « ἀπόλυτον αὐτοεπίγνωσιν καὶ αὐτο-
συγκέντρωσιν »).

7) Ἐλπίς εἶνε τὸ μυστήριον τοῦ σύμπαντος. Δύναμις ἔχει δύναμιν ἀναλόγως τῆς ἐ-
αυτῆς δυνάμεως. Καὶ εἰς τὸν νόμον τοῦτον ὑπικεῖνται τὰ πάντα: Σώματα
καὶ ψυχαί, ἠθικαὶ καὶ νοητικαὶ καταστάσεις. Ἐκ δὲ τῆς ἀμφέλξεως γεννῶνται αἱ ἀν-
τιθέσεις.

8) Ἡ τὰ πάντα εὐρίσκονται ἐν χώρῳ, ἀκόμη καὶ αὐτὸς ὁ νοῦς, ἢ ὁ χώρος δὲν εἶνε
ὅπως τὸν νομίζομεν.

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΜΟΙΡΟΛΟΓΙΑ

Σε μητέρα που της πέθανε ο γιός.

1. 'Ανασκουμπόσου' μαύρη μου και σήκου κι' έλα γύρα
και γκρέμισε τὰ μπουχαριά και τσάκισε τες λάστρες
για τέτοιον νιδν δπόχασες, για τέτοιο παλληκάρι.
Κάμε τὰ χέρια σου κλειδιά, τὰ στήθια σου καρσέλα.
5. βάλε στημ' πόρτα πορτατζή με τὸ σπαθὶ στὸ χέρι
νὰ μὴ σου φύγη τὸ παιδί νὰ μὴ σου ξεχειρίση
γιατ' ἂν σου φύγη σήμερα ποτὲ δὲ θὰ γυρίση.

εἰπώθηκε ἀπὸ τὴν ΜΑΡΙΑ Β. ΚΟΝΤΟΥ

ἑτῶν 65 ἐκ Χορλιαράδων 1909.

Σε νέα που πέθανε

1. Τὶ μοιρολόγι νὰ σου πῶ και νᾶν τῆς ἀρεσιᾶς σου
τριανταφυλλιά π' τὴ Τρίκαλα και νερατζιά π' τὴν Κύπρο
κολοκυνθιά πλατύφυλλη ἀπ' ὄριο περιβόλι.
Ποιὸς σοῦ κοψε τις ὄλκες σου και στέγνωσ' ἡ κορφή σου;
5. Κάσμη' ἂν τοῦχες νὰ χαθῆς, ἂν τοῦχες νὰ πεθάνῃς
δὲν ἔβγαίνες σὲ ψλὸ βουνὸ και σὲ ψηλὴ δαχούλα
νὰ σύρης τὴ λαλίτσα σου ὅσο κι' ἂν ἠμποροῦσες,
ποιὸς παίρει νιάτα ὁμορφα νιάτα περιγραμμένα,
θαλ' ἔβγαίνεν ὁ ἄντρας σου, τὰ τρία τὰ παιδιὰ σου.
10 Τάζουν τῆς γῆς μαλάματα τῆς γῆς μαργαριτάρια
μή σου χαλάση τὴ θωριά μή σου χαλάσ' τὴν ὄψη.
'Ἡ γῆ πρέπει νὰ χαίρεται πρέπει νὰ καμαρώνῃ
πρέπει νὰ κάμῃ πόλεμό νὰ χάσοπολεμήσῃ
που παίρνει νιὲς τες διαλλεχτὲς και νιὸς τὰ παλληκάρια.

(ἀπὸ τὴν ἴδια.)

(Ἀπὸ ἀνέκδοτη Συλλογὴ τοῦ Καθηγητοῦ κ. ΧΡ. Ι. ΣΟΥΛΗ.)

ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΕΣ ΜΕΛΕΤΕΣ

Ο ΣΚΕΠΤΙΚΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

(συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο)

4) Ἀλλὰ δὲν εἶνε μόνον οἱ αἰσθήσεις ποὺ ἀντιμάχονται ἢ μιὰ τὴν ἄλλη εἶνε και κάτι ἄλλο: Ἡρεμία και κίνηση, ὕπνος και ἔγπνος, νειάτα και γεράματα, μῖσος ἁγία — διαθέσεις ἀντίθετες ποὺ ὠθοῦν τὸν ἄνθρωπο στὸ νὰ σχηματίζῃ διάφορες κάθε τόσο γνώμες. Εἶνε τὰ καλούπια μέσα στὰ ὁποῖα οἱ ἐντυπώσεις πέρνουν σχῆμα και μορφή. — Καὶ δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ κρίνῃ τελείως ἀμερόληπτα γιατί ὅλοι μας ὑποκείμεθα σ' αὐτὲς τὲς διαθέσεις κι' εἶν' ἀδύνατο νὰ ζήσουμε χωρὶς αὐτές. Ἀλλὰ και πῶς θὰ προκρίνωμε — ἂν πρόκειται νὰ κάνωμε μιὰ τέτοια ἐπιλογή — αἰσθημα ἀπὸ αἰσθημα και διάθεση ἀπὸ διάθεση; Μὲ ποιὰ ἀπόδειξη τοῦ ἀληθινοῦ και τοῦ ψεύτικου; Πρέπει νὰ στηριχθοῦμε πάνω σὲ μιὰ βάση τὴν ὁποίαν εἶνε ἀνάγκη ν' ἀποδείξωμε. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ αἰσθήσεις μας μᾶς ἀπατοῦν, δὲ θὰ μπορέσωμε νὰ τὴν ἀποδείξωμε.

Ἔτσι πέρνουμε στὸ « δ ι ἄ λ λ η λ ο ν » ἔχοντας διὰ τὴν ἀπόδειξη ἀνάγκη κριτηρίου και γιὰ τὸ κριτήριο ἀνάγκη ἀποδείξεως.

5) Καὶ τὰ πράγματα ὅπως τὰ ἴδια δὲν μᾶς φαίνονται ὅπως εἶνε, ἀλλ' ἀναλόγως μακρὰν ἢ τοῦ πλησίον και ἀναλόγως τοῦ τόπου.

6) Τίποτε δὲν βλέπουμε μονάχο ἀλλὰ μαζί με κάτι ἄλλο, με τὸ σκότος τῆς νύχτας ἢ με τὸ φῶς τῆς ἡμέρας και διὰ μέσου τῶν ἰδικῶν μας αἰσθήσεων ποὺ τὸ ἄλλο ὄνουν· ὅταν εἴμαστε θερμότεροι ἀπὸ τὰ ἀντικείμενα με τὰ ὁποῖα ἐρχόμαστε σ'

ἐπαφῇ, τότε τὰντικείμενα μᾶς φαίνονται ψυχρότερα, κι' ὅταν ἐμεῖς εἴμαστε ψυχρότεροι τότε τὰντικείμενα μᾶς φαίνονται θερμότερα. Ἔτσι ὡς διατηροῦν και στὴν πρώτη και στὴν δευτέρῃ περίπτωση τὴν ἴδια θερμοκρασία.

7) Ἡ ποσότης και ἡ σύνθεση τῶν σωμάτων προκαλεῖ διάφορην ἀντίληψιν ἐκ μέρους τῶν ἀνθρώπων.

8) Δὲν μποροῦμε νὰ γνωρίσωμε ἓνα πρᾶγμα αὐτὸ καθ' ἑαυτό. Λέμε λευκὸ γιὰ νὰ διακρίνωμε τὸ χρώμα, αὐτὸ ποὺ λέμε λευκὸ, ἀπὸ τὰλλα, τὰ γνωστὰ μας χρώματα. Ἀπὸ ψηλὸς ἐν σχέσει με τὸ κοντὸς. Ἄν δὲν ὑπῆρχε κοντὸς, δὲν θὰ ὑπῆρχε και ψηλὸς (δὲν θὰ μποροῦσε δηλ. νὰ γίνῃ διάκριση ψηλοῦ και κοντοῦ, κι' οὕτε θὰ γνωρίζαμε αὐτὲς τὲς δύο ἐννοιες.)

Συνεπῶς δὲν μποροῦμε νὰ ξέρωμε τὰ πράγματα αὐτὰ καθ' ἑαυτά.

9) Δίνομε πολλές φορές ἀξία σὲ τοῦτο και σὲ κείνο, ἢ δὲ δίνομε καθόλου κατὰ τὸ συνηθισμένο ἢ τὸ ἀσυνήθιστο ἂν δηλ. πέρνουν στὴν ἀντίληψιν μας συχνὰ ἢ σπάνια. Κι' αὐτὸ πάλι σὲ τελευταίον ἀμὴν ποροῦμε νὰ διακρίνωμε τὰ πράγματα πῶς ἀκριβῶς εἶνε.

Αὐτὰ εἶναι νὰ ἐκφραστικότερα ἐπιχειρήματα τῶν παλαιῶν σκεπτικῶν. Γιὰ συντομία λογιότερα ἔκαναν συνοψὴν αὐτῶν τῶν ἐπιχειρημάτων και τέλος, συνόψισαν ὅλα μαζί σὲ δύο· στὸ «διἄλληλον» (τὸ ἀποδεικνύον ἔχει κι' αὐτὸ ἀνάγκη νὰποδειχθῇ ὅτι εἶνε ἀληθινὸ, ἀπὸ τὸ ἀποδεικνυόμενον) και στὴν «ἐκβολὴν εἰς ἀπειρον» (τοῦτο πρέπει νὰποδειχθῇ ἀπὸ τὸ ἄλλο ἀλλὰ και τὸ ἄλλο ἀπὸ κάποιο ἄλλο, και οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι τοῦ ἀπειροῦ).

Ἔτσι ὁ Σκεπτικισμὸς τυπώνοντας ὅλα τὰ δογματικά, μεταφυσικά συστήματα καὶ κριτικὰ κριτήρια καὶ αὐτὰ τὰ θετικά — γέννημα καὶ ὁ ἴδιος τοῦ θετικοῦ τρόπου τοῦ σκέπτεσθαι — δὲν περιορίστηκε σὺν ἑνῇ ἐξουριστῶ φιλοσοφικῷ σύστημα, ἀλλ' εἶχε τὴν ἐπίδρασή του σὺν τῇ διανοήσῃ — καὶ στὴν ἀρχαία καὶ στὴ νεωτέρα ἐποχὴ.

Μετριοπαθεῖς σκεπτικοὶ ἦσαν καὶ ὁ Κωρ. Νεωτέρας Ἀκαδημίας τῆς Μέσης καὶ Νεωτέρας Ἀκαδημίας ἀφήνοντας στὴν ἀκραίως πολλὰ σημεῖα τῆς υπερβατικῆς φιλοσοφίας τοῦ Πλάτωνος.

Ἀργότερα, κατὰ τοὺς πρώτους Χριστιανικοὺς χρόνους, οἱ γνωστικοὶ ἐπάνω σὺν Σκεπτικισμῷ βρίσκουν τὴν ἀφετηρίαν των. Ἀρνοῦνται κάθε γνώση ποὺ πῆραν ὅπως — ὅπως καὶ τραβοῦν τὸ δικό τους δρόμο — ἀλάθητο κατὰ τὴ γνώμη τους.

Στοὺς νεωτέρους χρόνους ἡ ἐπίδραση τοῦ Σκεπτικισμοῦ εἶναι ἀκόμη μεγαλειότερη. Σχεδὸν ὅλοι οἱ φιλόσοφοι καταπαύονται καὶ μὲ προβλήματα τῆς γνώσης.

Ὁ Descartes φτάνει σὲ σημεῖο νά ὀρνῃ τὸ πᾶν. Κι' ἐπειτα λέγει: ἀφοῦ ἀρνοῦμαι, σκέτομαι. Γιὰ νὰ σκέπτομαι ἄρα ὑπάρχω (cogito ergo sum). Ἔτσι βεβαιώνει τοῦλάχιστον τὴν ὑπαρξὴν του, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ὁρμώμενος ἀνοικοδομεῖ τὸ γρομμισμένο παλάτι τῆς γνώσης.

Ὁ Δαυὶδ Χιούμ, ὁ μεγαλειότερος κατὰ τινὰς φιλόσοφος τῆς Ἀγγλίας, λέγει ὅτι δὲν μπορούμε ν' ἀποδείξωμε μ' ἐπιχειρήματα τὴν ὑπαρξὴν τοῦ ἐγὼ μας, καὶ ἔκπνῃ ἀπὸ τὸν δογματικὸ ὕπνο τὸν Κάντιο, ὁ ὁποῖος δὲν ἔκαμε τίποτε ἄλλο πλέον παρὰ νὰ μελετᾷ σχεδὸν ἀποκλειστικῶς τὸ πρόβλημα τῆς γνώσης. Κι' ἔδωκε ὡς γνωστὸν τὴν ἀπάντησιν, ὅτι δὲν μπορούμε νὰ ξέρουμε τελείως καὶ ἐπακριβῶς τὸν ἐξωτερικὸ κόσμον, γιατί τὸν μαθαίνουμε σύμφωνα με-

τὰ καλούπια τῆς γνώσης ποὺ ἔχουμε ἐμφυτά σὺν μυαλό μας ἐκ τῶν προτέρων (a priori). —

Ἀλλ' ἂν γιὰ τὸν ἐπιστήμονα εἶνε ἀναγκαῖος ὁ σκεπτικισμὸς, γιὰ νὰ σταθεροποιῇ τὰ πορίσματα τῶν ἐρευνῶν πάνω σὲ βάσεις στερεές καὶ νὰ κρατᾷ κάθε λίγο καὶ λιγάκι τὰ χαλινάρια τῆς φαντασίας του, ποὺ εἶνε ἱκανὰ νὰ τὸν τραβήξουν μακριά, ὅμως γιὰ τὸν ἄνθρωπον γενικότερα εἶνε ὀλέθριος. Γιὰ παράδειγμα τῆς ὀλεθριότητος αὐτῆς εἶνε μὲν, στὰ μάτια μας ἡ σημερινὴ κατάσταση τῆς κοινωνίας καὶ ὁ σημερινὸς ἄνθρωπος, ποὺ ἐσημεῖωσε βέβαια τεράστια ἀλλοματὰ σὲ πολλὰς ἐκδηλώσεις τοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ δὲν ἔπαυσε γιὰ τοῦτο καὶ τοῦναντίον ἔπρεπε πρὸς βαθειὰ μέσα στὰ βαλτονεῖα τῆς ἀοριστίας ὅπου παραδέρνει μὴ ξέροντας ποιοὺ δρόμο νὰ τραβήξῃ καὶ ποιοὺν νὰ κολουθήσῃ. Ὁ Σκεπτικισμὸς ἐχτύπησε τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον κατακέφαλα ὡς ἄτομον καὶ ὡς μέλος τῆς κοινωνίας — καὶ γιὰ τὸ ἡ παρατηρουμένη ἀναρχία στὶς ἰδέες καὶ στὰ συστήματα.

Δὲν εἶνε τοῦ παρόντος νὰ ποῦμε περισσότερα. Ἀλλ' ἂν ταιριάζῃ ἔδω νὰ ποῦμε καὶ δυὸ λόγια ἀκόμα — ἔστω καὶ ξεφεύγοντας ἀπὸ τὰ πλαίσια ποὺ ἀρχικῶς χάραξαμε — θὰ λέγαμε πὼς εἶνε πολὺ φυσικὸ πολλὰς φορὲς ὁ ἄνθρωπος νὰ πέφτῃ σὲ μιὰ κατάσταση σκεπτικιστικῆς κουραζόμενος καὶ πνευματικὰ καὶ ψυχικὰ, ἀλλὰ δὲν εἶνε καθόλου φυσικὸ νὰ κυριεύεται ἀπὸ τὸ σκεπτικισμὸ γιὰ πάντα.

Τὰ πνεύματα ποὺ ἔδρασαν πάνω στὴ γῆ καὶ ἔδειξαν κα νούργιους δριζύοντας στὴν ἀνθρωπότητα ποτὲ ΔΕΝ ΑΜΦΕΒΑΛΑΝ.

ΤΑΚΗΣ ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΕΛΟΣ

ΑΠΟ ΤΟ "ΓΚΙΟΥΛΙΣΤΑΝ",

ΤΟΥ ΣΑΛΛΗ

Αἱ τοί, πολλοὶ λίγοι ἀπὸ τὸ ἑλληνικὸ διανοούμενο κοινὸ ἔχουν ἢ μᾶλλον ἔχουν μιὰ κάποια ἰδέα ἀπὸ ἀραβικὴ λογοτεχνία καὶ αὐτοί, ποὺ ἔχουν, τὴ χρωστῶνται σὺν κ. Κώστα Τριχογλίδῃ, ποὺ μὲ φιλότιμη προσπάθεια μετέφρασε τ' ἀντιπροσωπευτικότερα κομμάτια τῆς Ἀραβικῆς λογοτεχνίας ἰδίως τὸ «Γκιουλιستان» (Κῆπος τῶν Ρόδων, τοῦ Σαῖχ Μούσλιχ ἐν Ντὴν Σααδῇ, τοῦ διασημοτέρου Πέρση ποιητῆ, ποὺ γεννήθηκε σὺν Χιράζ 1178 μὲ 1193 — 1273 μ. χ.).

Ἀναφέραμεν παραπάνω γιὰ Ἀραβικὴ λογοτεχνία μᾶλλον θέλαμε νὰ ποῦμε γι' Ἀραβικὴ ποίηση, γιατί ὅ,τι παρήγαγε ἡ Ἀραβία ὡς σήμερον ἀπὸ ἀπόψεως λογοτεχνικῆς παραγωγῆς ἀνήκει στὴν Ποίηση. Ὅλοι οἱ Ἀραβες ποιηταί, ἰδίως κατὰ καὶ μετὰ τὴ δυναστεία τῶν Ἀββασιδῶν, καὶ οἱ καλύτεροι ἀκόμα, δὲν κάμουν τίποτ' ἄλλο παρὰ ἐξυμνοῦν τὰ ὄρατα σώματα τῶν γυναικῶν καὶ τῶν ἐφήβων καὶ τονίζουν ὅμως σὺν κρασί καὶ τὰ περισσότερα ἀπ' αὐτὰ τὰ τραγούδια μ' ἀντίληψη τέχνης καθάρια ἑλληνικὴ καὶ μ' ἐκφραστικὰ μέσα ἀλόγια μ' ἐκεῖνα, ποὺ γράφθηκαν τὰ ὠραιότερα ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα λυρικά τραγούδια, Κι' αὐτὸ τὸ Κοράνιο, ποῖναι γραμμένα σὲ περὶ γλώσσα καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητα τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἀραβικῆς Πεζογραφίας, σὲ πολλὰ μέρη ἔχει ὁμοιοκαταλεξία, ὁ δὲ ὕμνος διήκει ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους καὶ μιὰ ἀγνή ποίηση εἶναι ἡ μετὰ τὸ προφητικὸ μέρος τοῦ βιβλίου. Πὼς τὰχα νὰ ἐξηγήσῃ κανεὶς αὐτὸ τὸ ὕμνον καὶ στὰ λιγοστά πεζογραφήματα τῆς Ἀραβικῆς λογοτεχνίας. Κάποιος αἰ-

σθητικὸς — κριτικὸς παραβάλλει αὐτὸν τὸν ὕμνον μὲ τὸ βιβλίο ποὺ κάνουν οἱ καμῆλες σὺν πέρσας τους ἀπὸ τὰς ἐρήμους. Δὲν εἶνε καὶ ἀπίθανη μιὰ τέτοια ἐκδοχή, δεδομένου μάλιστα, ὅτι τὸ σπουδαῖο ὄλο, ποὺ παίζουν στὴν τέχνη οἱ ἀναισθητικοὶ παράγοντες τῆς ζωῆς δὲν μπορεῖ κανεὶς νὰ τὸν ἀμφισβητήσῃ. Πάντως μιὰ μένει ἡ ἀλήθεια, ὅτι τὰ προϊόντα τῆς Ἀραβικῆς λογοτεχνίας εἶναι ὅλα ποιήματα — καὶ μάλιστα σὺν τῇ διαδοχικῇ ἀλλαγῇ τῶν ἱστορικῶν ἐποχῶν ποιήματα ἐπικά, ἐπικολυρικά καὶ καθαυτὰ λυρικά, νὲ τὸν ἀκρατο διονυσιασμό, ποὺ τὸν προκαλεῖ ἡ θέμηση τοῦ πειρασμοῦ στὰ καυστικά ἡλιομεσήμερα στὴν ἐρημο, καὶ μὲ τὴ φλόγα τῆς καρδιάς, ποὺ τὸν προκαλοῦν οἱ κόκκινοι Ἀραβικοὶ νύχτες.

Ἀλλ' ἂς ἀκούσουμε λίγα κομμάτια ἀπὸ τὸ Γκιουλιستان, προτιμώντας νὰ παραθέσουμε ἔδω ἀπὸ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τοὺς ὀχτὼ λεφαλικά, στὰ ὁποῖα εἶνε διηρημένο τὸ βιβλίο.

Γιὰ τὰ ἤδη τῶν βασιλιάδων.

Ἀφηγοῦνται γιὰ ἕνα βασιλιά τῆς Περσίας πὼς εἶχε ἀπλώσει τὸ χέρι τῆς Ἀραβίας ἀπάνω στὶς περιουσίες τῶν ὑπῆκόων του, καὶ ἄρχισε νὰ κάνει ἀδικίες καὶ καταπίψεις. Ἐξ αἰτίας τῶν ἐμποδίων ποὺ τοὺς ἔστηνε ἡ τυραννία του, οἱ ἄνθρωποι σκόρπισαν σὺν κόσμον, καὶ ἐξ αἰτίας τῶν πόγων ποὺ τοὺς προσενοῦσε ἡ βία του, τραβήξαν σὺν δρόμο τῆς ἐξουσίας.

Ὅταν, ὅμως, οἱ ὑπῆκοοι ἐγίναν ἀφαντοί, τὰ ἔσοδα τοῦ κράτους λιγώστευαν σημαντικὰ, τὸ ταμεῖο ἔμεινε ἄδειο, καὶ οἱ ἐχθροὶ πίεσαν τὸ βασιλεῖα ἀπ' ὅλες τὰς με-

ρίες. Πρὸς τὸν καθένα ποὺ ἐπιθυμῇ νὰ βρε-

συμπόνεση την ημέραν της δυστυχίας: «Προσπάθησε νάσαι μεγαλόψυχος τὸν καιρὸ τῆς εὐτυχίας σου. Ἄν δὲ μεταχειρίζεσαι μὲ καλὸς ὁ ἢ τὸ σκλάβο σου, ποὺ φορεῖ ἓνα χαλκά στ' ἄφτι γι' ἡ σημάδι τῆς σκλαβιάς του, αὐτὸς θὰ σοῦ φύγει. Κάνε καλὸς νύκτας, σοῦ λέω, καὶ θὰ δεῖς καὶ τὸν ξένο ἀκόμα νὰ σοῦ γίνεται προθύμος σκλάβος.»

Μιά μέρα, στὴ Σάλα τῶν Ἀκροάσεων αὐτοῦ τοῦ βασιλιᾶ, διαβάζαν τὸ βιβλίον ποὺ τὸ λένε Σιᾶχ—Νάμαα, (1) στὸ μέρος ἐκεῖνο ποὺ μιλεῖ γιὰ τὴ δύναμη τοῦ Νταχάτ, καὶ γιὰ τὴν ἐποχὴ τοῦ Φερντοῦν. Ὁ βεζύρης γύρισε στὸ βασιλιά καὶ τοῦκανε τούτην τὴν ἐρώτηση:

—Ὁ Φερντοῦν οὔτε θησαυροῦς, οὔ, βασιλείο οὔτε στρατοὺς εἶχε: μὲ τί τρόπο πέρασε ἡ βασιλεία στὰ χέρια του;

Ἀπάντησε ὁ βασιλιάς:

—Πῶς; Δὲν τὸ καταλβαίνεις; Νά! Ἄνθρωποι μαζώχτηκαν γύρω του, πιστοί, καὶ τοῦ δόσαν τέτοια δύναμη ὥστε νὰ ἐπιτύχει τὴ βασιλεία.

Εἶπε ὁ βεζύρης:

—Ἀφού, λοιπόν, τὸ μάζωμα τοῦ λαοῦ δίνει τὴ δύναμη, σὺ γιατί τότε σκορπᾷς; Δίχως ἄλλο, βασιλιά μου, ἐσένα δὲ σοῦ κάνουνε γούστο ἡ βασιλεία.

«Τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα, γιὰ ἓνα βασιλιά, εἶναι νὰ φροντίζει μὲ μέριμνα γιὰ τὸ στρατό του: γιατί μόνο μὲ τὸ στρατό του εἶναι κύριος ἓνας βασιλιάς.»

Ὁ βασιλιάς ἐρώτησε:

—Καὶ μὲ τί μέσο μπορεῖ νὰ μαζώξει γύρω του κανεὶς τὸ στρατό καὶ τοὺς ὑπηκόους;

Ἀπάντησε ὁ βεζύρης:

—Ὁ βασιλιάς πρέπει νάσαι δίκαιος, γιὰ νάχει μαζωμένο γύρω του τὸ λαό, καὶ σπλαχνικός, γιὰ νὰ κοιμᾶται ἡσυχος στὴ

1) Τὸ «Βιβλίο τῶν Βασιλιάδων» τοῦ Φερντοῦν.

σκιά τῆς δυνάμεις του. Ἐσένα, ὁμως, σοῦ λείπουν καὶ τὰ δύο.

«Ἐκεῖνος ποὺ ἔχει τὴ συνήθεια νὰ καταπιέζει, ποτὲ δὲ θὰ ἐξασκήσει χρὴ βασιλείας. Τὰ καθήκοντα τοῦ βοσκῆ ποτὲ δὲν τὰ ἐξασκεῖ ἓνας λύκος. Βασιλιάς ποὺ βάζει τὰ διμέλια τῆς καταπίεσης, ὑπονομεύει τὴ βάση τῆς ἰδίας τοῦ τῆς δυνάμεις.»

Ἡ συμβουλὴ τοῦ συνετοῦ καὶ ἀφωσιωμένου αὐτοῦ βεζύρη δὲ βοήθησε νὰ συμφοῦν αὐτὸν μὲ τὸ χαρακτῆρα τοῦ βασιλιᾶ, ποὺ πρόσταξε νὰ τὸν ἀλυσοδέσουν καὶ νὰ τὸν κλείσουνε στὴ φυλακή. Δὲν πέρασε, ὁμως, πολὺς καιρὸς καὶ οἱ ἐξάδελφοι τοῦ βασιλιᾶ σήκωσαν ἐπανάσταση, ὅπλισαν στρατό γιὰ νὰ πολεμήσουν, καὶ διαφέντασαν τὸ βασιλείον τοῦ πατέρα τους. Οἱ ἄνθρωποι ποὺ εἶχαν φθάσει στὸ ἀπροχώρητο τῆς ἀμνηστίας ἐξ αἰτίας τῆς τυραννίας του, καὶ ποὺ εἶχαν σκορπιστεῖ ὅω, κ' ἐκεῖ, σὺν τοῦ λαοῦ τὰ τέκνα, ἐνώθησαν μὲ τοὺς ἐπαναστάτες, τοὺς δόσαν τὴ βοήθειά τους, κ' ἔτσι ὁ κακὸς βασιλιάς ἐπῆρε πόδι, κ' ἡ νέα βασιλεία στηρίχτηκε στὴ συνδρομή τους.

«Ὁ βασιλιάς ἐπιτρέπει στὸν ἑαυτὸν τοῦ ν' ἀδικήσει τοὺς ὑπηκόους του, κ' ἔτσι κάνει τὸν ἐχθρό του ὑπερβολικὰ ἐπιφοβὸ καὶ τρομερό, τὴν ἡμέραν τῆς καταστροφῆς. Ζῆσε μὲ εἰρήνη μὲ τοὺς ὑπηκόους σου, καὶ μένε δίχως ν' ἀνησυχεῖς πῶς θὰ καταπολεμηθεῖ ὁ ἐχθρός σου, γιατί ὁ λαὸς εἶναι δυνατότερος στρατός γιὰ ἓνα δίκαιο μονάρχην.»

Γιὰ τοὺς σοφοὺς καὶ τοὺς δ' ὀβρι-σάδες.

Μιά μέρα, ἓνας ἱερωμένος ἔλαβε πρόσκληση σ' ἓνα συμπόσιο τοῦ Σουλτάνου. Ἀμα κάθησαν στὸ τραπέζι, ἔφαγε λιγότερο ἀπ' ὅσο ἤθελε, γιὰ νὰ δείξει ἐγκράτεια, κ' ἄμα σηκώθηκαν γιὰ τὴν προσευχή, αὐτὸς κάθησε στὸ Χλί τοῦ Προσκυνήματος γονατιστός, καὶ μουρμουρίζοντας τὰ ἱερὰ ῥάβδρια, περισσότερη ὥρα ἀπ' τὴ

συνηθισμένη, γιὰ νὰ σχηματίσουν οἱ ἄλλοι μεγαλύτερη ἀπ' ὅση εἶχαν ἰδέα, γιὰ τὴν ἀρετὴ του.

«Ἀγαθὰ τῆς ἐρήμου! Πολὺ φοβοῦμαι πῶς δὲ φά φθάσεις στὴ Μέκκα, γιατί ὁ δρόμος ποὺ ἀκολουθεῖς πάει στὸ Τουρκε-στάν.»

Ἀμα γύρισε στὸ σπίτι του, πρόσταξε νὰ τοῦ στρώσουν τὸ τραπέζι γιὰ νὰ φάει. Εἶχε, ὁμως, ἓνα γιό, προικισμένο μ' εὐφυΐα μεγάλη καὶ κρίση, ποὺ τοῦπε:

—Πατέρα, δὲν κάθησες λοιπόν, στὸ τραπέζι τοῦ Σουλτάνου;

Ἀπάντησε:

—Δὲν ἔφαγα τίποτα μπροστά του ποὺ νὰ μὲ ὠφελήσει.

Ὁ γιὸς εἶπε:

—Τότε κάνε, ἐπίσης, καὶ τὴν προσευ-χή σου, γιατί τίποτε δὲν ἔκανες ἐκεῖ ποὺ νὰ σὲ ὠφελήσει.

«Ὡ σὺ, ποὺ βάσεις τὰ πρωτεριότητά σου ἀπάνω στὴν ἀνοικτὴ παλάμη σου, καὶ κρύβεις μὲς στὸν κόρφο σου τὰ ἐλαττώ-ματά σου, κοίταξε ὁ ἄνθρωπος τῆς ἐλπί-δας, τί πρᾶγμα θ' ἀγοράσεις, τὴν ἡμέρα τῆς φτώχειας, μὲ τὸ κίβδηλό σου νόμισμα.»

Μιά νύχτα, στὴν ἐρημὸς τῆς Μέκκας, δὲν εἶχα πιά τὴ δύναμι νὰ προχωρήσω, ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἀσπνία. Ἐγείνα τὸ κεφάλι μου ἀπάνω στὴν ἄμμο κ' εἶπα τὸν γκαμηλέρη μου:

—Ἀφῆσέ με!

«Πῶς τὸ ποδάρι τοῦ δυστυχισμένου ταξιδιώτη ποὺ ἡ γκαμήλα του ἀπόκαμε σηκώνοντας τὸ βάρος του, ὅταν νιώθει πῶς θὰ μπορέσει νὰ βαδίσει, ὅταν νιώθει πῶς τὸ σῶμά του παχύσαρκα γρήγορα θὰ λιγνέει; ὁ λιγνός θὰ πεθάνει ἀπὸ τὴν κούραση.»

Μοῦ εἶπε:

—Ὡ ἀδελφέ μου, μπρός σου ὑπάρχει ὁ Ναός, καὶ πίσω σου ὁ ληστής κ' ὁ δο-λοφόνος. Ἄν βαδίσσεις θὰ σώσεις τὴν ψυχὴν σου, ἂν κοιμηθεῖς θὰ πεθάνεις.

«Στὸ δρόμο τῆς ἐρήμου εἶναι ὁρατὸ νὰ κοιμᾶται κανεὶς τὴ νύχτα, κάτω ἀπὸ τὴ Πούλια, μὰ πρέπει νὰ πεῖ τὴν τελευταία του προσοχή.»

Γιὰ τὸ μετριασμό τῶν παθῶν.

Ὁ Προφήτης Μωϋσῆς εἶδε, μιὰ μέρα, νὰ φτωχό, ποῦ, ἐξ αἰτίας τῆς γδύνιας του, κρυβόταν μὲς στὴν ἄμμο, καὶ ποὺ τοῦ εἶπε:

—Σεβαστὲ Μωϋσή, δέξου στὸ Θεὸ νὰ μοῦ δώσει τί μέσα γιὰ νὰ ζῶ. Γιατί δὲν μπορῶ ν' ἀνθέξω πιά, κ' ἡ ψυχὴ μου εἶναι ἑτοιμὴ νὰ βγεῖ.

Ὁ Μωϋσῆς ἔκανε τὴ χάρι ποὺ τοῦ ζήτησε ὁ φτωχός: κ' ὁ Θεὸς ἔστειλε σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο ἀφθονὸν πλοῦτο.

Ὑστερα ἀπὸ πολλὰς μέρες, ὅταν ὁ Μωϋσῆς γύρισε πάλι σ' ἐκεῖνο τὸ μέρος, τὸν εἶδε νὰ τὸν πηγαίνουν ἀλυσοδεμένο, καὶ πλῆθος πικρὸ νὰ τρέχει πίσω του. Ὁ Μωϋσῆς ἐρώτησε:

—Τί συνέβη σ' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο;

Τοῦ ἀπάντησαν:

—Ἦλπε κρασί, ἔκανε καυγά, εἶχε φτερά, θ' ἀφάνιζε ἀπ' τὸν κόσμον ὅλα τὰ σπουδαγμένα.

«Πολλὰς φορές συμβαίνει ὁ ἀδύνατος νὰ πάρει στὸ χεῖρ του τὴ δύναμη: σηκώνεται, τότε, καὶ δαγκώνει τὸ χεῖρ τῶν ἀδυνάτων.»

Ὁ Μωϋσῆς ἐμολόγησε τὴ σοφίαν τοῦ Ἀημιουργοῦ ποὺ ἐπλασε τὸν κόσμον, ὅπως εἶναι πλασμένος, καὶ ζήτησε συγγνώμη γιὰ τὸ σφάλμα του.

«Ὅταν ὁ ποταπὸς ἄνθρωπος ἐπιτύχει ἓνα ἀξίωμα, χρυσάφι καὶ ἀσύμι, ἀσφα-λῶς θὰ καταλήξει νὰ τοῦ τραβήσουν τὸ κεφάλι. Ἐνας σοφὸς εἶναι: «Προτιμότερο τὸ μεριμνᾶν νὰ μὴν ἔχει φτερά».

Ὁ πατέρας ἔχει πολὺ μέλι, μὰ ὁ γιὸς ἔχει πολὺ ξύδι.»

«Ἐκεῖνος ποὺ δὲ σὲ κάνει πλούσιον ἐξέρει καλύτερα ἀπὸ σένα τὸ συμφέρον σου.»

Γιὰ τὰ καλὰ τῆς Σιωπῆς.

Εἶπα σ' ἓνα φίλο μου:

— Ἡ ἀπύφασή σου πῆρα ν' ἀπέχω ἀπὸ τὸ νὰ μιλῶ ἔχει γι' ἀφορμὴ τὸ ὅτι, τίς περισσότερες φορές, τὸ κακὸ καὶ τὸ καλὸ δὲ διακρίνονται στὸ λόγο, κι' ὅτι τὸ μάτι τοῦ ὀχτροῦ πέφτει μόνο ἀπάνω στὸ κακὸ.

« Ἡ ἀξία εἶνε τὸ μεγαλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ ἐλαττώματα στὰ μάτια τοῦ Μίσους. Ὁ Σααδὴ εἶνε ρόδο, μὰ στὰ μάτια τῶν ὀχτρῶν του εἶνε ἀγκάθι ».

Οἱ Ἀραβες ποιητὲς λένε:

« Ὁ μοχθηρὸς ἄνθρωπος δὲν περνᾷ πλάι ἀπὸ τὸν καλὸ καὶ ἀγαθὸν ἄνθρωπο παρὰ γιὰ νὰ τὸν συκοφαντήσει, λέγοντάς τον ἐλεεινὸ ψεύτη ».

« Τὸ φῶς τοῦ δίσκου τοῦ ἥλιου ποὺ φωτίζει καὶ καταναγάζει τὸν κόσμον φαίνεται ἀξιοπεριφρόνησης σὶ τὸν τυφλοπόντικα ».

Γιὰ τὸν Ἑρώα καὶ τὴ Νιδίη.

Μιά μέρα, σ' ἓνα βασιλεῖα τῆς Ἀραβίας διηγήθηκαν τὴ θαλασσιὰ ἱστορία τῆς ἀγάπης τῆς Λέϊλας καὶ τοῦ Μετζούν. Τοῦπαν πῶς αὐτὸς ὁ νέος ἀπὸ τὴν ἀπειρία του, ἔχασε τὸ λογικὸ του καὶ γύρισε σὰν τὸ ἀγρίμι μακριὰ σὶς ἐρημιές.

Τὰ πράγματα αὐτὰ φάνηκαν ἀπίστευτα στὸ βασιλεῖα.

— Μὰ ὑπάρχει στὸ κόσμον τέτοια ἀγάπη; ρώτησε καὶ τοῦρθε ἀκατανίκητη ἐπιθυμία νὰ ἴδῃ αὐτὸν τὸν τρελλὸ ἑρωτευμένο.

Ἐδωσε διαταγὴ νὰ πᾶν ἀμέσως νὰ τὸν βροῦν καὶ νὰ τὸν φέρουν μπρὸς του.

Ἦρθε κουρασμένος, ἡλιοκαμένος, σκυθρωπός. Ὁ βασιλεὺς τοῦ εἶπε:

— Γιατί περιφρονεῖς τὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων καὶ προτιμᾷς νὰ ζεῖς μὲ τ' ἀγρία ζῷα;

Ὁ Μετζούν ἐδάκρυσε καὶ εἶπε λυπητερά:

— Οἱ φίλοι μου ὅλοι μὲ μαλώσανε γιὰτὶ ἀγαπῶ τὴ Λέϊλα, οἱ ὀχτροί μου μὲ κατηγοροῦσαν, οἱ ξένοι μὲ κοροῖδευαν. Ἀς τὴν κοίταζαν ὅμως μιά φορὰ καὶ τότε θὰ βλέπανε ἂν θάχανε τὴν τόλμη νὰ μοῦ ποῦνε τὸ παρομικρό.

« Ἀς ἀξιώσῃ ὁ Θεός, ὁ μάγισσά μου, ὁ γοητεία τῶν ὀφθαλμῶν μου νὰ διακρίνανε τὴν ὑπεροχὴ σου ὁμορφιά, ἐκεῖνοι ποὺ τόσο ἀπὸν μ' ἐξευτελίζουνε γιὰτὶ σὲ ἀγαπῶ. Αὐτοὶ οἱ ἴδιοι τότε δίχως δισταγμὸ θὰ καταξέσχίζαν τὰ στίθια τους, καὶ στὰ χαριτωμένα ποδαράκια σου θ' ὀρριζαν προθύμα ματωμένη τὴν καρδιά τους ».

Ζωηρὸς τοῦρθε τοῦ μοναρχοῦ πόθος νὰ ἴδῃ αὐτὴν τὴ Λέϊλα, ποὺ μ' αὐτὰ νὰ ὑπεροχα λόγια τὴν ἐξεθείασε ὁ ἑραστής της. Τὴν ἀναζητήσαν παντοῦ, σ' ὅλα τὰ καραβάνια καὶ σ' ὅλες τίς δάσεις καὶ τέλος τὴν βροῦσαν καὶ τὴν ὠδήγησαν στὸ παλάτι. Ὁ βασιλεὺς εἶδε μιά κόρη μελαψή, ἀνοστή, ἀσχημη, ἀδύνατη σὰν ξύλο, καὶ γύρισε τὸ προσώπὸ του ἀπ' τ' ἄλλο μέρος μὲ περισφρόνηση γιὰτὶ οὔτε ἡ χειρύτερη δοῦλα του δὲν τοῦ φαινόταν τόσο σιχαμένη. Ὁ Μετζούν μὲ τὴν ὀξυδερκεία του κατὰλαβε τὴ σκέψη τοῦ μοναρχοῦ.

— Ὁ προίγκηπά μου (ἀτέλειωτη ἡ ζωὴ καὶ ἡ βασιλεία σου!) εἶπε, ἂν κοιτάζεις τὴ Λέϊλα ἀπ' τὰ παράθυρα τῶν ματιῶν τοῦ Μετζούν, ὄχι μόνο θὰ τὴν θάυμαζες, μὰ θάχανε καὶ σὺ τὸ λογικὸ σου, κι' ὅπως αὐτὸς καὶ σὺ θ' ἀπαίρνες τὴν ἑραμὸ καὶ τὰ βουνά.

« Δὲ νιώθεις σὺ τὸν πόνο μου καὶ δὲν τὸν συμπαθᾷς. Τότε, ἴπὸν, κι' ἐγὼ θὰ ζητήσω νὰ ὦρθε ἓνα φίλιν νὰ μὲ νιώθει, κι' ὅλην τὴν ὥρα θὰ λέω σ' αὐτὸνε τοὺς καημούς μου. Ἀνὸ ξύλο μ' εἰ βγάξουνε φλόγα, ὅταν καοῖν, πῶς ψηλὰ παρὰ ἓνα μόνο ».

« Ἄν τὰ καλά π. τεράκια μ' ἀκούαν νὰ κλαίω ἀπὸ ἀγάπη, καὶ λαιγαν μαζί μου. »

Ὡσεῖς, εὐτυχισμένοι ἔροι αἱ μὴν ξεχάξεν νὰ λένε ταχτικά, ἀπάνω στὴ χαρά σας: « Ὁ καημένος ἐκεῖνος ποῦ χάσας τὴ Λέϊλά του ».

« Θὰ λέω τὸν πόνο μου σ' ἐκεῖνον μόνο ποὺ ὑπόφερε ὅπως ἐγὼ ὑποφέρω. Γιατὶ ἂν θέλεις νὰ κίνεις προσεκτικὸ ἀπ' τὴ σφῆκα ἐκεῖνον ποὺ δὲν δοκίμασε ποτὲ τὸ κέντημά της, θὰ χάσεις ἄδικα τὰ λόγια σου. Μὴν παραβάσεις τὸ κάρμημό μου ».

μὲ τὸ κάρμημο ἑνὸς ἄλλου. Ἐκεῖνος δὲν ἔχει νὰ γιαιορῶσει παρὰ μιά πληγὴ ἀσημαντή, ἐνῶ τὸ σῶμα τὸ δικό μου στάζει ὅλο αἷμα. »

* *

Σ' ἓνα Μπεντουῖνο, κάτοικοι τῆς Βαγδάτης, ἔκανα αὐτὴν τὴν ἐρώτηση:

— Τί ἰδέα ἔχεις γιὰ τίς γυναῖκες;

Ἀπάντησε:

— Δὲν πρόπει νὰ περιμένεις καμιά ὠφέλεια ἀπ' αὐτές. Ὅταν εἶναι νέες καὶ ὠραίες, εἶναι ζόρικες, ἀγορεύς καὶ σκληρές. Ὅταν, ὅμως, περάσουν τὰ χόδια καὶ γίνονται ἀσχημες καὶ σιχαμένες, σοῦ δείχνουν μεγάλη τρυφερότητα καὶ ζητοῦν μὲ κάθε τρόπο τὴ συμπάθειά σου... *

Ἐνας νέος καὶ μιά κόρη περπατοῦσαν σ' ἓνα δάσος. Ἐξαφνα, κεῖ ποὺ κάθισαν νὰ ξεκουραστοῦν, ἡ κόρη παρατήρησε, λίγο πιά πέρα, κάποιον ἄγνωστο νέο ποὺ σὰν παλαβὸς τῆς ἔκανε, πίσω ἀπὸ ἓνα φράχτη, γνεψίματα ἀγάπης καὶ ἔστειλε φιλιά μὲ πάθος. Χαιρόνταν σὰν νάχε σὶ ἀκήθεια χάσει τὰ μυαλά του. Ἡ κόρη εἶπε στὸ φίλο της:

— Γιὰ δὲς, καλέ μου, αὐτὸν τὸ γελοῖο! Κοίτα, ἀναίδεια! Δὲν πᾶς νὰ τοῦ δώσεις ἓνα καλὸ μάθημα, σὺ, ποῦσαι πῶς δυνατός;

Αὐτὸς σηκώθηκε, πῆγε κ' ἐπίταξε τὸν ἄλλον, καὶ τὸν τσάκισε στὸ ξύλο. Σὲ λίγο, ἡ γλυκεῖα σιγαλιὰ ἀπλώθηκε πάλι στὸ δάσος.

Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ πρωῒ, ἐνῶ, ἀκόμα ὁ νέος κ' ἡ νέα εἶσαν ἀγκαλιασμένοι στὸ κορββάτι τους, θόρυβος ἀκούστηκε ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα κ' ἓνας ξένος μπῆκε μέσα.

— Στάλθηκαν, εἶπε, ἀπὸ τὸν Καδὴ, μὲ τὴν ἐντολὴ νὰ ἐπιβεβαιώσω τὸ ἀμαρτημά σας.

Μόλις εἰπώθηκαν αὐτὰ τὰ λόγια, ὁ ἑραστής γνώρισε τὸν ἄγνωστο ποὺ εἶχε τιμωρήσει τὴν προηγούμενη μέρα, κ' ἐκεῖνος, ἐπίσης, γνώρισε τὸ νέο ποὺ τοῦ τις ἔβρεξε.

— Ἀδεοφέ μου, τότε ρώτησε ὁ νέος, ἀλήθειά σένα διέλεξε ὁ Καδὴς γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσεις τὸ ἀμαρτημά μας;

Ὁ ἄλλος χαμήλωσε τὰ μάτια κι' ἀπάν-

τησε:

— Δυστυχῶς, ἡ ζωὴ ἔχει συχνὰ αὐτὲς τίς ἐρωτήσεις. Σήμερα ἀντιπροσωπεύω τὸν Καδὴ.

— Σὲ παρακαλῶ, λοιπὸν, εἶπε ὁ νέος, νὰ πεις τοῦ Καδὴ, πῶς ἀναγκάστηκα νὰ περάσω τὴ νύχτα μ' αὐτὴν τὴν κόρη νὰ νὰ μπορέσω νὰ σβήσω τὴ φλόγα ποὺ θέλησες, ἐσύ, νὰ τῆς ἀνάψεις χτὲς τὸ βράδυ, πέρα κεῖ στὸ δάσος.

Ἀφήνω τὴ φροντίδα σὲ σένα, ὁ ἀναγνώστη μου, νὰ βγάλεις τὸ ἥθικὸ συμπέρασμα ἀπὸ τὴν ἱστορία τούτη, ποὺ συνέβηκε σὲ μένα, τὸν καιρὸ ποὺ ἀναποῖσα τὴ Ντανιάζ, μίαν ὁμορφὴ κόρη στὸ Χιοράζ.

Στὸ Χιοράζ, στὴ Δαμασκὸ, στὸ Ἰσπαχάν, κάτω ἀπὸ τόσους περὶλαμπούς οὐανοὺς ὁσφράνθηκαν πολλὰ μυροβόδα ῥόδα! Ὅλα αὐτὰ τὰ ῥόδα, εἶναι οἱ κοῖκοι τῆς ἀλυσίδας, ποὺ μὲ κρατάει, τώρα, στὴ ζωὴ δεμένο.

Εἶσαι ἐλεύθερος, λοιπὸν, νὰ δώσεις ἀδικο ἢ δίκαιο στοῦ Καδὴ τὸν ἀντιπρόσωπο. Μὰ σὲ παρακαλῶ νὰ σκεφτεῖς λιγάκι καὶ τὴ Ντανιάζ, ποὺ ὅλη χάση, κάθε νύχτα, ἀλλάχαιος ἓνα καλοκαίρι, βοισκόταν δροσερὴ καὶ τρυφερὴ στὴν ἀγκαλιά μου.

Γιὰ τὴν ἐξασθένειά καὶ τὴν Γηραιότητα.

Στὴν ἐπιστροφὴ μου ἀπὸ ἓνα μακρινὸ ταξίδι πόθησα πολὺ νὰ ξαναῖδῶ τὴν κόρη, ποὺ ἔταν καιρὸ εἶχα ἀγαπήσει μὲ τρελλὴν ἀνάπη. Γιατὶ νὰ μὴ θυμηθῶ τὰ λόγια αὐτὰ ποῦπε ἓνας σοφός:

« Τὸ περισσότερον δὲν μοσεῖ νὰ βορῇ ἀφελισμένο ἄσυλο στὰ κλαδιὰ ἑνὸς δένδρου, ποὺ ἡ βουρχειωνιά τὰ γύμνωσε ἀπ' τὰ φύλλα. Συμβουλέψου τὸν καθρέπτη σου, ποὺν καλέσεις μίαν ὁμορφὴ κόρη στὴν ἀγκαλιά σου ».

Μόλις μὲ εἶδε ἡ κόρη ἐκεῖνη χαμήλωσε τὰ μάτια της. Γύρωθὲς μας, οἱ μέλισσες μεθυσμένες ἀπὸ τὴν ἀνοιξὴ χαράζανε, στὴν ἡσυχία καὶ διάφανη ἀτμοσφαῖρα χουσεῖς γραμμὲς, μὲ τὸ τρελλὸ φτερούγισμά τους.

Ἐκοινα καλὸ νὰ τῆς θυμίσω πῶς εἶμουν ἀκόμη νέος σὰν κι' αὐτὴν, μόνο

μων λογογράφων της Αθήνας, που είχαν εκφρασθή για τον κ. Χρηστοβασίλη χαροζιτηρίζοντάς τον σαν ένα καλό αφοτογράφο κι' ότι μ'αυτὸν παρουσιάζει τὰ πράγματα ἀνεπιτήδευτα, σὰν σ' κινηματογραφικό πάνι. Δὲ θὰ ἐπαναλάβουμε ἐδῶ τις διαφορὲς ἀνάμεσα μ'αὐτὸν αφοτογράφου καὶ μ'αὐτὸν καλλιτεχνικῆς συνθέσεως οὔτε θὰ ξαναμετρήσουμε τὴν ἀπόστασιν, ποὺ χωρίζει ἕνα κινηματογραφικὸ σενάριο ἀπὸ ἕνα θεατρικὸ ἔργο ἁπλῶς διαπιστώνουμε τὴν ἀναξοκουνθία στὶς σκέψεις τοῦ ἀγορητῆ, ποὺ παρατηρήσαμε. Καὶ κατ' ἄλλο ἀκόμα. Μιλώντας ὁ κ. Παπαδόπουλος γιὰ τὴν ἀλὴ Ρωμαντικῆς καὶ Παρνασιακῆς σχολῆς ἀνέφερε πῶς ὁ Χρηστοβασίλης ἀνατάφηκε ποιητικὰ στὴ σχολὴ τῆς decadence τοῦ Παρνασιασμοῦ. Ἐδῶ πέφτει καντόρι-α ἔξω. Βρίσκει πονθενά, ἀλήθειά, σ' ὅλο τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Χρηστοβασίλη τὸ φιλή δονομυστικισμὸ ἐνὸς Βωδελαίρ — ἢ συναντᾷ στὸν ἀνθρώπο — ποιητὴ Χρηστοβασίλη τὶς διαδοχικὲς φάσεις, ποὺ πρὶν νὰ περάσῃ μ'αὐτὴν ψυχὴ, γιὰ νὰ φθάσῃ τὴν τελειότητα, ὅταν εἶναι προορισμένη γι' αὐτὴν δηλ. τὴν ἀδλιότητα, τὴν ἀδυναμία καὶ τὴν καλὴν ὅπως λέει κι' ὁ God-frey, καί ποὺ κρύνονται στὶς «Στροφές» τοῦ Moreas κι' ἔτσι ποῦναι καὶ ὁ τελευταῖος, μποροῦμε νὰ ποῦμε, τοῦ Παρνασιασμοῦ. Γιὰ μ'αὐτὴν τέτοια σύγκριση θάκανε τὸ σταυρὸ τοῦ ἀσφαλῶς κι' ὁ κ. Χρηστοβασίλης.

Μὰ γιὰ τὰ μειονεκτήματα αὐτῆς τῆς διαλέξεως μ'αὐτὸν ἀποζημίωσε ὁ κ. Μυλωνᾶς — δόκιμος κι' αὐτὸς τοῦ Διδασκαλείου — ποὺ μίλησε γιὰ τὸν Πελλερὲν τὸ περασμένο Σάββατο ἀργὰ τὴ νύχτα, ἐξ αἰτίας τοῦ ἀνοργήματος τῆς λαϊκῆς τέχνης. Κ' ἡ διάλεξις τοῦ κ. Μυλωνᾶ δὲν ἦταν ἀπηλλαγμένη ἀπὸ τρωτά, σὰν ἔργο ἀνθρώπινον. Διεξοδική, ἀχαλίνωτη σὲ πολλὰς μεριές, ὥστε νὰ κατάντη κάπου — κάπου φλυαρία μ' ἐπιτήδευση ἔχουσα ἐδῶ κι' ἐκεῖ, ὥστε νὰ γίνεταί σ' ὅλην τὴν ἀπὸ τὸ σημειῶ θὰ μ'αὐτὸν ἐπέτρεπε ὁ κ. Μυλωνᾶς νὰ τοῦ ποῦμε, γ' ἀποφύγη αὐτὸν τὸν μοντερι-

σμό, ποὺ στὴν Ἑλλάδα κατήντησε ἀρρώστια, γιατί' ἂν παρατηροῦνται στὴν Ἑδρώπη, πρῶτα — πρῶτα, δὲν εἶναι καθαρὰ στρουφὸν ἕφος, μὰ τὸ περίφημο στύλ — νέγκο, ποὺ ἀφίνει τὸν ἀναγνώστη νὰ υπονοῇ ὅ,τι θέλει κ' ὥστερε ἕνα τέτοιο πρᾶγμα ἐκεῖ βγαίνει ἀπὸ τις πραγματικὲς συνθη-κες, ποὺ στὴν Ἑλλάδα δὲν ὁρίσταν ἀκόμα, γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ μ'αὐτὴν τέτοια τάση ποὺ δὲν εἶναι παρὰ καθαρὸς πνευματικὸς σνομπισμός) ἢ διάλεξις ὅπως τοῦ κ. Μυλωνᾶ εἶχε μ'αὐτὴν τέτοια συνοχὴ ἰδεῶν, ἦταν πλουτισμένη με λαμπρὲς ποιητικὲς εἰκόνες, ποὺ σοῦ μετέδιναν μουσικότητα καὶ ὑποβλητικότητα. Ὁ κ. Μυλωνᾶς ἀνάλυσε τὰ τραγούδια καὶ τὰ συνέττα τοῦ αἰσθητικοῦ τραγουδιστῆ τοῦ σαλονιῦ, παίρνοντας πρὶν πολλὸν τὸν ἀνθρώπο — ποιητὴ καὶ μ'αὐτὸν ἔδωκε ἔτσι τὴν εἰκόνα τοῦ «αἰωνίου ἀνθρώπου» ἀνάλογη μ' ἐκείνη, ποὺ μ'αὐτὸν δόθηκε ἀφορμὴ νὰ ποῦμε παρὰ παραπάνω ἀναφέροντας τὴ σχετικὴ γνώμη τοῦ Ἀγγλοῦ κριτικῆ γιὰ τὶς «Στροφές» τοῦ Moreas. Γιὰ τὸ θεατρικὸ καὶ τὸ ὑπόλοιπο λογοτεχνικὸ ἔργο ὁ κ. Μυλωνᾶς ἀνέφερε λίγα πράγματα. Κι' ὅμως ἡ θεατρικὴ παροσπᾶθεια καὶ τὸ χρονογράφημα ἀποτελοῦν τὶς κυριώτερες ἐκδηλώσεις τοῦ ἔργου τοῦ Πελλερὲν. Ἐμεῖς γιὰ λόγους ἀνώτερου τῆς θελήσεώς μας δὲ μπορέσαμε νὰ τελειώσουμε τὶς μελέτες, ποὺ ἀρχίσαμε γιὰ τὸ λογοτεχνικὸ ἔργο τοῦ ἀληστίνου Ποιητῆ. Ἐλπίζουμε ὅμως στὴν «Ἡπειρὸς» — τώρα πρὶν ποὺ ἡ «Ελλοπία» διακόπτει τὴν ἐκδόσιν της — σ' ἐπόμενες ἐπιφυλλίδες νὰ δώσουμε μ'αὐτὴν καὶ γιὰ τὴν θεατρικὴν προπᾶθειαν καὶ τὸ χρονογράφημα τοῦ Συγγραφέα ἐκείνην, γιατί γεννάει ἐκτετατὸ φιλολογικὸν ἐνδιαφέρον, ὅπως ἐτόνισε ἤδη ὁ κ. Κοντοπάνος, αὐτὸ δέ, γιατί εἶνε ζωντανὴ καὶ εἰληκτικὴ ἡ ἐκδόσις αὐτῆς.

Μὰ ἐκεῖνο, ποὺ μ'αὐτὸν ἔκαμε δυνατὴ ἐντόπιση, εἶναι οἱ σκέψεις τοῦ κ. Μυλωνᾶ σκέψεις δυνατὲς, ὠραῖες, πρωτότυπες. Μ'αὐτὴν μάλιστα κόρησε ὅλες τις ἄλλες καὶ μ'αὐτὴν κατέχει ὁλόκληρους, ὥστε γιὰ τὴν ἔχει γενί-

κώτερη σημασία καὶ δὲν μποροῦμε παρὰ νὰ τὴν ἀναφέρουμε:

Ἐνας Ἡρόστρατος, εἶπε ὁ κ. Μυλωνᾶς, εἶναι ἕνας δυνατὸς ἀνθρώπος, ποὺ εἰς πεῖσμα τῶν ἀδυναμιῶν τῆς Τέχνης, ἔκαψε μ'αὐτὴν τὸ Ναὸ τῆς Ἐφέσου. Ἡ θέλησις κ' ἡ δύναμις γι' αὐτὸν ἦταν βράχος κ' ὅλα τ' ἄλλα ὥραϊα κήματα ποὺ σβύθουνε σ' ἀγέρωχο στήσιμό του.

Ἀληθεῖς: Ἄν παίρναμε τοὺς τραγικοὺς ἥρωες, τοὺς «λεύτερους ἀνθρώπους» τὰ ἄτομα ποὺ δὲν μποροῦν νὰ ζήσουν κάτω ἀπὸ τὴ σκέπη ἐνὸς στενοῦ κοινωνικοῦ οἰκοδομήματος τόσοσθι ζῶν ὅσο καὶ τὴν τέχνη, σὰν ἀνθρώπους ποὺ κυττᾶνε νὰ πραγματοποιήσουν ἕνα ὄνειρο, ἐπιδίω- νὰ πραγματοποιήσουν, ἀσφαλῶς θὰ μαθαίνα- με νὰ βλέπουμε τὰ πράγματα ὅχι μὲ τὸ πρῶμα μ'αὐτὸν καθιερωμένης, συμβατικῆς ἡθικῆς, σὰν αὐτὸ ποὺ βλέπουν σχολαστικοὶ διδάσκαλοι ψευδοκλασσικῶν γυμνασίων. Γι' αὐτὸ βοήθαμε στὴ σκέψιν αὐτὴ μ'αὐτὴν γενικώ- τερη σημασία καὶ μ' ἀπάντησιν στὸ σχο- λαστικισμὸ, γιὰ τὴν ὁραία ἀξίζουσα θεομ'αὐτὴν νὰ τοὺς σφίξῃ κανένας τὸ χεῖρ καὶ τοῦ γιομάτου ἀπὸ ἐλπίδες κ. Μυλωνᾶ, ἀλλὰ πρὸ παντὸς τῶν Διευθυντῶν τοῦ Διδασκα- λείου.

Π. Φ.

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΔΗΜ. ΣΑΡΡΟΥ

Ο ΚΥΚΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΡΙΠΙΔΗ

ΣΕ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥΣ ΣΤΙΧΟΥΣ

Απὸ τὸ θῖασο τῶν σατύρων, ὁπαδῶν τοῦ Βάκχου, ποὺ τραγουδοῦσαν διάφορα τραγούδια, διθυράμβους, πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου, βγήκε ἡ ἀρχαία τραγωδία. Οἱ τραγωδοὶ ὅμως ἐγκατέλειψαν τοὺς μύθους τοῦ Διονύσου καὶ ἔχασαν τοὺς σατύρους.

Ἀλλὰ δὲν τοὺς πέταξαν τελείως ἔξω ἀπὸ τὶς γιορτὲς ποὺ γίνονταν πρὸς τιμὴν τοῦ Θεοῦ των. Διετήρησαν ὅ,τι καλλιτεχνικὸ μποροῦσε νὰ διατηρηθῇ ἀπὸ τὴν παλῆ βακχεῖαν τῶν σατύρων κι' ἔκαμαν τὸ σατυ- ρικὸ δρᾶμα, ποὺ τὸ πρόσθεσαν στὸ τέλος καὶ τοῦ τραγικοῦ. Ἐτσι τὸ σατυρικὸ δρᾶμα φαίνεται σὰν ἐπίλογος τῆς τραγωδίας. Κι' ἀποτελοῦσε πραγματικὰ μίαν ἀνακούφιση μετὰ τὸν «ἔλεον καὶ φόβον» ποὺ προσε- νοῦσαν στὴν ψυχὴ τῶν ἀκροατῶν τὰ τρία τραγικὰ δρᾶματα ποῦσαν προηγουμένως παρὰ τῆς. Τὸ πνεῦμα γελᾷ, ὥστε ἀπὸ τοὺς κο- πιάδεις ἀγῶνες του. Αὐτὸς ὁ αἰσθητικὸς χαρακτηρισμὸς ταιριάζει νὰ δοθῇ στὸ σα- τυρικὸ δρᾶμα, (λέγοντας σατυρικὸ δρᾶμα δὲν ἐννοοῦμε ποσῶς τὴν κωμῶδιαν ποὺ εἰ- τελείως διάφορο πρᾶγμα).

Ἐνα τέτοιο σατυρικὸ δρᾶμα εἶναι καὶ ὁ Κύκλος τοῦ Εὐριπίδη πρὸ μετέφρα- σε στὴν πρὸ ἀγνὴ δημοτικὴ ὁ κ. Δημ. Σάρρος, διακεκομμένος ἡπειρώτης λόγιος καὶ ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας. —

Ἡ μετάφρασις τοῦ κ. Σάρρου συγκε- τρώνει ὅλα τὰ στοιχεῖα μ'αὐτὴν πραγματικῆς καὶ ὠραίας μεταφραστικῆς ἐργασίας.

1) Εἶνε πιστή. Ὁ μεταφραστὴς μένει πιστὸς, πιστότατος στὸ νόημα τοῦ κει- μένου χωρὶς νὰ ξεφεύγῃ καθόλου ἀπ' αὐτό. Διατηρεῖ ὡς καὶ τὰ ἑωτερικὰ καλοῦπια τῆς ἐκφράσεως. Στὸ διάλογο μεταχειρίζε- ται τὸ λαμβικὸ τρίμετρο, μὲ τὴν ἴδια γλα- φικότητα μὲ τὴν ὁποῖαν τὸ μεταχειρίζον- ταν κι' ὁ Εὐριπίδης. Οἱ γλυκύνειοι καὶ τᾶλλα ἑλαφρὰ μέτρα τῶν χορικῶν τοῦ πρω- τοτύπου βοῖσκουν τέλεια ἀπόδοσιν στὶς στροφὰς μὲ τὸν ὁχτασύλλαβον ἢ ἑφτασύλ- λαβον στίχον καὶ τὶς ἀπαλὲς ὁῖμες στὴ μετά- φραση.

2) Δὲν ἔχει τὰ συνηθισμένα ψευδᾶδια τῶν ποιητικῶν μεταφράσεων, στεινωμένους λέξεις δηλ. ἀπαιεῖς καὶ δυσκολοχόνευτες συ- νιχῆσεις ἢ κουτσὸς στίχους. Δὲν ἔχει τί- ποτε ἀπ' αὐτά. Ἡ μετάφρασις εἶνε στρω- μένη μὲ ἀρκετὴ δεξιότητα.

8) Εἶνε ώραία. Ὁ μεταφραστής δὲν μεταχειρίστηκε λέξεις ποὺ νὰ ἐξημεύουν «κατὰ συνθήκην» τὸ ἀρχαῖο κείμενο, ἀλλὰ ποὺ τὸ ζωντανεύουν πραγματικὰ μὲ μιὰ παραστατικὴ καὶ χάρη ποὺ ξεγελιέται κανεὶς πραγματικὰ καὶ νομίζει —στὰ χορικά— ὅτι βρίσκεται μπρὸς σὲ μιὰ καινούργια ἐκδοσὴ τοῦ σατυρικοῦ Βηλαρά:

Πῶ! πῶ! πῶ! χορτάτος εἶμαι
ἀπὸ κρασί, κι' ἀναγαλλιάζω
ἀπὸ τὸ δυνατό φαγί.
παραγέμισε ἡ κοιλιά μου
σὰ μαούνα φορτωμένη
ἀπὸ τὸν πάτο ὡς τὴν κορυφή.

Ἰδιαίτερη ἐντύπωση προξενεῖ ἰδίως ἡ πάροδος ὅπου μὲ θαυμαστὴ δεξιότητι καὶ ὁρθοῦσε ὁ μεταφραστὴς νὰ μᾶς μεταφέρει ἀπὸ τὸ γρέκι τοῦ Κύκλωπα σὲ μιὰ

σύγχρονη στρούγγα:

Λῦσε τὰ σφιγτὰ μαστάρια
καὶ προσθήλιασε τάρνια,
ποὺ τὰφήνεις μοναχά
Σὲ ζετοῦν τὰ βυζαστάρια,
ποὺ κοιμοῦνται ὀλημερίς
καὶ πεινοῦν τὰποβραδύς.
Πότε τὰ χλωρὰ λειβάδια
θὰ τὰφήσης καὶ θάρβῃς
στὸ μαντρί σου νὰ βρεθῇς;
Γύρνα πίσω στὰ δημάδια,
γύρνα μέσα στὶς σπηλιές
καὶ νὰφήσης τὶς βοσκές.

Μὲ τὴν ώραία του μετάφραση τοῦ Κύκλωπα ὁ κ. Σάββος προσθέτει ἕνα ἀκόμα πετράδι στὴν κατὰ πάντα ἀξιόλογη μεταφραστικὴ ἐργασία του.

Τ. Σ.

ΔΗΛΩΣΙΣ

Τὸ τεῦχος αὐτό, ποὺ βγαίνει διπλὸ, εἶναι τὸ τελευταῖο τοῦ πρώτου ἐτησίου τόμου τῆς «Ἑλληνοπίας», μὲ εἶναι συγχρόνως καὶ τὸ τελευταῖο τῆς ἐκδόσεώς της. Οἱ λόγοι, γιὰ τοὺς ὁποίους διακόπτεται δὲν μποροῦν νὰ ἐκτεθεῖν σ' ἕνα σύντομο σημείωμα, μᾶλλον, εἰδοποιητήριο γιὰ τοὺς ἀγαπητοὺς συνεργάτας καὶ συνδρομητάς, τοὺς ὁποίους εὐχαριστεῖ θερμότατα γιὰ τὴν ἐποστηρίξιν τους. ἐπιφυλλάσσεται δὲ κάπου ἄλλοῦ νὰ τοῦς ἐκθέσῃ πλεονέκτημα ἀρκεῖται μὲν ἄρα τὰ πᾶν, πῶς ἡ σκέψη ποὺ εἶχε γίνει κάποτε νὰ συγκροτηθῇ στὰ Γιάννινα ἕνας σύλλογος διανοουμένων μὲ ὄργανο τὸν ἴδιον τοῦ συλλόγου τὴν «Ἑλληνοπία» μ' ἐπιτελεῖο συνεργατῶν ἐξησφαλισμένο καὶ κεφάλαιοοικονομικὰ εἰσις, ἡσφαλισμένα, καὶ ἦσαν εὐχῆς ἔργον, ἐν ἐκτενέσκει καὶ ὅσῳ.

Η. ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ.

ΓΙΩΣΕΦ ΕΛΙΓΙΑ

Ξαφνικὰ κι' ἀνεπάντεχα μᾶς ἦρθε ἀπὸ τὴν Ἀθήνα τὸ μαῦρο τὸ μαντάτο γιὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀγαπημένου μας Γιωσέφ Ἑλιγιά. Δαρμένος ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ κατατρεγμένος ἀπὸ τοὺς ὁμοεθνεῖς του ὁ διαλεχτὸς Ἡπειρώτης δὲν ἔπαψε καθόλου νὰ ἐργάζεται μὲ ἀκατάβλητο κουράγιο γιὰ τὰ Γράμματα. Κ' ἡ ἐργασία του, πρωτότυπη καὶ μεταφραστικὴ, σκορπισμένη στὰ διάφορα φιλολογικὰ περιοδικὰ κ' ἐφημερίδες, μᾶς δείχνει ἕνα ταλέντο ἐξαιρετικὸ κι' ἕναν ἀνδρωπο τῶν γραμμάτων ἀκούραστο.

Γνώστης τῆς Γαλλικῆς καὶ τῆς Ἑβραϊκῆς γλώσσας καὶ φιλολογίας ἔζησε διδάσκοντας τὴν πρώτη καὶ μεταφράζοντας τὰριστουρήματα τῆς δευτέρας.

Ἀπὸ τίς πολλές κι' ὥραιες μεταφράσεις του ἀπὸ τὴν ἑβραϊκὴ φιλολογία ξεχωρίζει ἡ ἑμμετρὴ μετάφραση τοῦ «Ἀσματος τῶν ἀσμάτων» ποὺ δημοσιεύτηκε προπερὺ, στὸ περιοδικὸ τῆς Μεγ. Ἑλλ. Ἐγκυκλοπαιδείας συνωδευμένο μὲ ἑκτενὴ καὶ κριτικώτατα σχόλια.

Ἄλλ' ἐκτὸς ἀπὸ τὴν σπουδαία μεταφραστικὴ ἐργασία, ποὺ ἐχάρισε στὰ νεοελληνικά μας γράμματα, ὁ Γιωσέφ Ἑλιγιά ἦταν κι' ἕνας πρωτότυπος ποιητὴς μὲ τοι φερώτατη διάθεση —καταστάλαγμα μιᾶς πρώιμα ὀρμησμένης αἰσθητικῆς τῆς ποιήσεως. Τὰ τραγούδια του σκορπισμένα στὴν «Ἡπειρο» «Ἡπειρωτικὸν Ἀγῶνα», Βίβλα (Μεσολογγίου) καὶ στὰ περιοδικὰ τῶν Ἀθηνῶν «Φιλικὴ Ἑταιρεία» «Ἑλληνικά Γράμματα» «Νέα Ἑστία» καὶ πε-

ριοδικὸ τῆς Ἑλληνικῆς Ἐγκυκλοπαιδείας, στὴν ὁποία ἦταν τακτικὸς συνεργάτης, εἶνε ἑστέρα σὰν τὸν Ἑλληνικὸ οὐρανὸ κι' ἔχουν μιὰ πλαστικότητα Ἑλληνικοῦ τοπίου. Κανένας ἀρρωστικὸς ὑπερμοντερνισμὸς ἀπ' αὐτοὺς ποὺ δέρνει τοὺς σημερινοὺς ποετὰς τοὺς καμμιὰ ξενότροπη μίμηση δὲν τὸν εἶχε καταλάβει.

Ἐνας κάποιος δημοτικισμὸς ποὺ συγκεντρώνονταν σὲ μερικὲς βαρειόχες λέξεις στὰ πρώτα τὰ τραγούδια ὑποχώρησε σιγὰ —σιγὰ, γιὰ νὰ πάρῃ ὁ στίχος του μιὰ μουσικὴ ὑποβλητικὴ ποὺ διακρίνεται κυρίως στὰ «τραγούδια τῆς Ρεβέκκας».

Ὁ πρόωρος θάνατος τοῦ ποὺ τὸν ἦρε στὴν ἀρχὴ ἀκόμα τοῦ σταδίου του (ἦταν μόλις 31 — 32 ἐτῶν) πρὶν προφτάσῃ νὰ διαλέξῃ καὶ ταξινομήσῃ τὴν σκορπισμένη ἐδῶ κι' ἐκεῖ ἐργασία του καὶ πρὶν νὰ ὁλοκληρώσῃ, ὅπως ἐπιδίωκε, τὴν μεταφραστικὴν του προσπάθεια, προξενεῖ βαθύτατη θλίψη σὲ ὅσους τὸν ἐγνώρισαν ἀπὸ κοντὰ καὶ τοὺς δόθηκεν ἡ εὐκαιρία νὰ ἐκτιμήσουν καὶ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὸ ἔργο του.

Καὶ τὴ θλίψη αὐτὴ τὴν κάνει ἀκόμα μεγαλύτερη ὁ σπαραγμὸς τῆς ἀμοιρῆς του μάνας, ποὺ ἀπόμενε στὸν κόσμον πιά σὰν καλαμὰ στὸν κάμπο...

Ἄς εἶνε ἀλαφρὸ τὸ χῶμα τῆς λεπτῆς ἀττικῆς γῆς ποὺ τὸν σκεπάζει κι' ἄς μὴ βαρύνῃ τὴν ψυχὴν του καμμιὰ θύμηση πικρὴ ἀπ' ἐκείνες ποὺ τὸν ἔκαναν νὰ μᾶς πῇ κάποτε:

—Ὅχι δὲν ἔρχομαι στὰ Γιάννινα. Εἴμ' ἕνας ξένος ἐδῶ ΕΚΕΙ.

Π Ε Ρ Σ Ε Κ Ο Μ Ε Ν Α

† ΑΘΗΝΑΓΟΡΑΣ :	Ἡ Βοζαντινὴ οἰκογένεια Μέλη Μελετᾶ Σελ.	28, 29, 30,
	Ὁ Μητροπολίτης Ἰωαννίνων Κλήμης	129, 130, 131
	Πολίτιμοι πληροφοροὶ περὶ Ἡπείρου	199, 200.
ΒΛΑΧΑΕΙΔΗΣ :	Μία παραλαύουσα Ἀγροτική πολιτικὴ—Τὸ μαρτύριον τῆς νοματικῆς κτηνοτροφίας σελ.	25, 26, 27.
ΒΑΝΤΖΙΟΣ Γ. :	Περὶ συναιτερισμῶν.	11, 12, 13—44, 45, 46, —67, 68.
ΒΙΡΓΙΛΙΟΣ :	Ἡ φαρμακευτικὴ (μετ. ΧΡ. Χρηστοβασιλῆ). 181, 182, 183.	
ΒΗΛΑΡΑΣ :	Βουλὰκι.	241, 242, 243.
ΓΚΟΡΙΖΗΣ Β. Α. :	Σαμουήλ.	51, 52, 53, 54, 55.
ΓΚΟΛΕΤΣΗΣ Κ. :	Ἡ οἰκονομικὴ Ἡπείρος. Διὰ μίαν καλλιτέραν. αἰθρίαν.	64, 65, 66.
ΓΑΛΑΝΗΣ Δ. :	Ἐπίλογος.	18.
ΔΟΥΜΑΣ Φ. :	Καὶ μόνον τότε θὰ ἔχουμε ἀθλητισμό.	
ΔΕΥΤΕΡΑΙΟΣ Γ. :	Ἡ φυματίωσις ἐν Ἡπείρῳ καὶ τὰ ἐνδεκνύμενα μέτρα, πρὸς καταπολέμισιν αὐτῆς	31, 32.
ΔΟΥΚΑΣ ΝΕΟΦΥΤΟΣ :	Δύο ἐπιστολαὶ τοῦ Νεοφύτου Δούκα.	57, 58, 59, 60, 61, 62, 63.
ΔΟΣΙΟΣ Ν. Γ. :	Δημῳδαὶ ἐτυμολογίαι (=παρετυμολογίαι=).	84.
	Ἡ Ἀμβρακία (ἡ σημερινὴ Ἄρτα). Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἡπείρου ἐπὶ Πύρρου καὶ τῶν διδόχων αὐτοῦ.	100, 101, 102.
	Λαϊκαὶ παρετυμολογίαι β.	134.
ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ ΣΤ. :	Ἀνάθημα Ἀρτέμιτι Παδικοῦ ἐν Ἀμβρακίᾳ	162.
De Pont Leonce. :	(ἀπόδοσις Σ. Μ.) Γιὰ σέγα. 16.	Ξαναγύρισμα 151.
De Lisle Leconte. :	NoΞ (μετ. Γιωσέφ Ἐλιγιά)	204.
	Δημοτικὰ τραγούδια τῆς Ἀρτας. (συλλ. Τάκη Σιωμοπούλου)	135, 136, 137, 138, 139, 140.
ΕΥΡΙΠΙΔΗΣ :	Ἡ πάροδος ἀπὸ τὸν Ἰππόλυτο (μετ. Δημ. Σάβρου)	196, 197, 198.
ΕΛΙΓΙΑ ΓΙΩΣΕΦ. :	Ἀντιθέσεις. 85. Φαυγαλὸ χαμόγελο 198. Παιδιὸ τραγοῦδι.	243.
ΘΕΟΚΡΙΤΟΣ. :	Θύρσης ἢ Ὁδῆ (μετ. Χρ. Χρηστοβασιλῆ).	145, 146, 147, 138, 149, 159, 151.
	Ἡπειρωτικὰ ποιήματα (συλλ. Τάκη Σιωμοπούλου)	107.
	» » (συλλ. Χρ. Σρύλη)	
ΙΣΜΙΝΟΣ :	Ὁ Παλαμῆς φιλόσοφος.	
ΚΑΛΕΥΡΑΣ ΑΧ. :	Ἡ νέα γενεά μας.	23.
ΚΑΜΠΙΑΝΗΣ ΑΡ. :	Ἐνας πρόδρομος —δ Βηλαράς.	228, 229, 230, 231, 232.
ΚΙΟΥΡΗΣ ΧΑΡΗΣ :	Περιηγήσεις γύρω στὴν Ἡπείρο.	77, 78, 79.
ΚΟΤΖΙΟΥΛΑΣ Γ. :	Ἡ φτώχεια καὶ τὰ γράμματα. (μετ. Κ. Μάκκου) Ἑλλά!	141, 142, —187, 188, 186.
Lavedan :		
ΜΥΛΩΝΑΣ ΑΔ. :	Ἡ παγκόσμιος οἰκονομικὴ κρίσις	169, 170, 171, 172, 173, 174.
ΜΟΥΣΕΛΙΜΗΣ ΣΠ. :	Ποῦν ἢ Χρύσω.	159.
ΜΥΡΣΙΝΗΣ ΑΛΚΗΣ :	Κόρος	79.
Μ. Σ. :	Ἀπόψε 32. Ἐξως τῆς γῆς 66. Μία πολὺ ἀπλὴ ἱστορία 95.	
ΜΑΧΑΡ :	Ὁ θριαμβευτὴς μπεμπῆς	239, 240.
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΚΩΝ. :	Τὶ εἶνε μουσικὴ.	252, 253, 254, 255, 256.
Νεκρολογία :	Ἰωάννης Κανάτας	94.
»	Γ. Βλαχλείδης	

ΕΙΟΥΡΑΣ :	Εἰς μνήμην Σπυρίδωνος Μπάρα	165, 156.
ΠΑΛΑΜΑΣ ΚΩΣΤΗΣ :	Ἡ Πανδώρα. 217, 218, 219. Ὑμνος τοῦ πνεύματος.	264, 265.
ΠΕΛΛΕΡΕΝ Γ. :	Ὑπερτάτη θυσία (δοῦμα) 4, 5, 6, 7, 8—33, 34, 35, 36, 37, 38—69, 70, 71, —89, 90, 91, 92.	
	Χινόπωρο—Ἡλιοτροπία 108 — δ Βηλαράς 109, 110, 111, 112, —121, 122, 123, 124, 125, 126, —152, 153, 154, 155, 156.	
	Ὁ Λαὸς 166. Περὶ ἀρετῶν 216, 217. Ἐκδίκησις 190.	
ΠΕΛΛΕΡΕΝ ΤΑΚΗΣ :	Λυτρωμὸς	38.
ΠΑΠΑΣ ΕΥ. :	Ὅλιναι σκέψεις ἀπ' τῆς ἱατρικῆς καὶ τῆς ζωῆς	159, 160, 161.
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ Γ. :	Ἡ Ἡπειρωτοπύλα τῶν παραμυθιῶν	257, 258, 259, 260, 261, 262, 263.
Roussel Luis :	Μία κοιτικὴ διὰ τὸν κ. Μουσελίμην	144.
ΣΙΩΜΟΠΟΥΛΟΣ ΤΑΚΗΣ (Τ.Σ.) :	Τετράστιχα 9, 10. Προμηθεὺς Δεσμώτης καὶ Ἰκέτιδες. 14, 15, 16. Τὰ ἐκατόχρονα τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως καὶ ἡ Ἡπείρος, 49, 50, 51. Ἡ ἀλήθεια 88—Νεκρικὴ Ὁδῆ, 102. Ἀντίλογοι. Ἡ Περίταμορροση 127, 128. Αἱ ἀνασκαφαὶ τοῦ κ. Κατσάνου ἐν Ἀρτῇ. 157, 158, 159. Ἐνα δαυλινὸ, 163, 164. Συμφωνία 183. Ὁ Σκεπτικισμὸς στὴν Ἀσχαία Ἑλλάδα, 184, 185, 186—209, 210, 211—273, 274. Ἡ πιάντα, 215, 216. Ἀγγελικὴ, 221, 222, 223. Τὸ τραγούδι τῆς χαοῦς, 268, 269. Βωμοί, 269, 270. Στοχασμοὶ 271. Ὁ Κύκλωπας τοῦ Εὐριπίδη, 283, 284.	
(1) ΣΑΡΡΟΣ ΔΗΜ. :	Εἰσαγωγή στὸν Ἰππόλυτο τοῦ Εὐριπίδη, 193, 194, 195, 196.	
ΣΤΕΡΙΟΠΟΥΛΟΣ Κ. :	Τὸ γέλιο.	39, 40, 41, 42—80, 81, 82, 83, 84.
ΣΤΑΜΑΤΙΑΔΗΣ :	Περὶ Ἑλλοπίας	43, 44.
ΣΑΛΛΗ :	Ἀπὸ τὸ Γκιουλιστάν.	275, 276, 277, 278, 279, 280.
ΣΟΥΛΗΣ ΧΡ. :	Βηλαράς κ. τ. λ.	280, 281.
Schure Ed. :	Ὁ θρίαμβος τοῦ Κρισνά.	263, 267, 268.
ΤΣΟΥΛΑΣ ΧΑΡ. :	Βουβὸ τραγούδι.	161.
ΦΑΝΤΗΣ Π. (Π.Φ.) :	Μία μὴς 21, 22. Ὁμορφα καὶ ἄσχημα, 43, 44. Νεοελληνικὴ λογοτεχνία 66. Συνέδριον προεστιασίας μητρὸς καὶ παιδιοῦ 93. Περὶ κλειστοῦ χαιρετισμοῦ, 116, 117. Εὐδοίωνα σημεῖα πνευματικῆς ζωῆς στὰ Γιάννινα 143. Ἀνθοφάνες ἱστορίες ἢ Σάρα, 144, 145. Γ. Χατζῆς — Πελλερέν, 175, 176, —201, 202, 203, 204. Μία διὰλέξις γιὰ τὸν Πελλερέν, 281, 282, 283.	
ΦΙΛΙΟΣ — ΛΑΜΠΑΔΑΡΗΣ Α. :	Ἐπιστολὴ πρὸς Ν. Ζωσιμᾶν.	14, 15, 16.
ΦΩΤΙΑΔΗΣ ΕΥ. :	Ἀπὸ τὸν Ἀλκίφωνα.	87, 88.
ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡ. :	Ὁ Γαῖλος 17, 18, 19—42. Τὸ καυμένο τὸ τζαμί μας 113, 114, 115—131, 132, 133. Ὁ Φλώρος, 205, 206, 207, 208. Ἡ Πανώρα, 177, 178, 179, 180. Ἡ ὁμορφὴ νύφη, ὁ ἄξιος γαμπρός, ὁ μπῆς καὶ τὰ σεράγια τοῦ, 224, 225, 226, 227. Ἡ γλῶσσα τοῦ Θεοῦ. 249, 250, 251.	
ΧΑΪ ΝΕ ΕΡΡ. :	Ψυχρὸς καρδιές, 219, 220. Ὁ Σολμωνίας.	248.
ΧΑΤΖΗΜΙΧΑΛΗ ΑΓΓΕΛΙΚΗ :	Ἑλληνικὴ λαϊκὴ τέχνη, 233, 234, 235, 236, 237, 238. 244, 245, 246, 247.	
W :	Δαρβινισμὸς ἢ Ὁσμπορνισμὸς 73, 74, 75, 76, 77—103, 104, 105, 106, 107.	

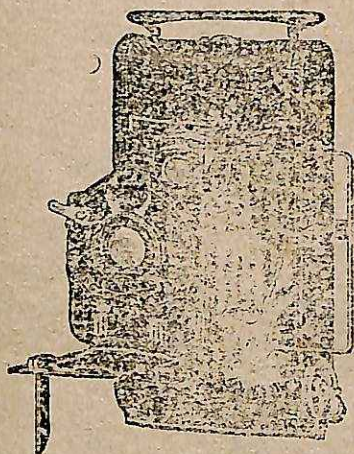
ΦΩΤΟΓΡΑΦΕΙΟΝ "Η ΑΣΤΡΑΤΗ",

ΓΕΩΡ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ

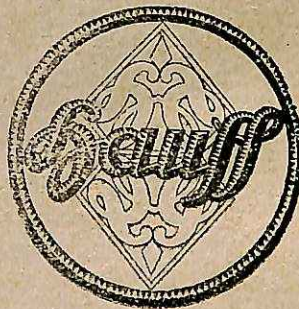

Ἐκτελοῦμεν ἀπᾶσας τὰς φωτογραφικὰς ἐργασίας μετ' ἐπιμελείας. Μεγεθύνσεις εἰς
ὅλους τοὺς χρωματισμοὺς καὶ μεγέθη. Ἐξυπηρετοῦμεν προθύμως τοὺς ἐρασιτέχνας.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΗΣ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚῆς ΕἶΔΟΣ

Διαθέτομεν τὰς καλλιτέ-
τερας φωτογρ. μηχανὰς
τοῦ Γερμανικοῦ οἴκου
"ORION", καὶ τ' ἀσυ-
ναγώνιστα εἰς τε τὴν ποι-
ότητα καὶ τὴν φιλμ
χάρου.

Τιμὰὶ ἀσυναγώνιστοι

Τὸ

ΓΑΛΑ "ΤΡΟΦΟΣ,"

Εἶνε ἡ ἐνδεδειγμένη ἀσφαλὴς τροφή διὰ μικροὺς καὶ
μεγάλους ἀσθενεῖς καὶ ὑγιεῖς.

ΚΑΜΝΕΙ ΕΥΡΩΣΤΑ ΠΑΙΔΙΑ

